

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

2021

Bc. Pavel Tumpach

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

**PAMÁTKY MODERNÍ ARCHITEKTURY V PLZNI A
JEJICH PREZENTACE V RÁMCI PROJEKTU
„PLZEŇ EVROPSKÉ HLAVNÍ MĚSTO KULTURY
2015“**

Bc. Pavel Tumpach

Vedoucí práce:

Mgr. Petra Hečková, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen
uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2021

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Petře Hečkové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a vedení mé diplomové práce.

1	ÚVOD.....	1
1.1	Zhodnocení použitých pramenů a literatury	3
2	URBANISTICKÝ A ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ MĚSTA PLZNĚ VE DVACÁTÉM STOLETÍ	6
2.1	Období po roce 1890 a směřování do nového století	7
2.2	Období mezi dvěma světovými válkami 1918-1938.....	8
3	INTERIÉRY ADOLFA LOOSE.....	11
3.1	Loosovo pojetí architektury.....	14
3.2	Interiér bytu Wilhelma a Marthy Hirschových v Plzni, Plachého 6 a interiér bytu Richarda Hirsche tamtéž	17
3.3	Interiér bytu Otto a Olga Beckovi původně v Plzni, Klatovská tř. 12, později přestěhován na náměstí Míru 2	18
3.4	Interiér bytu Josefa a Štěpánky Voglových v Plzni, Klatovská tř. 12	20
3.4.1	Interiér bytu Jana a Jany Brummelových v Plzni, Husova 58....	22
3.5	Interiér bytu Viléma a Gertrudy Krausových v Plzni, Bendova 10	24
3.6	Interiér ordinace MUDr. Samuela Teichnera v Plzni, nám. Republiky 22.....	25

3.7	Interiér bytu Hugo a Heleny Semmlerových v Plzni, na Klatovské třídě 19	27
3.8	Interiér rezidence Oskara a Jany Semlerových v Plzni, Klatovská 110	30
3.9	Byt Lea Brummela, v Plzni, Klatovská 140.....	31
4	ZASTÁVKA JIŽNÍ PŘEDMĚSTÍ.....	32
4.1	Moving station	33
5	MĚSTSKÉ LÁZNĚ V PLZNI.....	36
6	CIZINECKÝ DŮM ŠKODOVÝCH ZÁVODŮ V PLZNI	40
7	UMĚNÍ VE VEŘEJNÉM PROSTORU Z LET 1948-1989.....	45
8	VYHODNOCENÍ ZPŮSOBU PREZENTACE VYBRANÝCH PAMÁTEK V RÁMCI PROJEKTU PLZEŇ EVROPSKÉ MĚSTO KULTURY 2015	48
8.1	Prezentace památek moderní architektury 20. století v rámci projektu Plzeň EHMK 2015	53
8.1.1	Vyhodnocení prezentace Loosových interiérů.....	54
8.1.2	Vyhodnocení prezentace projektu Moving Station	68
8.1.3	Vyhodnocení prezentace budovy Městských lázní.....	71
8.1.4	Vyhodnocení prezentace Cizineckého domu Škodových závodů a jeho interiérů	74
8.1.5	Vyhodnocení prezentace drobných objektů socialistické architektury	77

9	ZÁVĚR	83
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	89
11	RESUMÉ	101
12	PŘÍLOHY	103

1 ÚVOD

Česká republika je od roku 2004 součástí Evropské unie. Před více než třiceti lety vznikl projekt, jehož úkolem je představit jedinečnou kulturu každého členského státu a zároveň reflektovat společné kořeny evropské kultury tím způsobem, že jsou pravidelně vybírána města různých členských států, která se prezentují široké veřejnosti. Titul Evropské hlavní město kultury je vždy na jeden rok propůjčen Evropskou unií jednomu nebo více evropským městům. V roce 2015 byla jako Evropské hlavní město kultury¹ vybrána západočeská metropole Plzeň. Během několikaleté předchozí přípravy a v roce 2015 se týmu lidí kolem tohoto náročného projektu podařilo zrealizovat několik velkých akcí, které směřovaly především do oblasti kultury. Město Plzeň se díky tomuto počínu stalo rozmanitější a přitažlivější.

Ve městě Plzni se nachází celá řada zajímavých, ojedinělých staveb moderní architektury, které mají dle mého názoru možnost se při vhodné prezentaci časově neomezeně podílet na přitažlivosti pro jeho obyvatele i návštěvníky. Hlavním cílem této diplomové práce je vyhodnocení způsobu, jakým byly v rámci projektu Plzeň EHMK 2015 široké veřejnosti prezentovány vybrané památky moderní architektury 20. století. Toto téma jsem si vybral z důvodu nedostatku publikací o vyhodnocení projektu Plzeň EHMK 2015 v souvislosti s prezentací moderní architektury.

Diplomová práce se bude zabývat architekturou vzniklou od počátku 20. století, neboť v této době se začalo formovat a vznikat moderní průmyslové město Plzeň, v němž významní architekti tvořili prostor pro každodenní život. Svoji prací předávali vizuální kulturu a s ní související estetiku do běžného života a nepřímo tak formovali vkus obyvatel a návštěvníků města. Dvacáté století bylo stoletím rychlého

---

¹ Dále bude používána zkratka EHMK 2015.

vývoje ve všech aspektech lidského života a bylo ovlivněno mnoha historickými mezníky a událostmi.

Součástí příslušných kapitol diplomové práce bude popis památek moderní architektury, které budou následně zkoumány z hlediska způsobu prezentace v rámci projektu Plzeň EHMK 2015. Dále budou shromážděna a analyzována data získaná z dostupných periodik, které se Projektem Plzeň EHMK 2015 ve svých článcích zabývaly. Oslovím rovněž několik zainteresovaných osob, které se tématu moderní architektury v rámci Projektu Plzeň EHMK 2015 věnovaly. Při své badatelské práci v rámci vyhodnocení udržitelnosti cílů Projektu Plzeň EHMK 2015 budu vycházet z dostupných novinových článků zveřejněných v tisku a dalších médií a z rozhovorů s oslovenými odborníky či kompetentními osobami. Provedu rovněž terénní výzkum ve vytypovaných objektech a zrealizuji fotodokumentaci všech vybraných staveb a architektonických památek.

Nejprve budou vytipovány moderní architektonické památky, které se nacházejí na území města a byly realizovány v průběhu 20. století, a které byly prezentovány v rámci projektu Plzeň EHMK 2015. Výběr památek bude zaměřen tak, aby se jednalo o širší spektrum objektů - tj. exteriérů, interiérů a drobných památek výtvarného umění, které vznikly ve dvacátém století.

V diplomové práci byla zaměřena pozornost na architektonickou a technickou památku z první dekády 20. století – zastávka Jižní předměstí. Z předválečného období bude do této práce zařazen objekt Městských lázní, realizovaný v letech 1929-1932, který se nachází na Denisově nábřeží v Plzni. Bude vyzdvižen význam plzeňských interiérů navržených Adolfem Loosem, realizovaných ve dvou časových obdobích, tj. letech 1907-1909 a 1927-1932. Z nejmladšího období, tj. z let socialismu 1950-1989 bude cílem terénního výzkumu budova a interiér cizineckého domu na Karlovarské. V souvislosti s prezentací

umění ve veřejném prostoru z éry socialismu, tj. 60. – 80. let 20. století, budou vybrány některé sochy, mozaiky, keramické reliéfy apod., které se nachází na území plzeňských sídlišť.

Cílem této diplomové práce bylo vybrat stavby moderní architektury na území města Plzně, které vznikly ve dvacátém století a zjistit a vyhodnotit, jakým způsobem byly prezentovány v rámci projektu Plzeň EHMK 2015. Památky byly vytipovány tak, aby byla zastoupena různá období vzniku v průřezu celým dvacátým stoletím. Zároveň se jednalo o široké spektrum objektů, které byly zastoupeny budovy ve stylu moderní architektury, realizace interiérů a drobné památky výtvarného umění ze socialistické éry (například sochy, mozaiky, reliéfy), které jsou umístěné ve veřejném prostoru.

1.1 Zhodnocení použitých pramenů a literatury

V první části diplomové práce jsem se zaměřil na představení projektu Plzeň EHMK 2015 a jeho programových částí, které souvisejí s prezentací plzeňské architektury široké veřejnosti. Dále byly stručně analyzovány vybrané památky moderní architektury, které byly rozděleny do několika skupin chronologicky podle doby jejich vzniku.

Rešerší dostupných publikovaných zdrojů jsem ověřil, že byla vydána pouze jediná publikace, která hodnotí Projekt Plzeň EHMK 2015². Uvedená publikace se zabývá uceleným vyhodnocením projektu, především přehledem konaných akcí. Cílem této diplomové

---

² Kolektiv autorů. *Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury*.

práce je vzhledem k zajímavosti tohoto tématu alespoň zčásti odstranit nedostatek zdrojů, které se zabývají analýzou prezentace moderní plzeňské architektury v rámci Projektu Plzeň EHMK 2015.

Literatura, která se věnuje historii a architektonickému popisu vybraných památek je u díla Adolfa Loose rozsáhlá. U dalších zkoumaných architektonických objektů, tj. městských lázní, budovy nádraží Jižní předměstí (dnes je budova pojmenována autory Moving Station tzv. „pohyblivá zastávka“), cizineckého domu a drobných památek socialistické architektury jsou publikované zdroje sporadické. Celkem jsem pracoval se třemi desítkami publikací, viz seznam použité literatury.

Z hlediska dostupnosti pramenů, které mohly být využité v praktické části, která se týká vyhodnocení projektu Plzeň EHMK 2015 v souvislosti s prezentací vybraných architektonických památek moderní architektury s přesahem udržitelnosti cílů projektu do současnosti, nebyl dosud publikovaný žádný shrnující zdroj. Z tohoto důvodu jsem stěžejní informace čerpal především z publikovaných novinových článků. Vyhledal jsem prostřednictvím rešerše dostupné texty o prezentaci vybraných architektonických památkách široké veřejnosti. Jednak články z roku 2015, kdy probíhal samotný Projekt Plzeň EHMK 2015 a jednak další od roku 2016 do současnosti. Publikované zdroje se zabývají udržitelností jednotlivých dílčích projektů na základě, kterých byly vybrané památky prezentovány veřejnosti. Seznam tří desítek zdrojů je součástí přílohy, jedná se zejména o články z *Plzeňského deníku* a *Mladé fronty Dnes*, plzeňského vydání.

Vzhledem k tomu, že k tématu prezentace umění ve veřejném prostoru z éry socialismu, tj. 60. – 80. let 20. století (tj. komentovaným vycházkám, webovým aplikacím sloužícím pro individuální turistiku apod.) neexistují prakticky žádné odpovídající zdroje (například turistické mapy, turistické příručky pro veřejnost apod.), oslovil jsem osoby, které se jako dobrovolníci a zájemci o historii Plzně podílely na komunitních

vycházkách v rámci projektu Skryté město. Jednalo se o organizátory a průvodce komunitních vycházek Vojtěcha Cibulku a Daniela Jahna.

2 URBANISTICKÝ A ARCHITEKTONICKÝ VÝVOJ MĚSTA PLZNĚ VE DVACÁTÉM STOLETÍ

V diplomové práci byl vyzdvihnut význam architektonické a technické památky z první dekády 20. století – **zastávky Jižní předměstí**, realizované v letech 1898-1904 a 1918-1920.³ Z předválečného období byl do této práce zařazen **objekt městských lázní**, realizovaný v letech 1929-1932, který se nachází na Denisově nábřeží v Plzni. Významnou část mé práce tvořil výklad o plzeňských **interiérech navržených Adolfem Loosem**, které byly realizovány ve dvou časových obdobích, tj. letech 1907-1909 a 1927-1932 a jsou v celé České republice unikátním souborem interiérové tvorby tohoto proslulého architekta.

Z nejmladšího období, tj. z let socialismu 1950-1989 byla zkoumána budova a interiér cizineckého domu na Karlovarské, neboť realizace výzdoby jeho interiéru pochází ze 70. a 80. let dvacátého století. V souvislosti s prezentací umění ve veřejném prostoru z éry socialismu, tj. 60. – 80. let 20. století, byly vybrány některé sochy, mozaiky, keramické reliéfy apod., které se nachází na území různých plzeňských sídlišť.

Z důvodu uvedení do širších souvislostí byli představeni rovněž autoři jednotlivých vybraných realizací architektonických památek. U vybraných objektů byla popsána jejich historie zasazená do kontextu doby vzniku a pak byl uveden její současný stav.

---

³ Domanický, Petr (ed.). *Plzeň/Pilsen. Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. s. 138.

2.1 Období po roce 1890 a směřování do nového století

Od roku 1887 platil v Plzni nový regulační plán pro celé město, včetně úprav historického centra. Na počátku 90. let 19. století začala postupná, ale velká proměna centra města. Plán předpokládal rozvoj nové obytné zástavby jižně a jihozápadně od historického jádra města. Navržené plochy byly v plánu koncipovány rozsáhleji než v předcházejících obdobích. Plzeň se do jisté míry chtěla vyrovnat svojí modernizací Praze, z tohoto důvodu byli do města pozváni pražští architekti Antonín Balšínek, Ladislav Skřivánek či Alois Čenský. Měšťanský pivovar rozšiřoval svůj původní areál, Škodovy závody budovaly zcela novou továrnu. V roce 1899 zahájila provoz tramvajová dráha. Po otevření nové železniční zastávky Plzeň – Říšské předměstí vznikla unikátní zástavba Hálkovy ulice, která tvořila spojnici nové zastávky a Škodových závodů s Klatovskou třídou. Činžovní domy v Hálkově ulici byly realizovány stavitelem Karlem Bublou v letech 1905-1909⁴, který zde uplatnil secesní prvky s originální uměleckou výzdobou, která uplatňovala plastiku, mozaiku a sgrafita. Kolem roku 1910 se skupinka nadšených obdivovatelů historických domů soustředila kolem obchodníka Ladislava Lábka, který v roce 1909 založil *Kroužek přátel starožitností* a měl v úmyslu zabránit bourání starých domů.⁵ Stoupenci vzniklého kroužku ve svém volném čase dokumentovali památky, pořádali výstavy, přednášky a vydávali publikace, jejich snahou bylo zachování původní architektury. Po technologické stránce patřila k vrcholu produkce plzeňská stavební firma Müller & Kapsa⁶, která využívala železobetonové konstrukce.

---

⁴ Kolektiv autorů. *Dějiny města Plzně* 2. s. 572-576.

⁵ Domanický, Petr (ed.). *Plzeň/Pilsen. Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. s. 50-54.

⁶ Jedná se o plzeňskou stavební firmu, jejímž zakladatelem byl Vojtěch Kapsa narozený 1855 v Mariánské Týnici, v Praze získal vysokoškolské vzdělání, po ukončení vzdělání začal podnikat v Plzni. Jeho společníkem byl Antonín Müller narozený 1852 v Nebřezinách u Plas, ČVUT v Praze absolvoval v roce 1880. In Silovský Ladislav. *Slavné plzeňské firmy a podnikatelé*. s. 74-75.

Do uvedeného časového období patří technická památka z první dekády 20. století – zastávka Jižní předměstí, která byla realizovaná v letech 1898-1904 a 1918-1920. Jedná se o dvoupodlažní secesní budovu. Autor projektu není znám.⁷ Budova vznikla v souvislosti s modernizací areálu hlavního plzeňského nádraží.

Do stejného časového období patří rovněž první plzeňské interiérové realizace Adolfa Loose, které provedl při svém pobytu v Plzni v letech 1907-1909, tomuto tématu je věnovaná samostatná kapitola.

2.2 Období mezi dvěma světovými válkami 1918-1938

Po první světové válce a vzniku Československa se situace v Plzni značně změnila. Petr Domanický⁸ uvádí, že Plzeň již neměla zdaleka tak výhodnou polohu situovanou z hlavních tras – Prahy a Vídně do Německa. Také nové vlády podporu města Plzně odsouvaly a městu zůstala po první světové válce celá řada přetrvávajících problémů, které vznikly z důvodu umístění zbrojovky, kdy se tomuto průmyslu podřídil celý chod města. Karel Škoda během války připravoval náhradní výrobu pro dobu míru. Prodej Škodových akcií francouzské zbrojovce Schneider et Cie vedlo k neočekávanému rozvoji. Poválečná situace vedla poměrně brzy k pozitivním změnám. Podle Petra Domanického v novém vedení města převládli od roku 1919 sociální demokraté, kteří vytvořili koalici s národními demokraty a národními

---

⁷ Domanický, Petr (ed.). *Plzeň/Pilsen. Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. s. 138-139.

⁸ Domanický, Petr (ed.). *Plzeň/Pilsen. Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. s. 6.

socialisty. Noví představitelé města usilovali o odlišení nově budované poválečné Plzně od té staré a příležitost dostávala mladší generace městských architektů.⁹

Po první světové válce byly dostavovány již dříve rozestavěné budovy. Mimo výrobní objekty Škodovky, byla jedním z příkladů administrativní budova Měšťanského pivovaru. Na Borech byla zahájena v roce 1916 výstavba druhé etapy areálu městské nemocnice. Kuriozitou byla vlaková zastávka na Říšském předměstí (dnešní Jižní předměstí), kterou projektoval Robert Burian, autor záměrně navazoval na českou renesanci, ale před vídeňskými úřady ji prezentoval za toskánskou. Na Chodském náměstí probíhala od roku 1915 výstavba průmyslové školy, jež byla určena stavebním oborům. Po konci první světové války doplnili učitelský sbor významní a schopní tvůrci jako Rudolf Černý, Bohumil Chvojka, Václav Neckář, Karel Lhota¹⁰ a další.¹¹

Dle Domanického, plzeňská páteřní ulice Klatovská, která protíná město od severu k jihu, se od přelomu 19. a 20. století stala bydlíštěm plzeňské elity a po vzoru evropských metropolí se změnila na významnou třídu. Od vzniku první republiky se v Plzni pokračovalo ve výstavbě významných čtvrtí s vilovou zástavbou (Bezovka, Doubravka, Lochotín). Nová výstavba poskytla pracovní příležitost celé řadě známých architektů. Jedním z nich byl rovněž proslulý architekt Adolf Loos, který v Plzni navrhl největší počet interiérů realizovaných v Česku.¹²

Středoškolský učitel na průmyslové škole stavební v Plzni Karel Lhota byl spolupracovníkem architekta Adolfa Loose, který v Plzni začal pracovat v roce 1927 pro plzeňské klienty.¹³ Jejich společná práce se týkala úprav starších domů a bytů pro četné zákazníky z řad obchodníků

---

⁹ Kolektiv autorů. *Dějiny města Plzně 2*. s. 573–575.

¹⁰ Jedná se o spolupracovníka Adolfa Loose, viz níže v textu.

¹¹ Domanický, Petr (ed.). *Plzeň/Pilsen. Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. s. 6.

¹² Domanický, Petr (ed.). *Plzeň/Pilsen. Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. s. 6-9.

¹³ Tamtéž s. 44-45.

a průmyslníků. Od 30. let vznikaly v Plzni celé soubory nových činžovních domů, v lokalitách plzeňských předměstí – Bory, Petrohrad, Doubravka.

3 INTERIÉRY ADOLFA LOOSE

Adolf Loos (1870-1933) tvořil své architektonické dílo v Plzni ve dvou časových obdobích, poprvé to bylo v letech 1907-1909 a podruhé krátce před svou smrtí v letech 1928-1933. Plzeňské interiéry byly majetkem bohatých Loosových klientů převážně židovského původu.¹⁴

Přehled Loosových plzeňských realizací interiérů, dle roku realizace:

Hirschovi, Plachého 6, 1907-1908

Beckovi, Klatovská 12, 1908-1909

Brummelovi, Husova 58, 1927-1929

Byt Lea Brummela, Klatovská 140, 1929-1930

Krausovi, Bendova 10, 1930-1931

MUDr. Samuel Teichner, nám. Republiky 22, 1931

Hugo Semmler, Klatovská 19, 1931-1932

Semmlerova rezidence, Klatovská 110, 1931-1934

Adolf Loos v Plzni ve spolupráci se svými žáky Norbertem Kriegrem, Heinrichem Kulkou a Karlem Lhotou navrhl a realizoval výše zmíněné projekty. Loosovými zákazníky byli zejména příslušníci lóže plzeňských svobodných zednářů, členové společenstva I. O. B. B., a také, anglických „Old Fellows“. Před první světovou válkou tito Plzeňané pěstovali úzké kontakty s Vídní. Byli to převážně majitelé významných plzeňských továren nebo právních kanceláří. Plzeň se stala díky bohaté střední a vyšší vrstvě na konci 19. a začátku 20. století rozvíjejícím se výrobním centrem západních Čech. V té době rychle vznikaly větší průmyslové závody – papírny a pivovary, Škodovy závody, železniční závody a další. Klatovská třída v Plzni byla na přelomu 19.

---

¹⁴ Adolf Loos | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/adolf-loos/>

a 20. století ulicí, kterou tvořila zástavba luxusních činžovních domů, které obývali podnikatelé, právníci, továrníci a lékaři. Z těchto osob se rekrutovala většina plzeňských klientů architekta Adolfa Loose.¹⁵ Jednalo se převážně o bohaté občany židovského vyznání¹⁶.

Na začátku Loosových plzeňských realizací byli bratřenci Otto Beck a Wilhelm (Vilém) Hirsch. V roce 1901 se Otto Beck oženil v Praze s Olgou Feiglovou a narodily se jim dvě dcery Eva a Klára (Claire), později pak syn Max. Beckova dcera Klára (Claire) se stala Loosovo manželkou, se kterou se roku 1932 krátce před svou smrtí rozvedl.

August Sarnitz¹⁷ uvádí, že na začátku roku 1907 se stal Otto Beck společníkem Willyho Hirsche v obchodní společnosti Richard Hirsch, továrna na drát a drátěné hřebíky v Plzni. Otto Beck získal nájemní byt na Klatovské třídě 12, dům se nacházel ve stejném bloku, ve kterém bydleli Hirschovi. Manželé Hirschovi byli majiteli domu v ulici Plachého. Když se stal Vilém Hirsch majitelem firmy, zdědil i tento dům. Podíl na domě patřil rovněž jeho sestře Rose, která žila ve Vídni a byla manželka právníka a průmyslníka Alfreda Krause – staršího bratra novináře Karla Krause. Proto byt ve Vídni Alfreda Krause roku 1905 navrhl jeho známý Adolf Loos. V době svého pobytu ve Vídni počátkem 20. století se Adolf Loos seznámil s mnohými významnými osobnostmi mimo jiné s malířem Oscarem Kokoschkou. Adolf Loos podporoval Kokoschkovu tvorbu tím, že přemlouval své klienty, aby se nechali od malíře portrétovat, tak vznikl portrét Marthy Hirschové, manželky Viléma Hirsche, pro kterého Adolf Loos navrhl úpravu byt v Plzni.

---

¹⁵ Ruchscio, B. *Adolf Loos – Die Wohnung Richard Hirsch*. s. 25–27.

¹⁶ V Plzni žilo roku 1930 2773 Židů. Většina z nich byla deportována do nacistických koncentračních táborů, například 22. 1. 1942 bylo z Plzně do Terezína deportováno 1004 osob, z nichž zahynulo 937 osob, tento tragický osud postihl i většinu Loosových plzeňských klientů. in Samuel Teichner | Databáze obětí | Holocaust.Holocaust[online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obeti/129632/>

¹⁷ Sarnitz, August. *Adolf Loos 1870-1933, architekt, kritik*. s.10.

Originál Loosova portrétu od Oscara Kokoschky je umístěn v Schloss Charlottenburg v Berlíně.¹⁸

V letech 1925-1927 se Adolf Loos do Plzně opět vrátil. Pracoval zde na přestavbě a přístavbě domu a interiérů bytu Jana a Jany Brummelových a nové realizaci interiéru bytu Otto a Olgy Beckových. Během interiérové práce v Plzni se, jak bylo výše nastíněno, sblížil s dcerou svého investora Otto Becka – Klárou, která v té době působila v Plzni jako profesionální fotografka a pomáhala Loosovi s vyřizováním agendy týkající se jeho realizací v Plzni. Loosovi uzavřeli sňatek 18. 6. 1929 ve Vídni.¹⁹ Roku 1930 Loos realizoval v Plzni interiér obytného pokoje Dr. Leopolda Eisnera a interiér bytu Ing. Viléma a Gertrudy Krausových. V roce 1931 společně s Norbertem Kriegrem pracoval na interiéru ordinace MUDr. Samuela Teichnera v Plzni.

Adolf Loos trpěl v té době nevléčitelnou chorobou (syfilidou), která se postupně rozvinula do pokročilého stádia. Léčil se mimo jiné v Karlových Varech a v Lázních sv. Markéty u Prachatic. Od října do listopadu 1932 pobýval v doprovodu ošetřovatelky naposledy v Praze, kde na Smíchově dokončoval stavbu vily JUDr. Josefa Winternitze. Od prosince 1932 se léčil v sanatoriu pro nervové choroby v městě Rosenhügel u Vídně. Dle Szadkowské²⁰, nebyl schopen již pracovat, náklady na jeho léčení platili v té době jeho čeští přátelé zejména Bohumil Markalous. Adolf Loos zemřel v osamění 23. srpna 1933 v sanatoriu Dr. Schwarzmanna v Kalksburgu u Vídně, zde se také dva dny na to konal pohřeb. Tryzna k uctění Loosovy památky se konala v Praze 30. listopadu 1933. Jeho hrob je umístěn na hlavním vídeňském hřbitově.

---

¹⁸Szadkowska, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. s. 22-29.

¹⁹Szadkowska, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. s.22-29.

²⁰Szadkowska, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. s.22-29.

3.1 Loosovo pojetí architektury

Le Courbusier vydal v roce 1925 svoji proslulou knihu *L'Art décoratif d'aujourd'hui*. Celá kniha je pobídkou pro čtenáře, aby se radovali z jednoduchých věcí, neboť přílišná zdobnost je dle Loosova pojetí přežitkem. Kniha byla také pokynem „*k zavržení spousty artefaktů (konzumní zboží), z nichž některé své opodstatnění mají, pobídkou k tomu, aby se nevěnovalo pozornost činnosti (návrh výrobku), která je někdy objektivní, někdy idealistická.*“²¹

Architekt Le Courbusier popisuje: „*Umění vyrobit něco dobrého, dobrý výrobek postupně vytvářejí v rámci průmyslu dělníci neustálou, poučnou zkušeností s procesy navrhování. Dobrý výsledek je standartní typ. Jinými slovy – řečeno větou Adolfa Loose zabývajícím se stejným problémem, konkrétně teda otázkou umělecké tvorby užitečných předmětů- „Revoluce vždy přichází zespodu. A „zespodu“ znamená z dílny.*“²²

Le Courbusier v užitém umění odmítal dekoraci, stejně jako Loos, umístil užité předměty mimo oblast umění. Na rozdíl od Loose však nikdy neztratil své přesvědčení, že architektura je primárně formou umění.²³

August Sarnitz zmiňuje Adolfa Loose, který vlastními slovy vykládá a osvětluje své vlastní dílo, popisuje zásadní rozdíl mezi architekturou a uměním: „*Dům se musí líbit všem. Na rozdíl od uměleckého díla, které se nemusí líbit nikomu. Umělecké dílo je umělcovou soukromou záležitostí. Dům nikoliv. Umělecké dílo se zrodí, aniž by existovala jeho potřeba. Dům pokrývá určitou potřebu. Umělecké dílo není zodpovědné*

²¹ Risselada, Max, Beek Johan. *Adolf Loos a Le Corbusier. Raumplan versus Plan Libre: Adolf Loos Le Corbusier.* s. 21.

²² Risselada, Max, Beek Johan. *Adolf Loos a Le Corbusier. Raumplan versus Plan Libre: Adolf Loos Le Corbusier.* s. 22.

²³ Risselada, Max, Beek Johan. *Adolf Loos a Le Corbusier. Raumplan versus Plan Libre: Adolf Loos Le Corbusier.* s. 29.

*nikomu, dům každému. Člověk má rád všechno, co slouží jeho pohodlí. Nenávidí všechno, co ho chce vytrhnout z jeho získaných a zajištěných pozic a co ho obtěžuje. Tak má rád dům a nenávidí umění.“*²⁴

Adolf Loos v duchu svého zásadně protisecesního myšlení je také proti individuálnímu výtvarnému projevu a chce řešit domy a byty tak, aby sloužily beze změny do svého fyzického opotřebení, neuznáváje tedy tzv. zastarání morální, způsobené změnou vkusu nebo slohového pojetí.²⁵

K Loosovu dílu se vyjádřili snad všichni čeští teoretikové a architekti. Představitelé mladší konstruktivisticky a levicově orientované generace hledali v jeho práci inspiraci v jeho typickém novátorství. Nejpodrobnější analýzu Loosova učení přinesl Václav Teige. Ztotožňoval se s Loosovým názorem, že architektura není umění, i jeho odmítnutí ornamentu jako sociálního zločinu, jeho racionalismus a ekonomie v architektuře a životním stylu, a zvláště pak v kubusu (Raumplan). Kriticky se však Václav Teige vyjádřil k Loosovu kultu krásného materiálu, k nedostatečné smělosti v užívání nových konstrukcí a k jeho programu „luxusu“ namísto „minima“²⁶

Nejvýznamnějším plzeňským spolupracovníkem Adolfa Loose byl Heinrich Kulka, který se narodil v roce 1900 v Litovli. Před první světovou válkou studoval soukromou školu architektury pod vedením Adolfa Loose. Od roku 1920 Heinrich Kulka působil, nejprve jako kreslič, v Loosově ateliéru a v letech 1926-1927 pro Loose pracoval v Paříži, od roku 1928 vedl jeho vídeňskou kancelář. Podílel se na vzniku Loosova projektu vily Josefa a Marie Ruferových ve Vídni (1922), dále na projektu venkovského domu Paula Khunera a domku zahradníka v Kreuzbergu

---

²⁴ Sarnitz, August. *Adolf Loos 1870-1933, architekt, kritik*. s. 10.

²⁵ Haas, Felix. *Architektura 20. století*. s. 163.

²⁶ Šlapeta, Vladimír. *Adolf Loos a česká architektura*. s. 18.

u Payerbachu (1929-30) a například také na projektu domu Huga a Lisy Bojkových ve Vídni (1929-30). S Adolfem Loosem rovněž spolupracoval na projektu dvojdomků pro vídeňské sídliště Werkbundu (1931).²⁷

Kulka shromáždil Loosovo dílo a v roce 1931 o jeho práci vydal monografii. V závěru Loosova života a po jeho smrti se na Kulku obraceli někteří bývalí Loosovi plzeňští zákazníci. Samuel Teichner, pro kterého Adolf Loos za Kriegerovy asistence provedl úpravu interiéru zubní ordinace na náměstí Republiky, si nechal Kulkou navrhnout víkendový dům na Špičáku na Šumavě a zřejmě i plzeňský byt na náměstí Republiky. Heinrich Kulka byl zřejmě autorem návrhu přístavby, zahradního altánu a oplocení dvora domu manželů Hirschových. Myšlenku Raumplanu realizoval Heinrich Kulka také u vily Dr. Kantora v Jablonci nad Nisou a další stavby projektoval pro Hradec Králové a Hronov. V souvislosti s politickými změnami nejprve v roce 1938 přesídlil z Vídně do Hradce Králové. O rok později Heinrich Kulka emigroval, patrně za pomoci rodiny Oskara a Jany Semlerových, kterým dříve projektoval přestavbu plzeňského domu. Heinrich Kulka poté žil na Novém Zélandu, kde pracoval jako projektant četných staveb a zemřel v Aucklandu v roce 1971.²⁸

---

²⁷ Adolf Loos a Heinrich Kulka | ZČG. ZČG | *Semlerova rezidence* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <http://semmler.cz/adolf-loos-a-heinrich-kulka/>

²⁸ Adolf Loos a Heinrich Kulka | ZČG. ZČG | *Semlerova rezidence* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <http://semmler.cz/adolf-loos-a-heinrich-kulka/>

3.2 Interiér bytu Wilhelma a Marthy Hirschových v Plzni, Plachého 6 a interiér bytu Richarda Hirsche tamtéž

Interiér byl realizován v letech 1907-1908, jedná se o první Loosovu realizaci bytu v Plzni (viz Přílohy, obr. č. 1-3). Interiér je v současné době v majetku Západočeské galerie v Plzni a je přístupný pouze při zvláštních příležitostech.

Rodina Hirschových patřila mezi nejvýznamnější plzeňské obchodnické rodiny. Kolem roku 1870 byla založena firma Richarda Hirsche, továrna na drát a drátěnky, která se vyvíjela a rozrůstala velmi intenzivně až do počátku 2. světové války. V roce 1906 továrník Richard Hirsch zakoupil nájemný dům v ulici Plachého 6. První patro měl obývat Richardův syn Vilém s budoucí manželkou Marthou. V září roku 1908 se ve Vídni konala svatba Hirschových, na které byli seznámeni prostřednictvím Alfreda Krause s Adolfem Loosem. Existují dva unikátní portréty Viléma a Marthy Hirschových, jejichž autorem je Oskar Kokoschka, tyto jsou umístěny v galeriích v Berlíně a New Yorku.²⁹

Loosova adaptace byla provedena v letech 1907-1908 stavbyvedoucím Františkem Kotkem.³⁰ Později, v roce 1927, zřídil v domě Karel Lhota bez Loosovy účasti dámský pokoj a Adolf Loos osobně realizoval v roce 1929³¹ zimní zahradu a verandu.

V Hirschově bytě Adolf Loos poprvé uplatnil myšlenku prostorového splynutí, která se do té doby v jeho díle neobjevila, mezi dvě nejdůležitější místnosti (hudební salón a jídelnu) vložil prostor bez funkce, jehož jedna část obě místnosti spojovala stejně velkými vstupy, a druhá na obou stranách prolomena čtvercovým otvorem, osvětlovala přilehlé místnosti z další strany. Byt byl pětipokojový, místnosti byly uspořádány

²⁹ Plachého 6 | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/placheho-6/>

³⁰ Szadkowska, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. s. 88-92.

³¹ Szadkowska, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. s. 88-92.

po celé délce bytu. Jídelna byla obložena mahagonem. V čelní stěně jídelny byla vestavěna kamna z černobílého mramoru. Po obou stranách kamen byly umístěny kovové svítlny. K centrálnímu osvětlení jídelny bylo určeno polokulové světlo, které Loos nazval sněžný kotel. Charakteristickým prvkem pro Loosovy interiéry bylo centrální hranolovité osvětlení z broušeného skla s kovovou objímkou. Stěny „mezipokoje“ byly obloženy mramorem. Hudebnímu salonku dominovalo třeshňové dřevo. Jak dokládá Maria Szadkowska, s bíle omítnutým stropem ostře kontrastovala tmavozelená tapeta nad dřevěným obložením.³² Vybavení salónu soukromý sběratel v 80. letech 20. století odvezl. V roce 2015 byl původní nábytek kompletně zrekonstruován a dnes je veřejnosti přístupný v nových prostorách v Praze.

3.3 Interiér bytu Otto a Olga Beckovi původně v Plzni, Klatovská tř. 12, později přestěhován na náměstí Míru 2

Druhou Loosovou plzeňskou realizací interiéru byl byt Otto a Olgy Beckových. Byt byl zařízen v letech 1908-1909 ve druhém poschodí nájemního domu továrníka Friedlera v Klatovské 12. (viz Přílohy, obr. č. 4-6). Později byt obývali manželé Vogelovi, viz podrobně níže.

Adolf Loos byl při úpravě interiéru bytu Otto a Olgy Beckových omezen možností vytvoření pouze tří místností: obývacího pokoje, jídelny a ložnice. Interiér byl působivý pro Loose zejména charakteristickým spojením prostoru obytné místnosti a jídelny. Prostor obývacího pokoje

---

³² Szadkowska, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. s. 88-92.

byl rozdělen do několika částí pomocí dřevěného, bíle lakovaného obkladu stěn, který plynule přecházel v kubusy vestavěných polic, knihoven, skříní a orámování sedacích koutů. Rozdělení prostoru zachovávalo přísně symetrický řád.

Dle Marie Szadkowske³³ byl dominujícím prvkem obývacího cihlový krb s odpočinkovým koutem, v němž byla umístěna vestavěná pohovka. Další sedací nábytek různých tvarů byl volně přemísťován dle potřeby rodiny. Adolf Loos propojil obývací pokoj vysokým a širokým průchodem s jídelnou. Pro obložení jídelny architekt zvolil matně leštěný dub mořený na tabákový tón. Jídelna byla vybavena jednoduchým rozkládacím stolem a židlemi. Velice zajímavou částí interiéru navazující přímo na jídelnu byl odpočívací kout, sloužící též jako pánská kuřárna, umístěna v alkovně jídelny. Malá prostora se sníženým stropem byla obložena dubem, v ose byl situován krb, vedle něhož po obou stranách byly symetricky umístěny dvě pohovky čalouněné květinovým kretonem. Posledním interiérem, který Loos zařizoval v Beckově domě, byla ložnice. Její stěny byly obloženy světlým voskovaným javorovým dřevem. Postele stály mezi zabudovanými skříněmi. S pásem tmavé tapety kontrastoval bílý strop. Čelní stěnu spacího koutu zdobil bohatě našasovaný mušelín, v oknech visely bílé záclony a světle žluté hedvábné závěsy.

Otto Beck dostal roku 1928 z bytu výpověď a byl nucen se přestěhovat do domu stavebního rady Františka Müllera na náměstí Míru č. 2. Nový byt byl umístěn rovněž v prvním patře a též svou velikostí se shodoval s původním bytem Beckovým. Dle Szadkovské³⁴ po přestěhování následovala pouze jistá stavební úprava: interiér byl koncipován stejným způsobem jako v bytě v Klatovské ulici, pouze místnosti a jejich vybavení zde byly, vzhledem k původnímu návrhu uspořádány opačně. Se záměrem razantní úpravy rodinného sídla podle

---

³³ Szadkowska, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. s. 100-102.

³⁴ Szadkowska, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. s. 100-102.

Loosova návrhu se k nim připojil Jan Brummel. Všechny tři zakázky, jimiž začalo Loosovo druhé období práce v Plzni, začaly v roce 1927. Po smrti původního nájemce byl byt přibližně v letech 1937-1938 zlikvidován a nábytek prodán.

3.4 Interiér bytu Josefa a Štěpánky Voglových v Plzni, Klatovská tř. 12

Na Klatovské třídě 12 se nachází byt Josefa a Štěpánky Voglových. Jedná se o stejný interiér, v němž dříve bydleli manželé Beckovi (viz výše), a který už od roku 1903 patřil manželům Friedlerovým. V současné době je interiér přístupný a je součástí prohlídkové trasy č. 1 byty Krausových a Voglových. Vlastníkem prostor je město Plzeň. Náročné restaurátorské práce byly dokončeny v roce 2014. Obě místnosti, které jsou součástí prohlídky, jsou vybaveny přesnými replikami původního volně stojícího nábytku, návrh opravy a restaurování vypracoval tým vedený profesorem architektem Václavem Girsou.³⁵

Dle Petra Domanického měli Voglovi v úmyslu si zařídit byt ve druhém patře domu rodičů Štěpánky Voglové a také lékařskou ordinaci, ale zatím zde bydlela rodina Otty Becka. Byt Otty Becka byl navrhován Adolfem Loosem a měl být přestěhován na Náměstní Míru 2. Z tohoto důvodu Voglovi zřejmě oslovili Adolfa Loose a zadali mu návrh vlastního bytu.³⁶

---

³⁵ Klatovská 12 | Adolf Loos v Plzni. Adolf Loos v Plzni [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/klatovska-12/>

³⁶ Domanický, Petr. *Loos – Plzeň – souvislosti*. s. 56.

Adolf Loos v bytě Voglových řešil novými úpravami prostor, který původně navrhl pro manžele Beckovi. Jednalo se o obytný pokoj a jídelnu, ložnici a dětský pokoj a také modernizovanou koupelnu. Z navazujícího prostoru jídelny a odpočivného koutu vznikla Voglova ordinace a nová jídelna byla umístěna ke druhé straně obývacího pokoje. V čelní stěně obývacího pokoje Loos ukončil osu krbem z režných cihel vsazeným mezi dva pilíře s šedozeleňým mramorovým obkladem. Pilastry nesou dřevěnou profilovanou římsu. Obklad stěn je z třešňového dřeva, mezi ním a římsou kontrastuje tmavá zelená tapeta. Nad krbem je mezi pilíři vsazeno zrcadlo. V prostoru uplatnil Loos různorodý volný mobiliář.

V místnosti, která sousedí s jídelnou, upravil architekt dětský pokoj. Součástí úprav bylo vytvoření ordinace MUDr. Josefa Vogla v místě bývalé jídelny Beckových. V druhém traktu byla místnost pro rentgen a ve dvorním křídle byla čekárna pacientů. Dle zjištění Domanického³⁷, do nového bytu se Josef Vogl přihlásil k pobytu oficiálně v červenci 1930. Voglovi uprchli před nacisty po roce 1939 do exilu, po válce z Plzně odešli podruhé před komunistickou diktaturou. Dochované reprezentativní prostory pak sloužily plzeňským úřadům jako ředitelna a zasedací místnost ještě v 90. letech 20. století.

Z původně rozsáhlého bytu dodnes zůstala jídelna s obývacím pokojem. Z prostorů sloužících jako příslušenství se do současnosti nic nedochovalo, zanikly i ložnice a dětský pokoj. Reprezentativní salon dodnes zdobí obložení dýhované třešňovým dřevem se zabudovanými rámy pro japonské dřevoryty a navazující pás tmavě zelené tapety.³⁸

---

³⁷ Domanický, Petr. *Loos – Plzeň – souvislosti*. s. 56.

³⁸ Klatovská 12 | Adolf Loos v Plzni. Adolf Loos v Plzni [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/klatovska-12/>

3.4.1 Interiér bytu Jana a Jany Brummelových v Plzni, Husova 58

Třetím plzeňským Loosovým interiérem byl byt Jana a Jany Brummelových, který Loos realizoval v letech 1927-1929 (viz Přílohy, obr. č. 8-9). Interiér bytu je v současné době součástí 2. prohlídkové trasy Brummelův dům a je v soukromém vlastnictví potomka původních majitelů.

V roce 1907 koupil obchodník Wilhelm Liebsstein od Emilie Guldenerové dům na Husově třídě 52 (nyní 58).³⁹ Jednalo se o patrový řadový dům, jež měl tradiční dvoutraktovou dispozici a historizující průčelí obracející se do plochy plánovaného náměstí, které však nebylo nikdy realizováno. Wilhelm Liebsstein založil v Plzni obchod s prkny a uhlím. V roce 1921 spojil svoji veřejnou obchodní společnost s Janem Brummelem, za kterého se v následujícím roce provdala Liebssteinova dcera Jana, která se stala majitelkou domu na Husově třídě. V domě získala doživotní právo užívání její matka Hedvika. Z těchto předpokladů vycházelo také zadání pro Loosovu rekonstrukci a rozšíření domu přístavbou.

Řešení rozlehlého bytu v prvním patře domu vychází z původní dispozice. Zůstalo zde dvouramenné schodiště, kuchyň, místnost pro služebnou a další zázemí. Nově vznikla koupelna pro obě části dvougeneračního bytu. Ústředním prostorem bytu se stala jídelna, přístupná od schodiště, její prostor vznikl spojením dvou původních místností. Za obývacím pokojem paní Hedviky byla umístěna její ložnice, na opačném konci byla lodžie přecházející v balkon. Do obytného pokoje Brummelových bylo možné vstoupit z předsíně, ta navazovala na ložnici.⁴⁰

---

³⁹ Domanický, Petr. *Loos – Plzeň – souvislosti*. s. 103-106.

⁴⁰ Domanický, Petr. *Loos – Plzeň – souvislosti*. s. 103-106.

Součástí bytu byly dva pokoje ve druhém patře, které nebyly asi součástí Loosova projektu. Předsíň měla snížený strop, ložnice měla půdorys ve tvaru „L“. Interiér obývacího pokoje byl navržen jako reminiscence na anglický styl 18. století, ovlivněný pozdní renesancí. Dominantou pokoje je kopie provensálského renesančního krbu. Dle zjištění Petra Domanického⁴¹, u krbu byla kolem orientálního stolu umístěna dvě čalouněná křesla podle Loosova návrhu a velké křeslo zvané ušák. Z obývacího pokoje bylo možné vstoupit do jídelny. Bezprostřední okolí domu mělo zcela průmyslový charakter, před hlavním průčelím začínal areál Škodových závodů a za domem byl manipulační dvůr Západočeského konzumního družstva, zásobovaný vlečkou. Tomuto umístění domu Loosovo řešení bytového interiéru, které se plně obracelo na vnitřní svět bytu, plně vyhovovalo.

V současnosti mají návštěvníci možnost si prohlédnout celý byt včetně koupelny, ložnic a pokoje Hedviky Liebsteinové. Projekt opravy vypracoval tým vedený profesorem architektem Václavem Girsou.⁴²

---

⁴¹ Domanický, Petr. *Loos – Plzeň – souvislosti*. s. 103-106.

⁴² Husova 58 | Adolf Loos v Plzni. Adolf Loos v Plzni [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/husova-58/>

3.5 Interiér bytu Viléma a Gertrudy Krausových v Plzni, Bendova 10

Čtvrtou plzeňskou realizací interiéru byl byt Viléma a Gertrudy Krausových, který spadá do let 1930-1931 (viz Přílohy, obr. č. 10-12). V současné době jsou prostory interiéru zpřístupněny veřejnosti a jsou součástí prohlídkové trasy č. 1. byty Krausových a Voglových. Dnes je byt majetkem města Plzně.

Budoucí manželé Krausovi se v roce 1930 rozhodli pro pořízení nového bytu v centru Plzně. Gertruda Taussigová matka Viléma Krause se rozhodla koupit dům na nároží Bendovy a Škodovy ulice (dnes kardinála Berana).⁴³

Jelikož Krausovi dobře znali realizace Adolfa Loose, rozhodli se rekonstrukci a zařízení interiéru zadat jemu. Dům v Bendově ulici měl tradiční dvoutraktovou dispozici s obytnými místnostmi orientovanými směrem do obou ulic a s kuchyněmi bytů a zázemím do dvora. Přestavěný byt je umístěn po celé délce domu směrem do ulice kardinála Berana.

Tři prostřední místnosti Loos propojil v jednotný rozlehlý prostor o ploše cca 60 metrů čtverečních. Jídelna je oddělena pilíři a byla koncipována přísně symetricky. V obytné části byl vybudován krb z režných cihel. Nad bufetem i krbem jsou velké plochy zrcadel, které zvyšují dojem rozlehlého prostoru. Vzhledem k tomu, že strop je proveden v tmavém dřevě, uplatnil Loos jen nízký dřevěný obklad stěn, na který navazují vestavěné skříňky a pohovka. Mezi volným mobiliářem dominoval jídelní stůl, židle barokizujících forem a Loosova klubovka, obdobná jako v Millerově vile nebo i u Voglů a Brummelů. Podle zjištění Domanického⁴⁴, v bytě došlo i k dalším zásahům jako zvětšení koupelny,

---

⁴³ V příloze č. 1 je vlastní fotodokumentace současného stavu budovy na adrese Plzeň, Bendova 10.

⁴⁴ Domanický, Petr. *Loos – Plzeň – souvislosti*. s. 98-99.

prodloužení chodby apod. Novomanželé Krausovi byli v bytě oficiálně přihlášení od června 1931.

Petr Domanický⁴⁵ uvedl, že druhou světovou válku a pronásledování nacisty přežil jen Vilém Kraus, manželka a děti zahynuly v koncentračním táboře. Byt Vilému Krausovi následně zabavil komunistický režim a on znovu uprchl do Velké Británie. V období socialismu byl původní byt rozdělen na tři bytové jednotky, část vybavení byla zničena. V roce 2014 byl byt zrekonstruován podle návrhu architekta Ludvíka Gryma a Jana Sapáka. Dochované vybavení bylo zrestaurováno a chybějící část byla doplněna replikami původního vybavení. V interiéru se v současnosti často konají komorní kulturní akce.

3.6 Interiér ordinace MUDr. Samuela Teichnera v Plzni, nám. Republiky 22

Domanický⁴⁶ uvádí, že v roce 1931 realizoval Adolf Loos v Plzni další interiér, tentokrát pro MUDr. Samuela Teichnera. (viz Příloha, obr. č. 13 - 15). Jedná se o obchodní a činžovní dům Weiner se zubní ordinací Samuela Teichnera a bytem Pavla a Lili Weinerových v Plzni, nám. Republiky 22. V současné době je tento byt jako celý objekt v soukromém vlastnictví a není zpřístupněn veřejnosti.

---

⁴⁵ Bendova 10 | Adolf Loos v Plzni. Adolf Loos v Plzni [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/bendova-10/>

⁴⁶ Domanický, Petr. *Loos-Plzeň-souvislosti v Plzni*. s.106.

MUDr. Samuel Teichner působil jako zubní lékař v Plzni. Jeho osud byl stejně tragický jako osudy dalších majitelů plzeňských interiérů navržených Adolfem Loosem. V lednu 1942 byl MUDr. Teichner deportován do koncentračního tábora v Terezíně a odtud byl v říjnu 1944 převezen do Osvětimi, kde zemřel. Petr Domanický uvádí, že patrně v průběhu roku 1931 (ještě před kolaudací domu Weinerových) si MUDr. Teichner ve druhém patře zřídil prostory ordinace, tento interiér navrhl patrně Adolf Loos za asistence Norberta Kriegera.

Ze tří místností obrácených do náměstí vytvořil dvě ordinace, přístupné z čekárny umístěné uprostřed. V druhém traktu vznikly šatny, místnost pro technika a odpočinková místnost obráceně do atria. Stěny čekárny byly opatřeny dubovými kazetovými obklady a vestavěným knižním regálem, umístěným mezi oknem a lavicí pro čekající pacienty. Domanický⁴⁷ dále popisuje odpočinkový prostor, který měl barevně lakovanou skříňovou stěnu a rovněž pestrobarevný mobiliář. V domě Weinerových, přímo nad prostory doktora Teichnera, vznikl také bytový interiér, který vytváří nepotvrzený dojem Loosovy práce.

Odborné veřejnosti byt poprvé představil Zdeněk Kudělka v závěru osmdesátých let dvacátého století. Konceptí celkového řešení i řadou detailů jde o bytový interiér, který je svým vzhledem Loosovým interiérům velmi blízký. Přestože jde o jediný dosud známý plzeňský loosovský byt původně v novostavbě, bylo jeho řešení také silně ovlivněno podmínkami místa. Podobně jako v bytě Brummelových, autor vložением roštů řešil konflikt nábytku a oken, před která některé kusy vestavěného mobiliáře zasahují. Židle, křesla i pohovka měly původně potahy provedené z kůže, patrně s ohledem na obchodní zaměření investora. V ložnici, podobně jako u Loosových úprav je vytvořena předstěna, do níž jsou vloženy vestavěné skříně, mezi nimiž byla v nice umístěna manželská postel.

---

⁴⁷ Domanický, Petr. *Loos-Plzeň-souvislosti v Plzni*. s.106.

Směrem do atria domu je další pokoj s vestavěnými skříněmi v modré barvě, a kuchyně s červeným nábytkem. Přestože autor velmi dobře znal Loosovu tvorbu, šlo patrně o některého z Loosových spolupracovníků, působících v té době v Plzni. Nejpravděpodobnější je účast Norberta Kriegera, možná i Heinricha Kulky, jehož bytu Oskara Semmlera se některé detaily podobají. Kulka navíc ve stejné době pracoval pro MUDr. Teichnera.⁴⁸

3.7 Interiér bytu Hugo a Heleny Semmlerových v Plzni, na Klatovské třídě 19

Šestou zmíněnou Loosovou realizací byl byt Hugo a Heleny Semmlerových, který byl vytvořen v letech 1931-1932 (viz Přílohy, obr. č. 16-19). Interiér bytu je přístupný příležitostně, má být zrekonstruován a poté zpřístupněn veřejnosti.

Dle Domanického⁴⁹, Šimon Semler založil v roce 1881 firmu, zabývající se obchodem se sušeným ovocem, luštěninami, topným dřívím a uhlím. V roce 1893 již ve svých hamrech v Chrástu a Nové Huti u Plzně vyráběl zemědělské nářadí a lopaty. V roce 1905 přistoupil do firmy syn Hugo a v roce 1911 další syn Oskar. V roce 1925 zemřel Šimon Semler a firmy se ujal Hugo. Dvoupatrový řadový dům na východní straně vznikl

---

⁴⁸ Domanický, Petr. *Loos-Plzeň-souvislosti v Plzni*. s.106.

⁴⁹ Domanický, Petr. *Loos-Plzeň-souvislosti v Plzni*. s.106.

spojením na sebe navazujících domů čp. 289 a 691. Nejpozději ve dvacátých letech 20. století získal dům Šimon Semler. V roce 1925 byla stavebním úřadem povolena adaptace domu, zřízení ústředního vytápění domu a nová fasáda. Z června roku 1925 pochází také plánová dokumentace, kterou vypracoval stavitel Josef Špalek. Plány byly schválené ještě Šimonem Semlerem. Přízemí bylo upraveno na kanceláře Semlerovy firmy. Ve druhé polovině dvacátých let byl nově upraven byt v prvním patře, určený pro rodinu Huga Semlera. Přestavbu domu, včetně interiérů, navrhl Adolf Hrusa, dámský či hudební salon byl realizován podle návrhu Adolfa Loose.

Petr Domanický⁵⁰ zmiňuje, že z interiérů bytu se dochovaly tři místnosti propojené enfiládou: (dveře jednotlivých místností jsou vytvořeny přesně za sebou v jedné ose) hudební/dámský pokoj, pánský pokoj a jídelna. Stěžejným prostorem části bytu byl kompozičně vyvážený hudební salon. Prostorová kompozice tohoto pokoje je symetrická vůči podélné i příčné ose: proti stěně se dvěma okny jsou dvoje dveře, podélně ose proti vstupu z pánského pokoje krb z režných cihel, nad krbem původně zrcadlový prostor. Ve výklencích na obou stranách krbu jsou umístěna zrcadla.

Vstup do hudebního salonku zvýraznil Loos mramorovým portálem. Zvolený typ mramoru „Fantastico“ patřil k Loosovým nejoblíbenějším materiálům. Pánský pokoj měl náročně řešené dřevěné dýhované obklady stěn a vestavěný nábytek využívající kresby přírodního materiálu. Na pánský pokoj navazuje jídelna, rovněž s dřevěným obkladem a bufetovou stěnou. Dle kolektivu autorů publikace *Slavné Plzeňské vily*, další prostory původního bytu Huga Semlera se zachovaly poničené.

---

⁵⁰ Domanický, Petr. *Loos-Plzeň-souvislosti v Plzni*. s.106.

Hudební salon je reprezentačním prostorem řešeným s neobvykle vytříbeným vkusem. Je příznačný pro Loosovu tvorbu: uplatňuje se zde základní myšlenka a požadavky na architekturu interiéru. Rovněž dle kolektivu autorů, působivá je zde souhra intimity a monumentality, klasického a moderního – komponentů, které tvořily základ Loosova pojetí obytné místnosti se společenským významem.

Interiér hudebního salonku je jednou z posledních Loosových realizací v Plzni. Za okupace byl dům zabaven. Provedené úpravy v roce 1941 umožnily přeměnu domu na administrativní budovu úřadu práce. Později v domě sídlilo vojenské velitelství. V roce 1942 se „knihovním vlastníkem“ stala Německá říše. Vzhledem k tomu, že majetek Oskara Semlera a Hugo Semlera byl za okupace zkonfiskován, podal Hugo Semler a Oskar Semler v roce 1949 návrh na restituci majetku. V té době užívala dům vojenská správa, která naopak usilovala o jeho získání do trvalého vlastnictví. Nárok na náhradu za svůj majetek uplatňovali původní vlastníci ještě v roce 1977. Dům však zůstal armádě až do roku 2005, kdy byl převeden na město Plzeň. V současné době se dokončuje projekt úpravy a přístavby domu s cílem přemístit sem sídlo American Center Plzeň, Nadaci 700 let města Plzeň a expozici Patton Memorial Plzeň.⁵¹

Zbylá část dochovaných interiérů má dle Domanického⁵² zůstat po rekonstrukci zachována. Na místě zázemí někdejšího bytu ve dvorním traktu, má vzniknout výstavní prostor. Interiér bytu Huga Semlera je zapsán jako kulturní památka pod rejstříkovým číslem 34-2517 a je součástí jedinečného souboru plzeňských Loosových interiérů.

---

⁵¹Kolektiv autorů. *Slavné Plzeňské vily*. s. 128-133.

⁵²Kolektiv autorů. *Slavné Plzeňské vily*. s. 128-133.

3.8 Interiér rezidence Oskara a Jany Semlerových v Plzni, Klatovská 110

Interiér rezidence manželů Semlerových, který byl tentokrát podle Loosova návrhu realizován architektem Heinrichem Kulkou, spadá do let 1931-1934 (viz Přílohy, obr. č. 19-21). V současné době tento objekt prochází celkovou rekonstrukcí. Vila je v majetku Plzeňského kraje a nyní ji spravuje Západočeská galerie v Plzni. Po dokončení oprav má být v budově zřízeno badatelské centrum architektury. První část bytu Oskara Semlera byla před současnou celkovou rekonstrukcí zpřístupněna veřejnosti v listopadu 2015.⁵³

Autoři publikace *Slavné plzeňské vily* uvádějí⁵⁴, že Ing. Oskar Semler (majitel továrny na gramofonové jehly značky SEM) se v roce 1919 v Praze oženil s Janou Ledererovou. V roce 1932 manželé koupili zahradní bytový dům na Klatovské třídě v Plzni, při nároží s Hruškovou ulicí. Dům byl vystavěn v roce 1923 Pensijním ústavem pro úředníky Škodových závodů v Plzni. V tomto domě byl vytvořen vícepodlažní byt s plynulou návazností prostor různých výše, tedy tzv. raumplan. Interiér byl realizován Adolfem Loosem a Heinrichem Kulkou. Do bytového domu vložili vestavbu třípodlažní vily, připomínají pražský dům Františka Müllera.

Centrálním prostorem celého bytu je obytná hala o ploše cca 50 m². Tato hala má výšku dvou podlaží a je osvětlena rovnoměrnými posuvnými okny, proti nimž je v úrovni patra umístěna galerie, na které je knihovna. Z mezipodesty schodiště, spojujícího prostor haly s galerií, je přístupná terasa, pánský pokoj a jídelna. Autoři využili atypického tvaru

---

⁵³ Klatovská 110 | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/klatovska-110/>

⁵⁴ Kolektiv autorů. *Slavné Plzeňské vily*. s. 128-133.

místnosti určené pro jídelnu a prostor řešili na osmibokém půdorysu. Z galerie je možné vystoupit do dalšího podlaží, v němž jsou soustředěny ložnice rodičů, dva dětské pokoje a pokoj vychovatelky. Vstup do mezonetového bytu manželů Semlerových byl umístěn v nově provedené přístavbě, přisazené před dvorní průčelí domu. Práce provedla plzeňská firma Müller a Kapsa v roce 1933. Rodina Oskara Semlera se do nového bytu přihlásila v červenci 1934.⁵⁵

3.9 Byt Lea Brummela, v Plzni, Klatovská 140

Aby informace o plzeňských Loosových realizacích byly úplné, byl do diplomové práce zařazen i popis nepřístupného interiéru na Klatovské 140. Adolf Loos navrhl v Plzni interiér bytu i pro podnikatele Lea Brummela, jednalo se o byt v jeho vlastním činžovním domě. Adolf Loos navrhoval pouze částečnou úpravu obývacího pokoje a jídelnu s odpočinkovým koutem. Tato zakázka byla finančně méně nákladná než výše uvedené bytové realizace. Vestavěný nábytek byl zhotoven z levnějšího smrkového dřeva a byl nalakován velmi lesklým automobilovým lakem temně červené barvy v kombinaci s černým lištováním. Některé z původního vybavení se zachovalo do současnosti. Nyní je interiér ve vlastnictví soukromého majitele a je využíván k bydlení a není přístupný veřejnosti.⁵⁶

---

⁵⁵ Kolektiv autorů. *Slavné Plzeňské vily*. s. 128-133.

⁵⁶ Klatovská 140 | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/klatovska-140/>

4 ZASTÁVKA JIŽNÍ PŘEDMĚSTÍ

Historie výstavby zastávky na Jižním předměstí spadá do 90. let 19. století. Na základě požadavků města začalo Ředitelství státních drah v Plzni připravovat stavbu osobní zastávky na Říšském předměstí. Projekt odjezdové budovy, situované západně od mostu, vznikl pravděpodobně na c. k. ministerstvu železnic ve Vídni v letech 1899-1903. V červenci 1903 bylo vypsáno výběrové řízení na stavbu budovy, byly přijaty nabídky od sedmi plzeňských stavitelů a firem. Po posouzení nabídek bylo rozhodnuto stavbu zadat firmě Müller a Kapsa, podnikatelé staveb v Plzni. Litinové sloupy a ocelové konstrukce přístřešků na nástupištích a ocelová konstrukce střechy nad vestibulem byla objednána u Škodových závodů v Plzni. Kolaudace dokončené budovy proběhla v listopadu 1904. Stavba příjezdové budovy byla zahájena roku 1919.⁵⁷

Jedná se o dvoupodlažní secesní budovu. Dle zkoumání Petra Domanického autor projektu není znám.⁵⁸ Nad vstupním průčelím budovy zastávky Jižní předměstí je v rozporu s informací výše (viz kapitola 2.2) uveden autor projektu příjezdové budovy Ing. R. Burian.⁵⁹

Architektonický návrh vycházel z české novorenesance, fasády byly opatřeny sgrafitovou výzdobou. Stavba budovy i předměstí byla zadána opět plzeňské firmě Müller a Kapsa. Nižší východní část budovy s byty v obou podlažích měla podlahu horního podlaží v úrovni mezipodesty tříramenného schodiště pro cestující. Jeden byt, kanceláře a provozní místnosti se nacházely v úrovni nástupišť pod vestibulem. Na návrh stavební firmy byly klenby provedeny ze železobetonu. Novostavba

---

⁵⁷ Kolektiv autorů. *Technické památky*. s. 80.

⁵⁸ Domanický, Petr (ed.). *Plzeň/Pilsen. Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. s. 138-139.

⁵⁹ Kolektiv autorů. *Technické památky*. s. 80.

byla odevzdána do provozu v lednu 1921. Železniční zastávka byla navržena nezvykle velkoryse. Sloužila zejména obyvatelům tehdy největšího plzeňského předměstí a dojíždějícím zaměstnancům Škodových závodů. Novější příjezdová budova prošla v letech 1986-1989 celkovou rekonstrukcí, při níž byla upravena tak, aby plnila současně funkci odjezdové i příjezdové haly. Po dokončení rekonstrukce byla starší odjezdová budova uzavřena. Ještě v roce 1991 se připravovala její přestavba na administrativní budovu ČSD, k realizaci již ale nedošlo. V roce 1995 Ministerstvo kultury ČR prohlásilo areál železniční zastávky za kulturní památku. V roce 1998 byla na opuštěné a značně zchátralé původně odjezdové budově opravena střecha východní části s vestibulem, včetně oplechování štítů a říms.⁶⁰

4.1 Moving station

Od roku 2000 se o opuštěnou budovu zastávky Jižní předměstí, která byla ve vlastnictví Českých drah, zajímalo sdružení Johan z Plzně. V roce 2007 odkoupila stavbu od Českých drah akciová společnost Klotz a společně se sdružením Johan, získala 45 milionů korun na kompletní rekonstrukci. Dotační finanční prostředky získala akciová společnost Klotz ve spolupráci s programovou náplní Johan o. s. v regionálním operačním programu NUTS II. Jihozápad s projektem Culture

---

⁶⁰ Kolektiv autorů. *Technické památky*. s. 80.

Station – celková rekonverze (proměny fyzické i užitné) vzácné budovy na moderní multioborové kulturní centrum. Budovu, která dříve sloužila jako odjezdové nádraží, se podařilo zachránit, ale také jí vrátit původní vzhled (viz Příloha, obr. č. 20 - 23). Díky rekonstrukci vzniklo v Plzni víceúčelové kulturní centrum, jež bylo poprvé otevřeno v rámci Mezinárodního festivalu Divadlo⁶¹.

Dle informací z článku uvedeného v Divadelních novinách⁶² bylo podmínkou získání dotace, že minimálně pět let po rekonstrukci bude budova sloužit kulturním potřebám. Z Evropské unie investoři získali 40 milionů korun, třetinu museli dodat z vlastních zdrojů. Město Plzeň přispělo na opravu omítek. V opuštěné historické budově na Jižním Předměstí, která později dostala název Moving station (neboli „Pohybující se zastávka“) vzniklo plzeňské centrum nezávislé a experimentální umělecké tvorby. Ve foyer byla položena dobová replika dlažby i luxfery. Vstupní halu spojuje s klubovou kavárnou původní opravená pokladna. Za tímto prostorem, kde se dříve nacházely nádražní byty a také kuchyně, vznikl malý sál s kapacitou pro 70 lidí. V zadních místnostech je vytvořeno další umělecké zázemí, kam se nastěhovaly organizace Animácie a Dramacentrum, což je místo určené uměleckým kurzům, workshopům a dalším aktivitám.

Největší proměnou prošla dolní část budovy, kde vznikl velký sál, který slouží jako hlavní scéna. Do prostoru s moderním technickým vybavením se vejde přibližně 120 diváků. Díky mobilním sedačkám je možné prostor přizpůsobit danému představení.⁶³

---

⁶¹ Vlakem do divadla – Divadelní noviny. *Divadelní noviny* [online]. [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/vlakem-do-divadla>

⁶² Vlakem do divadla – Divadelní noviny. *Divadelní noviny* [online]. [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/vlakem-do-divadla>

⁶³ Vlakem do divadla – Divadelní noviny. *Divadelní noviny* [online]. [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/vlakem-do-divadla>

„Vstupní hala je dokonalou replikou původní podoby z roku 1904. I dlaždičky a kovové tepání na zábradlí musely přesně odpovídat tehdejšímu“, zdůraznil Roman Černík v článku pro Divadelní noviny ze dne 29. 9. 2015. „Je na nich krásně poznat odcházející secese a nastupující konstruktivismus. Málokde se něco takového vidí“, doplnil Roman Černík.

V podzemí se nachází průhledný strop v mezi podlaží tvořený skleněnými tvárnicemi, luxfery, kterými je schodiště osvětleno. Místo zadního bufetu s vysokým stropem vznikla dvě oddělená podlaží. Dolní bude sloužit dílnám, přednáškám a výstavám, z horního a také v podkroví budou kanceláře a špičkově vybavené rezidenční byty. Výstavní sál bude pravděpodobně využíván i ke komorním hudebním a divadelním akcím. V místech bývalých pokladen vznikla exkluzivní kavárna.⁶⁴

---

⁶⁴ Vlakem do divadla – Divadelní noviny. *Divadelní noviny* [online]. [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/vlakem-do-divadla>

5 MĚSTSKÉ LÁZNĚ V PLZNI

Budova Městských lázní byla do diplomové práce vybrána z důvodu, že se jedná o architektonicky a technicky zajímavou budovu v centru města Plzně, která již dlouhou dobu chátrá a zůstává stále nevyužita. Je umístěna na nábřeží řeky Radbuzy a tvoří významnou část prostoru, který upoutá na první pohled návštěvníky tohoto místa. Jedná se o zajímavou památku moderní architektury, která byla v rámci projektu Plzeň EHMK 2015 téměř opomenuta, neboť je pouze součástí „*Stezky Staré a nové centrum*“, která je popsána na Plzeňském architektonickém manuálu⁶⁵ a je označena zeleně jako „C1“.

Historie lázní v městě Plzni sahá do 14. století. V listinách z roku 1369 je zmínka o lazebnících a zejména pak o lázních pro chudé. Kde se tyto lázně nacházely, není známo. Další zpráva pochází z roku 1474 a zmiňuje se o lázních u masných krámů. Také Tannerova kronika uvádí, že staré lázně městské, stály u Mlýnské strouhy, napříč Mansfeldovou (dnes Dřevěnou ulicí). V roce 1887 byl přijat návrh, aby byly postaveny nové lázně a plovárna na pravém břehu řeky Mže nad Saským mostem. Návrhy na rozšíření byly vypracovány v roce 1890, 1899 a 1909.⁶⁶

Město novým lázním v roce 1921 vymezilo pozemek na Denisově nábřeží a Bedřich Bendelmayer dostal v roce 1923 pověření pracovat na projektu, který před válkou připravil prostory u Wilsonova mostu, kde v blízkosti starých lázní vznikala tzv. Mrakodrap. Stavbu měla původně provést Městská spořitelna, která však v nových podmínkách na realizaci nestačila. Město proto zpočátku uvažovalo o provizorních stavbách malých předměstských lázní. Velkou budovu ale nakonec realizovalo

---

⁶⁵ Městské lázně | Objekty | Plzeňský architektonický manuál. Plzeňský architektonický manuál [online]. Copyright© 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c1-1217-mestske-lazne>

⁶⁶ Kolektiv autorů. *Technické památky*. s. 91.

samo, po etapách naplněných v letech 1929-1932. Opoždění realizace umožnilo pečlivou přípravu, studium podobných provozů v zahraničí, rozšíření zaměření z očištných lázní s bazénem také o lázně léčebné. Z důvodu sporu města s architektem Bendelmayerem byla spolupráce ukončena. Podle Domanického⁶⁷, projekt přepracoval architekt městského stavebního úřadu Ladislav Fiala.

Petr Domanický⁶⁸ popisuje budovu městských lázní postavenou v neoklasicistním stylu. Uvádí, že hlavní průčelí bylo tvořeno monumentálním sloupovým portikem a tympanonem. Rozsáhlé prostory byly umístěny v ose hlavního vstupu. Z vestibulu se vstupovalo do parních lázní. Tam se nacházelo 48 kabelek a odtud se vcházelo do sálu zakončeného kupolí, kterou neslo osm sloupů. Uprostřed sálu byl kruhový bazén o průměru 5,5 metru a kolem něj místnosti s různými druhy lázní s dalšími dvěma bazénky, sprchami, odpočívárnami pro kuřáky i nekuřáky. Služby doplňoval také v samostatných místnostech masér a holič. Největším prostorem v lázních byl hlavní sál s rozměry 18 x 42 metrů s klenutým stropem a s galérií. Bazén měl rozměry 25 x 10 metrů. K dispozici bylo 82 kabin pro muže, 83 pro ženy a 80 skříněk pro děti a mládež. Po druhé světové válce, byl po rekonstrukci odstraněn sloupový portikus s tympanonem a rizalit byl zvýšen o dvě patra. Vstupní hala byla přestavěna a obložena modrým sklem. Ve střešní části budovy byla zřízena střešní odpočinková terasa.⁶⁹

Součástí stavby se staly parní a sprchové lázně, slatinné, uhličitě a bylinné lázně, dva malé bazény a jeden dvacet pět metrů dlouhý plavecký bazén. Zázemí obsahovalo mimo jiné prádelnu a mandlovnu.

---

⁶⁷ Domanický, Petr. *Pracovní republiky, architektura Plzně v letech 1918-1938*. s. 81.

⁶⁸ Domanický, Petr. *Pracovní republiky, architektura Plzně v letech 1918-1938*. s. 81.

⁶⁹ Bernhardt, Tomáš. *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti = Pilsen : guide through the architecture of the town from the beginning of the 19th century to present day*. s. 157.

Průčelí mělo klasicizující výraz a hlavní vstup zdůrazňovaly antikizující sloupy ve vysokém řádu. Z úsporných důvodů nedošla uskutečnění původně zamýšlená věž.⁷⁰

Za první rok provozu navštívilo lázně 75 283 osob. Městské lázně v Plzni byly v době svého otevření považovány za největší a nejmodernější zařízení v republice. Při bombardování Plzně v prosinci 1944 byla zasažena a vážně poškozena střední část budovy, včetně průčelí. Po druhé světové válce byla budova rekonstruována podle projektu architekta Neckáře. Střední rizalit hlavního průčelí nebyl obnoven do původní podoby. Monumentální sloupový portikus s tympanonem byl odstraněn. Pozměněn byl také vstupní vestibul a dispozice této části budovy tak ztratila původní přehlednost. První etapa obnovy byla dokončena v roce 1948, celé lázně byly znovu otevřeny v roce 1953.⁷¹

Městské lázně pak sloužily svému původnímu účelu bez větších změn až do poloviny 90 let. 20. století, kdy byly pro špatný technický stav uzavřeny⁷² (viz Přílohy, obr. č. 24-25). Od té doby lázně vlastnili tři majitelé, ale žádný z nich nerealizoval rekonstrukci nebo obnovu lázní a objekt zchátral. Budovu se dvěma bazény získal v roce 1994 v procesu privatizace soukromý vlastník, který díky nedostatku financí ukončil svoji činnost. V roce 2001 lázně koupila za deset milionů korun firma Amádeus Real, která vlastní v blízkosti lázní 2,4 hektaru pozemku, jež měla v úmyslu v tomto místě postavit velké obchodní centrum. Referendum i vedení města Plzně tuto myšlenku odmítlo a developer s městem nyní zahájil soudní proces, v němž požaduje 1,85 miliardy Kč v rámci náhrady škody za neuskutečněný projekt. Firma Amádeus Real nejprve jednala o prodeji lázní s vedením města a zástupci kraje, kteří chtěli vytvořit

---

⁷⁰ Domanický, Petr. *Pracovní republiky, architektura Plzně v letech 1918-1938*. s. 81.

⁷¹ Kolektiv autorů. *Technické památky*. s. 93.

⁷² Kolektiv autorů. *Technické památky*. s. 93.

v těchto prostorech galerii. Nakonec budovu koupila společnost TWB.⁷³ Od roku 2014 byla nájemcem lázní společnost DPZ Consulting a lázně sloužily jako hřiště paintballu.⁷⁴

---

⁷³ Plzeň jedná s italským majitelem o využití zchátralých městských lázní - Deník.cz. *Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/plzen-jedna-s-italskym-majitelem-o-vyuziti-zchatralych-mestskych-lazni-20170312.html>

⁷⁴ www.iDNES.cz. [online]. [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/mestske-lazne-v-plzni.A121105_092759_plzen-zpravy_pp.

6 CIZINECKÝ DŮM ŠKODOVÝCH ZÁVODŮ V PLZNI

Cizinecký dům Škodových závodů se nachází v Plzni na Karlovarské třídě 81 a 83, do diplomové práce byl zařazen z toho důvodu, že se v jeho interiérech nachází významné památky drobné architektury vzniklé v 80. letech 20. století (plastiky, sochy, reliéfy, mozaiky aj.) a celý objekt je zajímavou stavbou nacházející se na území plzeňského severního předměstí. V rámci projektu Plzeň EHMK 2015 byl objekt a jeho interiéry prezentován široké veřejnosti pouze okrajově, a to jako součást projektu Křížky a vetřelci, který je jednou z částí programu Pěstuj prostor, podpořený v rámci grantu Plzeň EHMK 2015 (podrobně viz kapitola 8.1.5).

Jedná se o komplex budov, které jsou umístěny v rozlehlé zahradě. Celý objekt sloužil pro ubytování zahraničních návštěv a úředníků podniku. Vznikl využitím dvou starších vil č. p. 482 a 450. Druhá vila byla v letech 1928-1929 rozšířena přístavbou a ve stejné době byla v zahradě postavena třípatrová novostavba hotelu s číslem popisným 563. Autorem projektu hotelu byl Jaroslav Fišer, zaměstnanec stavebního oddělení Škodových závodů⁷⁵. Patrové funkcionalistické spojovací křídlo propojovalo oba objekty. Jeho součástí je reprezentativní vstup a velký sál. Dominantou průčelí objektu, které je obrácené do zahrady, je hlavní vstup a nad ním umístěné pásové okno. Křídlo budovy je završeno ocelovou kupolí s prosklenou střechou. V letech 1973–1975 došlo k modernizaci objektu, která zahrnovala změnu vzhledu interiéru i v hotelové části, kde vznikla řada atypických sálů a salonků. V těchto prostorách se nacházejí různá umělecká díla a uměleckořemeslné prvky, například dekorativní stěny od Ladislava Fládra a reliéfy Břetislava Holakovského.⁷⁶

---

⁷⁵ Kol. Autorů: *Plzeň. Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti.* s. 271.

⁷⁶ Břetislav Holakovský - byl sochařem a medailérem, několik let pracoval jako propagační výtvarník ve Škodě Plzeň. V šedesátých letech spoluzakládal a byl členem tvůrčí skupiny moderní realismus. Jeho projev sahá od realistických portrétních bust přes figurativní lyrismus – zejména v plastikách z tepaného

V současné době je objekt Cizineckého domu chátrající budova, ve které je mimo jiné umístěno nemalé množství objektů drobného výtvarného umění z éry socialismu. Z tohoto důvodu byla tato budova zařazena do této části diplomové práce. Úkolem je představit jednak zajímavou lokalitu, ve které se objekt nachází, tj. velkou zahradu a v ní stojící komplex budov Cizineckého domu, který možná v dohledné době podlehe velké změně v podobě jeho částečného zbourání (viz Příloha, obr. č. 30 - 33).

Od roku 2003 je území, v němž se areál nachází městskou památkovou zónou. Důvodem jejího vyhlášení bylo ochránit prostředí Lochotínského parku a charakter historické vilové čtvrti, uvedl v článku „*Kauza Cizinecký dům*“ Petr Domanický⁷⁷. V témže článku, který bojuje za záchranu Cizineckého domu a jeho okolí Petr Domanický dále uvádí, že v roce 2008 byl památkovou péčí zamítnut záměr zastavět zahradu třemi novými domy a bylo nalezeno kompromisní řešení, při kterém měly být základní hodnoty areálu zachovány. V roce 2014, ve kterém byl článek uveřejněn, dle jeho znění, úředník magistrátu rozhodl proti stanovisku Národního památkového ústavu, že objekt a jeho okolí nebudou devastovány, ale naopak, že se počítá s demolicí podstatné části Cizineckého domu.

Současným majitelem hotelu je obchodní korporace Professional Bulding Development, s.r.o.⁷⁸ Hotel Cizinecký dům v současné době

---

plechu, po informel 60. let (například socha Energie z roku 1965 před učňovským střediskem v Plzni) nebo drobné dekorativní práce do interiérů.⁷⁶ Pro Plzeň vytvořil několik významných realizací plastik kromě zmíněné sochy Energie, to je betonové sousoší Medvědi v plzeňské ZOO, nebo plastika Vítání z roku 1974 umístěná v Plzni na Doubravce a další umělecké počiny v podobě plastik domovních znamení na slovanském sídlišti, holubice na transfuzní stanici v Plzni, figurální reliéf nad vstupem do budovy původně Fakulty elektrotechnické VŠSE v Sedláčkově ulici z roku 1959 (v současné době budova ZČU, Filozofická fakulta), sousoší Rodina z let 1956-1957 umístěné na domě v Plzni na Slovanech aj.

⁷⁷Kauza Cizinecký dům. *Aktuality* [online]. Copyright © 2016 Plzeňská aliance. All Rights Reserved. Designed By WarpTheme [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné

z: <http://www.plzenskaaliance.cz/index.php/archiv-lank/92-kauz-cizinecky-dm>

⁷⁸Ověřeno náhledem do katastru nemovitostí dne 7. 9. 2019 v 17.00 hodin.

<https://nahlizeniidokn.cuzk.cz/ZobrazObjekt.aspx?encrypted=nwbndrBkOaA1tkvxztrj186FKOt3kF07B9B>

tj. v dubnu 2021 dosud stojí v nezměněném stavu. Současný majitel, který se do medií v červnu 2017 odmítl vyjádřit, jaké má s objektem další záměry.⁷⁹

Jan Soukup uvedl: *„Záměrů s Cizineckým domem bylo už hodně. Vždy se bránilo tomu, aby se park nezastavěl. Jak je řešen tento konkrétní záměr, to skutečně nevím. Podle mě by měla zůstat kvalitní část zeleně zachovaná. Když vznikal Lochotín, zakládaly se domy v poměrně velkých zahradách, aby tam byla zeleň dominantní. Cizinecký dům má zajímavou historii. Je to památka na dobu, kdy byla plzeňská Škodovka ještě homogenní a obchodovala se světem.“* Architekt Václav Ulč konstatoval: *„Když byl objekt před časem k mání, vytvořili jsme návrh, jak by se dal upravit. Počítali jsme s tím, že bude sloužit jako lepší bydlení pro seniory, i proto jsme měli v plánu zachovat zahradu. Stejně tomu bylo se zachováním historické části, protože ta by se nám pro účely velmi hodila. Nicméně projekt, který byl schválen, neznám, takže ho proto nechci posuzovat.“*⁸⁰

Uvnitř objektu se nacházejí vitráže a různé výtvarné objekty z poloviny 70. let minulého století, které mají nesporné umělecké kvality a odrážejí ducha tehdejší kultury a řemeslného zpracování různých materiálů, dřevo, keramika, sklo, kov, textil atd. Autorem návrhu modernizovaného interiéru Cizineckého domu v období socialismu byl Klement Štícha (1933-2013). Tento malíř, grafik, ilustrátor, keramik a architekt se od roku 1967 věnoval také volné tvorbě, malbě, grafice a návrhům interiérů. Interiér Cizineckého domu v Plzni navrhl a realizoval v letech 1974-1975.⁸¹

[5FFJnZFYwCkaGz_odGcWKRWkCFFJ1aBdWC49EUhNc2hr0t0-eVUGmg0ns9ZJ-uhwMA2QEqDZSPZ8YE1xvQCJsvEs82WnPTb8Uv0z9Q8o=](https://plzenky.denik.cz/zpravy_region/cast-cizineckoho-domu-asi-zanikne-zastini-ho-nove-byty-i-administrativni-budova-20170609.html)

⁷⁹ Plzeňský deník: *Část Cizineckého domu asi zanikne, zastání ho nové byty i administrativní budova. Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž [online].* Copyright © [cit. 4. 9. 2019].

Dostupné z https://plzenky.denik.cz/zpravy_region/cast-cizineckoho-domu-asi-zanikne-zastini-ho-nove-byty-i-administrativni-budova-20170609.html.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Klement Štícha »Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v*

V Cizineckém domě jsou umístěny Štíchovy realizace v podobě dřevěných intarzií v několika saloncích, různá atypická osvětlení a jiné objekty. Dalšími výtvarnými objekty v Cizineckém domě jsou keramické dělicí stěny pocházející z dílny autorů Jana Rybáka a Františka Pavlase, z roku 1975. Autoři Stanislav Staněk, Zdeněk Kejzlar a Stanislav Kostka pro Cizinecký dům vytvořili v roce 1974 barevnou intarzii (leptané sklo), která je umístěna v oknech na schodišti.⁸² Zajímavá je rovněž vitráž v přízemí hotelu od Petra Renče pocházející z roku 1975⁸³ a čirá vitráž (leptané sklo) znázorňující fantazijní flóru od autorů Josefa Šteffela, Karla Březiny a Klementa Štíchy.⁸⁴

V hale v Cizineckém domě je umístěna keramická plastika autorky Jaroslavy Halířové Proškové, z roku 1974, která má podobu tří sloupů vytvořených z lesklé bílé keramiky, na kterých se střídají různá zaoblení, výstupky a otvory.⁸⁵ Uvnitř objektu je rovněž umístěna kovaná mříž z roku 1975, jejímž autorem je Josef Matas.⁸⁶

Uvnitř hotelu je rovněž bohatá obrazová výzdoba ze 70. let minulého století od autorů Josefa Ladislava Jíchy, Vlastimila Vodáka, Jaroslava Zapletala a Jindřicha Januse.⁸⁷ Mimo jiné je na obrazech zachycena výstavba sídliště v 70. letech. Další výzdobu tvoří dřevěné plastiky s různými náměty a od různých autorů, například Slunce a voda

---

Plzni [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/autor/34/>

⁸² "Východ slunce" »Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v*

Plzni [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/375/>

⁸³ Vitráž v přízemí hotelu Cizinecký dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci -*

Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1067/>

⁸⁴ Vitráže v hlavním sále hotelu Cizinecký dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a*

vetřelci - Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1548/>

⁸⁵ Keramická plastika v hale hotelu CD » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci -*

Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/2157/>

⁸⁶ Kovaná mříž v hotelu Cizinecký Dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci -*

Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/2178/>

⁸⁷ Obrazová výzdoba hotelu CD » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné*

umění v Plzni [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z:

<http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1745/>

od autorů Ivana Tichého, Aloise Sopra a již jmenovaného Josefa Matase.⁸⁸

V interiéru hotelu rovněž nechybí v 70. letech minulého století módní tapisérie (textil – technika útkového rypsu) z dílny Vlastimila Vodáka (1975).⁸⁹

Významným autorem plastik pro Cizinecký dům, který vytvořil v Plzni v 70. letech minulého století několik uměleckých děl, které se dochovaly do současnosti, je akademický sochař Břetislav Holakovský. Z jeho autorství pochází plastika „Žena u vody“ (tepaná měď) z roku 1974.⁹⁰ Práce Břetislava Holakovského, jak bylo již uvedeno v předchozí kapitole, se objevují na mnoha místech veřejného prostoru v Plzni.

---

⁸⁸ Slunce a voda » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/378/>

⁸⁹ Vodní krajina » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1582/>

⁹⁰ Žena u vody » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/601/>

7 UMĚNÍ VE VEŘEJNÉM PROSTORU Z LET 1948-1989

Drobné umění, které tvoří sochy, sousoší, plastiky, mozaiky aj. vytvořené v letech 1948-1989 a je umístěno ve veřejném prostoru, je zajímavou ukázkou estetiky jmenovaných let. V rámci projektu Plzeň EHMK 2015 bylo prezentováno široké veřejnosti rovněž jen okrajově, a to stejně jako Cizinecký dům bylo součástí prezentace v rámci projektu Křížky a vetřelci, který byl jednou z částí programu Pěstuj prostor, který byl podpořen v rámci grantu Plzeň EHMK 2015 (podrobně viz kapitola 8.1.5).

Nejprve je nutné nastínit, co znamená veřejně využívaný prostor. Peter Marcuse⁹¹ definoval pět principů, které veřejný prostor charakterizují, jedná se o rovnost při rozdělení zdrojů, přístupnost, nediskriminující kontrolu, estetickou kvalitu a enviromentální udržitelnost.⁹² V této kapitole se budu zabývat uměním, které je umístěno ve veřejném prostoru z doby socialismu, tj. let 1948 – 1989.

Uměleckých děl, která vznikala v zejména v 60. až 80. letech dvacátého století je ve veřejném prostoru v České republice velké množství. Po změně politického režimu na konci 80. let 20. století byla řada z nich odstraněna a nebyly to jen „portréty“ politických vůdců, ale často to byla i drobná díla, která zdobila sídlištní aglomerace a nebyla přímo ideologicky zatížená.⁹³

Dle Pavla Karouse⁹⁴ veřejné plastiky, které byly realizované v 70. a 80. letech 20. století v Československu nebyly přímočaré kýče. Nebyly zaměřeny na bezprostřední efekt a tehdejší režim se jimi nepodbízel s intenzitou, jak se tomu běžně děje v populární kultuře. Sochy byly více inventářem socialistického ideologického diskurzu než uměleckými díly

---

⁹¹ Kolektiv autorů. *Socialistický realismus Československo 1948-1989*. s. 15.

⁹² Marcuse, Peter. Ohrožení veřejně využívaného prostoru v době stagnace měst. In. *Architektura a veřejný prostor*. Praha: Zlatý řez, 2012. s. 44-57.

⁹³ Karous, Pavel. *Sochy, které nikomu nepatří*. In. *Vetřelci a volavky*. s. 416-271.

⁹⁴ Karous, Pavel. *Sochy, které nikomu nepatří*. In. *Vetřelci a volavky*. s. 416-271.

a sebevyjádřením umělce. Současná neviditelnost normalizačních děl souvisí s postupnou degradací veřejného prostoru na sídlištích, kdy veřejný prostor je neznámým územím, jež nemá smysl blíže prozkoumávat. Termín socialistický realismus se stal karikaturou uměleckého stylu.

Jedním z autorů mnoha děl umístěných v Plzni ve veřejném prostoru byl sochař a medailér Břetislav Holakovský (1926-2018). Tento autor několik let pracoval jako propagační výtvarník ve Škodě Plzeň. V šedesátých letech spoluzakládal a byl členem tvůrčí skupiny moderní realismus. Jeho projev sahá od realistických portrétních bust přes figurativní lyrismus – zejména v plastikách z tepaného plechu (například socha Energie z roku 1965 před učňovským střediskem v Plzni) nebo drobné dekorativní práce do interiérů⁹⁵ Pro Plzeň vytvořil několik významných realizací plastik kromě zmíněné sochy Energie, je to betonové sousoší Medvědi v plzeňské ZOO (viz Přílohy, obr. č. 28 – 29), nebo plastika Vítání (viz Přílohy, obr. č. 27) z roku 1974 umístěná v Plzni na Doubravce a další umělecké prvky v podobě plastik domovních znamení na slovanském sídlišti, holubice na transfuzní stanici v Plzni, figurální reliéf nad vstupem do budovy původně Fakulty elektrotechnické VŠSE v Sedláčkově ulici z roku 1959 (v současné době budova ZČU, Filozofická fakulta), sousoší Rodina z let 1956-1957 umístěné na domě v Plzni na Slovanech aj.⁹⁶

Další autor zkoumaných děl Ladislav Fládr (1935-2007) studoval na pedagogické fakultě v Plzni. V sochařské tvorbě se věnuje figurální plastice. Často se u něj objevuje motiv mateřství a lásky. Aktivně spolupracoval s architekty, řada jeho děl dotvořila ráz měst západočeského kraje. Dílo Skupina s dítětem

---

⁹⁵Kolektiv autorů. Malá encyklopedie výtvarných umělců a architektů západních Čech 1945-1990. Západočeské nakladatelství, 1990. s. 58.

⁹⁶ Kolektiv autorů. Slovník českých a slovenských umělců 1950-1999. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 1998. s. 260.

(viz Přílohy, obr. č. 26) z roku 1975 v části Skvrňany, v ulici Nade Mží.⁹⁷

---

⁹⁷ Kolektiv autorů. Slovník českých a slovenských umělců 1950-1999. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 1998. s. 262.

8 Vyhodnocení způsobu prezentace vybraných památek v rámci projektu Plzeň Evropské město kultury 2015

„Evropské hlavní město kultury je projekt, který je víc než festival, víc než prezentace umělců, víc než jednorázové oživení města, víc než reklamní prostor pro sponzory. Je to projekt, který má sílu změnit vnímání Plzně, vnímání role kultury, stát se milníkem ve vývoji města“⁹⁸, těmito slovy uvedli autoři na internetových stránkách zkoumaný Projekt Plzeň EHMK 2015.

Západočeská metropole Plzeň se stala v roce 2015 Evropským městem kultury. Získání tohoto titulu, který je významným oceněním v celoevropském měřítku, předcházela celá škála dílčích projektů, které byly postupně různou měrou naplňovány. V roce 2010 byla účelově založena kulturní organizace „Plzeň 2015.“⁹⁹ Od počátku roku 2015 vstoupila do realizace programová část projektu. Tato realizace probíhala jednak interně v rámci Plzeň 2015 ve spolupráci s týmem technické produkce, KD Peklo a DEPO2015, nebo s programovými partnery v rámci uzavřených smluv. Na konci prvního pololetí 2015 byly definovány hlavní projekty pro udržitelnost odkazu Plzně 2015 do následujících let.

Udržitelnost projektu Plzeň 2015 byla definována zejména projekty, které se osvědčily během let 2013–2015. Jednalo se o projekty, které udržují v Plzni dvě klíčové hodnoty spojené s projektem Evropské hlavní město kultury – evropskou dimenzi a péči o každodenní účast veřejnosti na kulturních aktivitách.¹⁰⁰

---

⁹⁸ Informace o projektu Plzeň - Evropské hlavní město kultury 2015 | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/o-projektu>

⁹⁹ Společnost Plzeň 2015 o. p. s. byla založena na dobu určitou do konce roku 2016 na základě usnesení Zastupitelstva města Plzně č. 398 ze dne 16. září 2010, vznikla zápisem do rejstříku obecně prospěšných společností vedeného Krajským soudem v Plzni v oddíle O podle čísel vložky 145 dne 21. října 2010, se sídlem v Plzni, Pražská 309/19, IČ 29109124. Dne 18. 5. 2016 byla společnost transformována na zapsaný ústav s prodloužením činnosti na dobu neurčitou a zapsána v rejstříku vedeném Krajským soudem v Plzni sp. Zn. U 78. In [www](http://www.plzen2015.cz).

¹⁰⁰ Monitorovací zpráva o realizaci Programu rozvoje kultury ve městě Plzni na léta 2009-2019 za rok 2015. s. 7 - 9.

Organizátoři celého projektu už od přípravy přihlášky města Plzně do soutěže o Evropské hlavní město kultury pracovali se čtyřmi tématy: Umění a technologie, Vztahy a city, Tranzit a menšiny a Příběhy a prameny.

První programové téma *Umění a technologie* byl zaměřen na utváření udržitelných pracovních míst v kreativním a kulturním odvětví a posilování obrazu města v evropských souvislostech. Zde bylo možné nalézt velkou retrospektivní výstavu Jiřího Trnky, festival Sezona nového cirkusu či řada projektů s odkazem na průmyslovou historii Plzně souhrnně nazvanou *Továrny na představivost*.¹⁰¹

Druhé téma *Vztahy a city* bylo zaměřeno na veřejný prostor obecně, na transformaci veřejného prostoru společně s občany, úředníky a architekty a diskusi o evropských otázkách. Tento programový proud byl uváděn pod názvem *Veřejný prostor*, který se skládal z několika dílčích projektů a fází například z níže uvedeného z programu *Pěstuj prostor*, dále projektu *Skryté město*, který byl platformou pro participaci a nástroj pro služby a inovaci cestovního ruchu. V tomto programovém tématu byly prezentovány v rámci sousedských vycházek zkoumané architektonické památky (Městské lázně, Cizinecký dům a drobné umění ve veřejném prostoru z období socialismu).

Třetí programový proud *Tranzit a menšiny* předvedl rozmanitost a interkulturu, zaměřil se na workshopy a výstavy.

Čtvrté téma bylo nazváno *Příběhy a prameny* a mělo za úkol podporu cestovního ruchu, bylo založené na osobnostech spojených s Plzní, jakými jsou například Adolf Loos nebo Ladislav Sutnar.¹⁰²

---

¹⁰¹ Informace o projektu Plzeň - Evropské hlavní město kultury 2015 | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/o-projektu>

¹⁰² Informace o projektu Plzeň - Evropské hlavní město kultury 2015 | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/o-projektu>

Jedním z nejdůležitějších měřítek úspěchu projektu Plzeň 2015 je jeho udržitelnost v dalších letech, což lze logicky zkoumat až s časovým odstupem. Cílem tvůrců projektu bylo vytvořit program tak, aby měl schopnost přetrvat a dál rozvíjet plzeňský kulturní život. Naplnění tohoto kritéria zaručuje i strategie udržitelnosti schválená správní radou společnosti Plzeň 2015 a projednaná v Zastupitelstvu města Plzně v listopadu 2015.¹⁰³ Téma udržitelnosti jednotlivých akcí, které prezentovaly vytipované architektonické památky, bude rozebráno v praktické části diplomové práce.

Jak bylo již nastíněno, některé aktivity Plzeň 2015 či jejich partnerských organizací nebylo možné obsáhnout pouze v rámci jedné akce. Proto tyto aktivity zajišťovaly dílčí projekty.

Jednalo se o tyto projekty, které jsou zde pro přehlednost uvedeny.

- **Veřejný prostor** – vlajkový projekt, projekt, který hledá vztah veřejnosti ke svému městu.
- **Skryté město** – vlajkový projekt, **Sousedské vycházky** byly součástí projektu Skryté město, stejně jako **Plzeňská pohostinnost**.

Skryté město a Plzeňská pohostinnost – na začátku tohoto projektu byla idea nabídnout Plzeňanům a návštěvníkům města mobilní aplikaci, která by je provedla po neznámých zákoutích města a seznámila je se zapomenutými osudy a příběhy. Projekt Skryté město, nejvíce zapojil obyvatele Plzně do spolupráce. Objevovat ukryté a zapomenuté, pomohla také výstava Plzeňské rodinné album a program komentovaných procházek po městě, jež jako průvodci, realizovali, obyvatelé, pamětníci i antropologové.

---

¹⁰³ Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury. (souhrnná příručka). s. 228.

Tak zvané „Sousedské vycházky“ představily historii a současnost daných míst, který turista běžně nenavštíví. Sousedské vycházky se konaly pravidelně od května 2015 vždy první sobotu v měsíci a také mimořádně při velkých akcích jako například Slavnostní zahájení EHMK 2015, Evropského dne sousedů, říjnových oslav vzniku republiky. Postupně tyto vycházky doplnily procházky architektonické, které byly připraveny ve spolupráci s Plzeňským architektonickým manuálem. Dále také byly vytvořeny zážitkové nabídky s aktivitami připravenými obyvateli Plzně. Celkem proběhlo 66 procházek organizovaných více než čtyřmi desítkami průvodců. Zapojila se také řada pamětníků a místních znalců. Předpokládalo se již v roce 2015, že se řada vycházek dočká v následujících letech opakování, neboť dle průzkumu byly velmi oblíbené. Mobilní aplikace s individuálními trasami je možné si stáhnout na stránkách www.aplikace.skrytemesto.cz.¹⁰⁴ V rámci sousedských vycházek byly veřejnosti prezentovány zkoumané architektonické objekty Městské lázně, Cizinecký dům a drobné umění ve veřejném prostoru z období socialismu.

V rámci projektu Plzeň 2015 byla vytvořena databáze resp. katalog Křížky a vetřelci, ve které jsou shromážděna zejména drobná díla výtvarného umění na území města Plzně. V tomto katalogu je možné vyhledat autory, díla a jejich umístění vč. GPS souřadnice, informace o roku vzniku, o možnosti přístupu v současné době apod.¹⁰⁵

Loosovy interiéry – projekt 2015

Projekt, jehož součástí jsou prohlídkové trasy v objektech s realizacemi Adolfa Loose v Plzni. V dubnu roku 2015 byly veřejnosti představeny první dva prohlídkové okruhy, Brummelův dům v Husově 58 a byt manželů Krausových v Bendově 10 a byt doktora Vogla na

---

¹⁰⁴ Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury. (souhrnná příručka). s. 158.

¹⁰⁵ Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/>

Klatovské 12. V současné době Semlerova rezidence na Klatovské 110 prochází rozsáhlou rekonstrukcí a měla by být zpřístupněna v roce 2021.

Pěstuj prostor

Pěstuj prostor, z. s. je v současné době seskupení architektů a dalších odborníků, jejichž cílem je kvalitní rozvoj měst a jejich veřejného prostoru, podpora komunitních a participačních projektů a osvěta v oblasti architektury a urbanismu. Projekt Pěstuj prostor, spolupracuje se samosprávami, neziskovými organizacemi i nezávislými odborníky, českými i zahraničními architekty, umělci, sociology antropology aj. V roce 2012 byl zahájen pilotní projekt Otevřená výzva, Pěstuj prostor jako součást Plzně EHMK 2015, příprava dalších projektů pod společností Plzeň 2015, o.p.s. Na přelomu let 2014 a 2015 byla založena nezávislá organizace Pěstuj prostor, z. s.¹⁰⁶

Plzeňský architektonický manuál (PAM)

Jedná se o odborně popularizační projekt, který v první fázi mapuje architekturu let 1914-1950 v Plzni. Jedná se zejména o stavby rané moderny, včetně všech jejích různorodých proudů. Výjimku zde tvoří dvě interiérové realizace z let 1907-1910, které uskutečnil Adolf Loos. PAM zahrnuje více než 330 staveb a 30 veřejných prostranství je v online databázi navázáno na trasy devíti stezek, které zájemce provádějí centrem města, Jižním Předměstím, městskou částí Doudlevice a Lochotínem. Desátou trasou je stezka spojující místa realizací Adolfa Loose a jeho spolupracovníků.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ Pěstuj prostor. *Pestujprostor.plzne.cz* [online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: http://pestujprostor.plzne.cz/dnld/PestujProstor_zpravaPololetni_2019.pdf

¹⁰⁷ Plzeňský architektonický manuál. Plzeňský *architektonický* manuál [online]. Copyright © 2014 [cit. 26. 12. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/>

8.1 Presentace památek moderní architektury 20. století v rámci projektu Plzeň EHMK 2015

Hlavním cílem diplomové práce je reflexe a vyhodnocení, jakým způsobem byly prezentovány vybrané architektonické památky 20. století (Loosovy interiéry, zastávka Moving station, Městské lázně, Cizinecký dům Škodových závodů a drobné objekty socialistické architektury) v rámci projektu Plzeň EHMK 2015, tj. jednak v samotném roce 2015 a jednak zhodnocení, zda vytypované architektonické památky jsou prezentovány obyvatelům a návštěvníkům Plzně od roku 2016 až do současnosti, tj. roku 2020 a zda je možné očekávat, že cíle projektu Plzeň EHMK 2015 budou naplňovány i v letech následujících.

Vzhledem k tomu, že dosud nebyla zveřejněna žádná studie, která by byla zaměřena na vyhodnocení prezentaci památek moderní architektury 20. století v rámci projektu Plzeň EHMK 2015, byly vyhledány články v periodících, které byly zaměřeny na zprávy a hodnocení prezentace vybraných památek moderní architektury. Rešerší provedenou ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje bylo dohledáno více než 30 článků, které se zabývaly prezentací vybraných památek, a které reflektovaly akce, kde se prezentovaly objekty v následujících letech až do současnosti. Jednotlivé podkapitoly této části jsou rozčleněné podle jednotlivých zkoumaných objektů.

8.1.1 Vyhodnocení prezentace Loosových interiérů

Zpřístupnění interiérů Adolfa Loose se stalo jednou ze stěžejních akcí programu Plzeň EHMK 2015. Interiérům vytvořeným Adolfem Loosem v první třetině 20. století byl věnován samostatný dílčí program s názvem „Loosovy interiéry“¹⁰⁸ a autoři projektu předpokládali, že se tyto unikátní prostory stanou významnou kulturní památkou, která přitáhne mnoho návštěvníků do Plzně. V roce 2015 Loosovy interiéry navštívilo 11 tisíc návštěvníků.¹⁰⁹

Loosovy interiéry byly pravidelně zpřístupněny veřejnosti 26. 3. 2015.¹¹⁰ Jednalo se o dva prohlídkové okruhy. První okruh tvoří Brummelova vila, která se nachází v Husově ulici 58. Druhý okruh je sestaven z prohlídky dvou interiérů – bytu Krausových na adrese Bendova ulice 10 a bytu Voglových na adrese Klatovská 12.¹¹¹ Dne 30. října 2015 přibyl další velmi cenný interiér, a to Semlerova rezidence na adrese Klatovská 110. Unikátnost tohoto interiérů tkví v tom, že jako jediný v celém Západočeském regionu využívá takzvaného výše zmíněného *Raumplanu*, kterým proslula Müllerova vila v Praze. Semlerovu vilu spravuje Západočeská galerie.

Prohlídkové okruhy Loosových interiérů byly zařazeny do projektu popularizace architektury výše zmíněného Plzeňského architektonického manuálu (PAM), který byl součástí projektu Plzeň EHMK 2015. Jedná se o celkem šest prohlídkových tras a Loosovy interiéry jsou zařazeny

---

¹⁰⁸ Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/uvod>

¹⁰⁹ Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/uvod>

¹¹⁰ Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/uvod>

¹¹¹ Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/uvod>

ve všech trasách, poslední šestá trasa vede návštěvníky pouze po Loosových interiérech.¹¹²

Jak bylo výše zmíněno, dva Loosovy interiéry – byt Hugo Semlera na adrese Klatovská 19 a byty Hirschových a jejich syna na adrese Plachého 6, jsou zpřístupněny veřejnosti při výjimečných příležitostech, jimiž jsou například státní svátky a podobně. Rekonstrukci a plné zpřístupnění interiéru bytu Hugo Semlera provázejí od roku 2015 finanční problémy. V článku zveřejněném v Plzeňském deníku dne 9. 3. 2015 redaktorka Dana Veselá uvedla následující: *„Pokutu ve výši 4,5 milionu korun zaplatí radnice Ministerstvu obrany ČR za to, že nedodržela smlouvu a nevypořádala se s domem na Klatovské třídě 19 se vzácným interiérem navrženým Adolfem Loosem. Dům na Klatovské 19, kde léta sídlila vojenská správa, dostalo město Plzeň od státu bezúplatně před deseti lety. Podmínkou ale bylo, že jej nejpozději do 1. ledna 2015 zrekonstruuje a bude jej využívat ve veřejném zájmu. Jenže deset let uplynulo bez toho, že by se radnice do opravy pustila. Teď musí nejen zaplatit sankci, ale vyjednat i to, aby objekt nemusela armádě vrátit. Ministerstvo obrany odmítlo posunout desetiletý termín o dalších šest let, tedy do konce roku 2020. Podle vedoucího odboru památkové péče magistrátu Petra Maroviče je objekt stabilizovaný. Za asi 400 tisíc korun město zajistilo opravu arkýřů, které mají spojitost s cenným interiérem. Plzeň už do jiných Loosových interiérů ve městě investovala asi 14 milionů Kč, je, jenže na Klatovské 19 se musí zasáhnout do celého objektu. Odhad na rekonstrukci je asi 70 milionů Kč, na samotný Loosův interiér pak pět milionů korun.“*¹¹³

O výše uvedených problémech s rekonstrukcí se zmiňovala i další česká media, například se jimi zabývala i reportáž v České televizi, která

---

¹¹² Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/uvod>

¹¹³ Radnice raději zaplatí, dům nedá - Plzeňský deník. Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 09. 11. 2020]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/radnice-radeji-zaplati-dum-neda-20150309.html

byla zveřejněna dne 10. 3. 2015: „Radnice přiznává, že rekonstrukci nezvládla, a je proto připravená pokutu zaplatit. Současně se chce ale vyvázat ze smluvních závazků, aby neplatila podmínka kompletní rekonstrukce domu. Město by to jinak stálo asi 100 milionů korun, což si na jedinou opravu dovolit nemůže. Pokud by na to ministerstvo přistoupilo, byl by to pro radnici výhodný obchod, protože by město s objektem mohlo dál nakládat dle vlastních představ a veškeré investice by se mohly zaměřit právě na Loosovy interiéry, které na opravu zoufale čekají. Ministerstvo obrany ale ustoupit nechce a budovu včetně interiérů městu ponechá jen tehdy, pokud radnice přestane slibovat a do oprav se skutečně pustí. Loosovy interiéry jsou letos mezi kandidáty o nový titul Evropské unie – Evropské dědictví. Radnice by si je proto chtěla ve své správě udržet. Brusel by měl vynést rozhodnutí na přelomu roku. V posledních letech město postupně získalo do svého majetku několik Loosových interiérů, další jsou v soukromých rukou, v jednom případě majitel přislíbil příležitostně jedenkrát ročně zpřístupnit objekt veřejnosti. V současné době jsou interiéry většinou prázdné, takže reprezentují jen fragmenty původního stavu. O takzvaném Brummelově domě v Husově ulici natáčel nedávno i reportér ČT David Macháček. Podle majitele by jeho interiéry v budoucnu mohly být přístupné i pro veřejnost.“¹¹⁴

Aktuálnost Loosových interiérových realizací jako velmi inspirativních do současnosti reflektuje rozhovor s potomkem původních majitelů panem Michalem Brummlem, který dne 6. 4. 2015 zveřejnily noviny iDNES. Potomek původních majitelů, Michal Brummel při opravě domu dohlédl, aby interiéry vypadaly tak, jak si je pamatuje z dětství. Obnova domu trvala dvanáct roků a pan Michal Brummel uvedl, že většina vybavení je původní a jen výjimečně se muselo sáhnout po

---

¹¹⁴ OBRAZEM: Plzeň nestihla opravit Loosovy interiéry, zaplatí miliony — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 18. 06. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1510346-obrazem-plzen-nestihla-opravit-loosovy-interiery-zaplati-miliony>

replikách.¹¹⁵

„Turistický produkt Adolf Loos se chytil velmi úspěšně. Prohlídkové trasy jsou otevřeny v sezóně pouze tři dny v týdnu a mimo sezonu dva. Kapacita je velmi omezená a přes to všechno navštívilo od dubna Loosovy interiéry přes 10 tisíc osob,“¹¹⁶ zhodnotila první sezonu Zuzana Koubíková z městské organizace Plzeň – turismus. Polovinu z nich podle Zuzany Koubíkové tvoří individuální návštěvníci, tu druhou objednané skupiny, převažují zahraniční návštěvníci především z německy mluvících zemí. Plzeň je počtem interiérových realizací od Loose výjimečná. Více jich má už jen Vídeň, veřejnosti však nejsou přístupné.

Plzeňský politik Martin Baxa na adresu Loosových interiérů uvedl: *„Jedinečný a nadčasový bytový design Adolfa Loose patří mezi architektonické skvosty mezinárodního významu. Z tohoto důvodu se zpřístupnění Loosových interiérů individuálním návštěvníkům stalo jednou ze stěžejních akcí programu Evropského hlavního města kultury. Jsem přesvědčen o tom, že i v následujících letech budou vedle Plzeňského Prazdroje a historického centra patřit k hlavním atraktivitám turistické nabídky města.“¹¹⁷*

Redaktor Jan Černý pro plzeňský rozhlas komentoval zveřejnění informací Londýnského kulturního měsíčníku Art Newspaper o zpřístupnění Loosových interiérů, které bylo součástí programu letošního hlavního města evropské kultury, uvedl, že plzeňští zástupci jsou hrdí, že jejich město přispělo k uchování architektonického dědictví. Nejdůležitější finanční příspěvek poskytla plzeňská radnice. Černý zdůraznil, že do tří Loosových bytů bylo

---

¹¹⁵ [www.idnes.cz](https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/loos-adolf-dum-nabytek-loosovy-interiery.A150403_132321_plzen-zpravy_pp). [online]. [cit. 2020-06-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/loos-adolf-dum-nabytek-loosovy-interiery.A150403_132321_plzen-zpravy_pp

¹¹⁶ NĚMCOVÁ, Barbora. Loosovy interiéry přestaly být tajemstvím. In: *Mladá fronta Dnes*. 2015, roč. 26, č. 294, s. 24. ISSN 1210–1168.

¹¹⁷ www.plzeň.cz [online]. In: [cit. 2020-06-18] Dostupné z: <https://www.plzeň.cz/loosovy-interiery-budou-pravidelne-zpristupneny-verejnosti/>

investováno přibližně 11 milionů korun. Londýnský kulturní měsíčník Art Newspaper ocenil, že práce tím nekončí, neboť existují plány na restaurování dalších dvou bytů v Klatovské ulici číslo 19 a v ulici Plachého číslo 6. Oba uvedené byty jsou v soukromém vlastnictví, což omezuje vliv města na jejich restaurování a tyto čekají, až se naskytne možnost jejich obnovy.

Z hodnocení dílčí části projektu Loosovy interiéry 2015 vyplývá, že většina interiérů zhotovených v Plzni Adolfem Loosem, které jsou v majetku města Plzně nebo Západočeské galerie byla zrekonstruována a slouží jako kulturní památka k využití k prohlídkám a tematickým akcím pro širokou veřejnost, město Plzeň investovalo do rekonstrukce objektů 14 milionů korun. Problémy jsou s rekonstrukcí dalších interiérů z důvodu nedostatku financí, i přes tyto skutečnosti, je v současné době patrná snaha od představitelů města a příslušných organizací, aby se s rekonstrukcemi pokračovalo.¹¹⁸

Vzhledem k tomu, že Loosovy interiéry byly v roce 2015 v rámci návštěvnosti oblíbené a často navštěvované, pokračovali organizátoři v konání dalších akcí, které měly za úkol, tento unikátní soubor realizovaných interiérů i v dalších letech nabídnout široké veřejnosti k prohlídce.

V samotných Loosových interiérech se nepravdělně konají výstavy, divadelní představení a další kulturní akce, které mají za úkol tyto prostory zpopularizovat a přivést do nich další návštěvníky. Loosovy interiéry například inspirovaly umělce k uspořádání výstavy, která se konala v Plzni, v Masných krámech 7. února 2017 a měla název

---

¹¹⁸ Radnice raději zaplatí, dům nedá - Plzeňský deník. Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 09. 11. 2020]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/radnice-radeji-zaplati-dum-neda-20150309.html

„*Interiéry duše.*“¹¹⁹ Třináct českých výtvarných umělců mladší a střední generace prezentuje díla inspirovaná jedinečným historickým a kulturním plzeňským fenoménem – osmi bytovými interiéry, které navrhl světoznámý architekt Adolf Loos. Jednotliví autoři volně či přímo reagují nejen na estetickou kvalitu Loosových rezidencí a dramatické osudy jejich židovských obyvatel, ale zároveň si všímají také širších historických, politických, kulturních či společenských souvislostí spojených se vznikem a nezřídka i zánikem těchto architektur. „*Umělci přizvaní k účasti na výstavě reprezentují jak místní plzeňskou uměleckou scénu, tak také širší okruh českého výtvarného umění, přičemž řada z nich v Plzni alespoň krátce působila v roli pedagogů či studentů místního uměleckého vysokoškolského učiliště – Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara Západočeské univerzity,*“¹²⁰ uvedl autor výstavy Michal Koleček.

Interiér bytu Hugo Semlera na Klatovské 19 bývá otevřen několikrát ročně při zvláštních příležitostech. Zajímavé informace o uvedeném interiéru uvedly internetové noviny iDnes. Uvedený apartmán v ulici Plachého objevil přední český galerista Vladimír Lekeš, který v roce 1987 pátral po stopách bytu Viléma a Marty Hirschových. Majitelé plánovali prostory opravovat a chtěli se tehdejšího vybavení zbavit. Zařízení vzácného interiéru později Vladimír Lekeš odkoupil. Vladimír Lekeš kontaktoval největšího znalce Loosovy práce profesora Burkhardta Rukschia, který pracoval jako hlavní kurátor sbírky architektury ve vídeňské galerii Albertina. Jeho kancelář realizovala rekonstrukce všech významných Loosových objektů v Rakousku.¹²¹

---

¹¹⁹ KOLEČEK, Michal. Výstava *Interiéry duše* představuje díla inspirovaná Loosovými rezidencemi. In: *Plzeňský deník*. 2017, roč. 26, č. 32. s. 2. ISSN 1210–5139.

¹²⁰ KOLEČEK, Michal. Výstava *Interiéry duše* představuje díla inspirovaná Loosovými rezidencemi. In: *Plzeňský deník*. 2017, roč. 26, č. 32. s. 2. ISSN 1210–5139.

¹²¹ KOLEČEK, Michal. Výstava *Interiéry duše* představuje díla inspirovaná Loosovými rezidencemi. In: *Plzeňský deník*. 2017, roč. 26, č. 32. s. 2. ISSN 1210–5139.

Vladimír Lekeš ukázal Burkhardtovi Rukschciovi fotografie, které pořídil v Plzni. Profesor Rukschcio určil, že se jedná o vrcholné Loosovo dílo, které vznikalo téměř ve stejnou dobu jako Müllerova vila v Praze. Vladimír Lekeš vybavení bytu přesunul do podobně koncipovaného bytu v Praze u starého židovského hřbitova a pořídil další nábytek. Mezi něj patří i mahagonový stůl s mramorovou deskou, takzvaný Elefantenrüsseltisch, jehož nohy připomínají sloní chobot, nebo židle z majetku Loosova advokáta Valentina Rosenfelda, na nichž sedával mimo jiné psychoanalytik Sigmund Freud i malíř Egon Schiele. V současnosti míří do těchto prostorů milovníci umění a designu ze všech koutů světa. V roce 2019 se dokonce Loosův interiér bytu v Plzni, Plachého 6 dostal do seznamu 150 domů, které musíte navštívit, než zemřete, od dvojice belgických odborníků. Zatím jsou přístupné tři byty. Český galerista a sběratel ocenil péči, kterou v poslední době město Loosovým interiérům věnuje: *„Je potěšující, že se Plzeňané začali starat o svoje architektonické skvosty. Je to zásluhou spousty lidí. Město to zviditelňuje velkou měrou i v zahraničí.“*¹²² Většina z nich byla díky historičce Věře Běhalové v 60. letech 20. století zdokumentována a památkově chráněna, mládenecký byt Richarda Hirsche ale na soupisu chyběl. Ten se využíval k pronájmu a jeho existenci potvrdil až sběratel Lekeš. V roce 2012 pak přišel na světlo světa další objev. Vedoucí odboru památkové péče plzeňského magistrátu Karel Zoch, našel původní ložnici s vestavěnými skříněmi. Nábytek nechalo město, které dům v Plachého ulici vlastní, obnovit. Dveřní křídla opět dostala exotickou tapetu podobnou dobové. *„Jinak se dochovaly pouze jednotlivosti, jako třeba travertin v chodbě nebo obložení dlaždiček v koupelně. Rádi bychom objekt letos v říjnu, na oslavy republiky, otevřeli,“*¹²³ uvedla paní

---

¹²² [www.idnes.cz](https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/adolf-loos-interier-dum-apartman-plzen-architekt.A200220_534324_plzen-zpravy_vb). [online]. [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/adolf-loos-interier-dum-apartman-plzen-architekt.A200220_534324_plzen-zpravy_vb

¹²³ [www.idnes.cz](https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/adolf-loos-interier-dum-apartman-plzen-architekt.A200220_534324_plzen-zpravy_vb). [online]. [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/adolf-loos-interier-dum-apartman-plzen-architekt.A200220_534324_plzen-zpravy_vb

Soukupová. Do prázdného salonu s relaxačním koutem a ložnice umístili vysokoškoláci z Technické univerzity ve Stuttgartu nápodoby nábytku i světel, které vyrobili z kartonů. Jejich práce teď nahradí díla plzeňských studentů z Fakulty designu a umění Ladislava Sutnara.

Byt Hugo Semlera na Klatovské 19 byl otevřen například dne 22. 4. 2017, jeho zpřístupnění bylo komentováno v magazínu Aktuálně: *„Jedinečný architektonický skvost je možné si prohlédnout v rámci komentovaných prohlídek pořádných organizací Plzeň - Turismus. Do svého programu ho zařadil i projekt popularizace architektury - Plzeňský architektonický manuál (PAM). 22. dubna bude veřejnosti výjimečně zpřístupněn i interiér bytu Huga Semlera v Klatovské ulici 19.“*¹²⁴

Dne 16. 4. 2018 Mladá Fronta Dnes zveřejnila článek s názvem *„Prvorepubliková noblesa vábí návštěvníky“*¹²⁵ Noviny uvedly, že slavné interiéry Adolfa Loose na Klatovské 19 v Plzni se o víkendu výjimečně otevřely veřejnosti. V rámci sobotního Mezinárodního dne památek účastníci komentovaných prohlídek obdivovali nejen unikátní prostory navržené světoznámým architektem Adolfem Loosem, ale seznámili se také s mimořádnou historií tohoto domu. Prohlídky domu, které se uskuteční ještě 5. května a 16. června, jsou součástí plzeňských oslav stého výročí založení Československa. Kromě domu na Klatovské 19 mohou zájemci od dubna až do konce roku navštívit byt manželů Krausových v Bendově ulici 10, kde je připraven pestrý seriál tematicky zaměřených kulturních akcí. Chybět nebudou přednášky věnované prvorepublikové architektuře a módě, divadelní i komentované prohlídky.

---

¹²⁴ Loosovy interiéry v Plzni. Byt Huga Semlera se výjimečně otevře veřejnosti - Aktuálně.cz. Magazín - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 18. 06. 2020]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/bydleni/adolf-loos-plzen/r~1aa944f61d8e11e783780025900fea04/>

¹²⁵ BÍLÁ, Valentýna. Prvorepubliková noblesa vábí návštěvníky. In: *Mladá fronta Dnes*. 2018, roč. 29, č. 88. s. 14. ISSN 1210 – 1168.

Loosovy interiéry jsou pravidelně přístupné na třech prohlídkových trasách. Rezidence Oskara Smlera, Hugova bratra, na Klatovské 110 bude ale přístupna pouze do 13. května, poté se prostory na dva roky uzavřou kvůli plánované rekonstrukci. Na místě by mělo vzniknout návštěvnické centrum a Loosova kavárna. Zájemci si tak budou moci prohlédnout pouze Brummelův a byty Krausových a Voglových.¹²⁶

Článek o Loosových interiérech otiskl rovněž Plzeňský deník dne 16. 7. 2018. Plzeňský deník mimo jiné uvedl, že Adolf Loos ve své eseji *Ornament a zločin*, důrazně oponoval dekorativním slohům. Loos věřil, že účel stavby je rozhodující proto, jak bude stavba zpracována a postavena. S tímto svým přístupem se stal zakladatelem moderní architektury a v tomto duchu jsou zpracovány i interiéry, které tvořil v Plzni. Adolf Loos mezi lety 1907-1932 pracoval pro bohaté investory z řad plzeňské židovské komunity a sblížil se tu s Klárou Beckovou, dcerou svého významného investora Otty Becka, která se stala jeho třetí manželkou. V Plzni se dochovalo osm jeho interiérů. Větší počet Loosových realizací se dochoval jen ve Vídni. Čtyři plzeňské interiéry jsou přístupné veřejnosti. Jde o byt Krausových v Bendově ulici, byt doktora Vogla na Klatovské třídě, Brummelův dům v Husově ulici a Semlerovu rezidenci na Klatovské třídě. Každý z interiérů má navíc svůj osobitý příběh, v němž se prolínají často tragické soukromé osudy jednotlivců s dějinnými událostmi před 2. světovou válkou, v jejím průběhu i v období vlády komunistického režimu.¹²⁷(viz kapitola č. 3).

V interiérech se realizují rovněž tematické přednášky, o jedné z nich dne 10. 9. 2018 informovalo internetové zpravodajství plzen.cz. Jednalo se o přednášku o Loosových partnerkách, která se konala v Loosově interiéru v Bendově ulici číslo 10. Přednáška připomněla

---

¹²⁶ BÍLÁ, Valentýna. Prvorepubliková noblesa vábí návštěvníky. In: *Mladá fronta Dnes*. 2018, roč. 29, č. 88. s. 14. ISSN 1210 – 1168.

¹²⁷ Loosovy interiéry v Plzni. In: *Plzeňský deník*. 2018, roč. 27, č. 162. s. 12. ISSN 1210 – 5139.

plzeňskou rodačku Kláru Beckovou a svět, v němž žila, ale i další partnerky Adolfa Loose, které byly klíčovými pro jeho život. Akce se konala ve čtvrtek 1. listopadu od 18 hodin. Přednášel David Růžička.¹²⁸

V roce 2019 se otevřel interiér bytu Hugo Semlera na Klatovské 19 dne 4. 8. 2019 u příležitosti Mezinárodního dne památek. Interiér byl rovněž otevřen dne 13. dubna 2019. Další prohlídky se uskutečnily během Slavností svobody 4. května 2019 a poté u příležitosti Evropského dne židovské kultury dne 15. června 2019.¹²⁹ Zajímavé informace o pokračující rekonstrukci Semlerovy rezidence na Klatovské 110 zveřejnily stránky Plzeňského rozhlasu dne 10. 8. 2019. V objektu, který se opravuje od roku 2018, by měl do roku 2021 vzniknout prohlídkový okruh cenného Loosova interiéru, centrum regionální architektury, kavárna a pronajímatelné byty. V této podobě by měl za dva roky vypadat Semlerův dům v Plzni na Klatovské třídě. Semlerova rezidence je v majetku Západočeské galerie. Dům byl původně majetkem města Plzně, převodem ho získal Plzeňský kraj, který je zřizovatelem Západočeské galerie. V roce 2009 vznikla sbírka architektury a v Semlerově domě, který bude k dispozici v badatelně, uvedl Petr Domanický, který je kurátorem sbírky. Semlerova vila je podle Petra Domanického unikátní v tom, že nezahrnuje pouze jedno podlaží, ale že se jedná o mnohoúrovňový byt (*Raumplan*) a připomíná pražskou Müllerovu vilu. Finanční prostředky na rekonstrukci rezidence získal Plzeňský kraj z evropské dotace. V jedné části domu bude mít své jednací prostory i krajský úřad,

---

¹²⁸ Klára Becková a další Loosovy partnerky [online]. [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/klara-beckova-a-dalsi-loosovy-partnerky/>

¹²⁹ Loosův interiér na Klatovské 19 se letos poprvé v sobotu otevře veřejnosti [online]. [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/klara-beckova-a-dalsi-loosovy-partnerky/>

v přízemí bude provozována kavárna. Semlerova rezidence nabídne i pronajímatelné byty pro badatele.¹³⁰

Loosovy interiéry patřily v Plzni v roce 2018 k nejnavštěvovanějším turistickým cílům.¹³¹ Internetové stránky uvedly, že plzeňský pivovar, historické podzemí, Loosovy interiéry, věž katedrály Sv. Bartoloměje a ZOO jsou turistické cíle v Plzni, které se objevily v žebříčku návštěvnosti nejoblíbenějších českých turistických cílů za rok 2018, jež pravidelně sestavuje agentura Czech Tourism. Agentura zveřejnila ve čtrnácti tematických kategoriích deset nejlepších. A mezi nimi se objevily tradiční turistické cíle. Plzeňský Prazdroj se umístil na třetím místě v kategorii Věda a technika a celkově 11. nejnavštěvovanější turistický cíl v Česku, Pivovarské muzeum s historickým podzemím pak bylo třetí v kategorii Muzea a galerie a věž chrámu sv. Bartoloměje (třetí v kategorii Rozhledny a vyhlídková místa). Plzeňská zoo je pátou nejnavštěvovanější zoo v republice. Na 10. místě v kategorii architektonických památek skončily plzeňské Loosovy interiéry. Velkou část sezony v roce 2018 bylo přitom možné navštívit pouze dvě prohlídkové trasy.¹³²

Výročí narození Adolfa Loose připomněly v roce 2020 v Plzni dvě velkoplošné výstavy. Rok 2020 byl oficiálně vyhlášen „*rokem Adolfa Loose*“. Cílem bylo připomenout 150. výročí od narození tohoto světově proslulého architekta, jenž se narodil 10. prosince 1870 v Brně. Město

---

¹³⁰ Loos, kavárna, ale i byty – představujeme budoucí podobu Semlerova domu | Plzeň. Český rozhlas Plzeň [online]. Copyright © 1997 [cit. 18. 06. 2020]. Dostupné z: <https://plzen.rozhlas.cz/loos-kavarna-ale-i-byty-predstavujeme-budouci-podobu-semlerova-domu-8036243>

¹³¹ Plzeňské Loosovy interiéry bodují v návštěvnosti českých architektonických památek: oficiální informační server města Plzně. Plzeň - *oficiální informační server města: oficiální informační server města* Plzně [online]. Copyright © 2021 Statutární město Plzeň [cit. 12.04.2021]. Dostupné z: <https://www.plzen.eu/o-meste/aktuality/aktuality-z-mesta/plzenske-loosovy-interiery-boduji-v-navstevnosti-ceskych-architektonickych-pamatek.aspx>

¹³² Nejnavštěvovanější turistické cíle v Plzni: Pivovar, podzemí, ZOO či Loosovy interiéry [online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/nejnavstevovanejsi-turisticke-cile-v-plzni-pivovar-podzemi-zoo-ci-loosovy-interiery/>

Plzeň připravilo dvě rozsáhlé výstavy s velkoformátovými fotografiemi, které odrážely architektovo působení ve městě. Obě expozice, které byly umístěny v prostoru U Branky a v mázhausu radnice na náměstí Republiky v Plzni, veřejnosti byly přístupné od 3. října 2020. „*Ve veřejných prostorách U Branky a v mázhausu plzeňské radnice se představí dvojice výstav věnovaných vývoji těchto pokladů světové architektury od jejich vzniku až po současnost. Pořádá je město Plzeň ve spolupráci s příspěvkovou organizací Plzeň – TURISMUS,*“¹³³ uvedla náměstkyně primátora pro oblast kultury, památkové péče a sociálních věcí Eliška Bartáková. Architekt Adolf Loos hotové interiéry nechal vyfotografovat a založil je do svého archivu. Po jeho smrti v roce 1933 se archivu ujali jeho žáci. „*V době druhé světové války byl archiv uskladněn v Královské komoře britských architektů v Londýně. Po válce byl darován vídeňské galerii Albertina a odtud nám nyní fotografie zapůjčili*“¹³⁴ připomněl v publikovaném článku Karel Zoch. Dále doplnil, že jde o precizní snímky ve vysokém rozlišení, které umožňují velkoplošnou prezentaci. Tyto fotografie dosud na velkoplošných formátech vystaveny nebyly. Publikovaný článek připomněl, že veřejnosti je expozice zpřístupněna do 30. října 2020. Druhá výstava v mázhausu radnice na náměstí Republiky návštěvníkům přiblížila, co se s Loosovými prostory stalo poté, co je opustili původní židovští obyvatelé. Jmenovala se Adolf Loos: *Proměny. Od zavržení ke vzkříšení* a byla ke shlédnutí do 22. 10. 2020 Podle Karla Zocha tato výstava připomínala i jednu z nejvýznamnějších osobností, která se zasloužila o to, že Loosovy realizace byly v Plzni zachovány, a to kunsthistoričku Věru Běhalovou, která působila v Plzni ve 20. letech 20. století. Text článku připomněl, že

---

¹³³ Výročí narození Adolfa Loose připomenou v Plzni dvě velkoplošné výstavy – Plzeňoviny.cz. *Plzeňoviny.cz – Volnočasový magazín Plzeňského kraje* [online]. Copyright © 2017 [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z: <https://plzenoviny.cz/vyroci-narozeni-adolfa-loose-pripomenou-v-plzni-dve-velkoplosne-vystavy/>

¹³⁴ Výročí narození Adolfa Loose připomenou v Plzni dvě velkoplošné výstavy – Plzeňoviny.cz. *Plzeňoviny.cz – Volnočasový magazín Plzeňského kraje* [online]. Copyright © 2017 [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z: <https://plzenoviny.cz/vyroci-narozeni-adolfa-loose-pripomenou-v-plzni-dve-velkoplosne-vystavy/>

vedle těchto dvou výstav se v Plzni uskutečnily tři menší, které pořádala ve spolupráci organizace Plzeň – TURISMUS a Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara ZČU v Plzni přímo v interiérech od Adolfa Loose.¹³⁵

V současné době v roce 2020 jsou návštěvníkům Plzně pravidelně zpřístupněny dvě trasy, které prezentují Loosovu interiérovou tvorbu, jedná se o interiér Brummelovy vily v Husově ulici 58, interiér bytu Voglových na Klatovské 12 a interiér bytu Krausových v Bendově ulici 10. Příležitostně je zpřístupněn interiér bytu Hugo Semlera na Klatovské 19 a byt Hirschových v Plachého 6. V současné době probíhá rozsáhlá rekonstrukce Semlerovy rezidence na Klatovské 110, která má být veřejnosti přístupná již v roce 2021 a nabídne nejen zajímavý Loosův raumplan, ale také zázemí pro vědce a badatele a rovněž posezení pro veřejnost v nové kavárně.

Díličí projekt Loosovy interiéry byl stěžejním projektem Evropského hlavního města kultury Plzeň 2015. V roce 2015 Loosovy interiéry navštívilo 11 tisíc návštěvníků. Do rekonstrukce interiérů investovalo město Plzeň 14 miliónů korun. Přestože některé rekonstrukce viz výše interiér bytu Hugo Semlera na Klatovské 19 provázely problémy v podobě nevyjasněných majetkových vztahů a zmařené dotace. Otevřené a zpřístupněné interiéry se těšily velkému zájmu návštěvníků, o čemž svědčí 10. místo v turistické oblíbenosti v provedeném průzkumu agentury Czech Tourism za rok 2018.

Loosovy interiéry byly zařazeny v roce 2015 do popularizačního projektu Plzeňský architektonický manuál, který mapuje architekturu

---

¹³⁵ Výročí narození Adolfa Loose připomenou v Plzni dvě velkoplošné výstavy – Plzeňoviny.cz. *Plzeňoviny.cz – Volnočasový magazín Plzeňského kraje* [online]. Copyright © 2017 [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z: <https://plzenoviny.cz/vyroci-narozeni-adolfa-loose-pripomenou-v-plzni-dve-velkoplosne-vystavy/>

města Plzně a je aktualizován do současnosti.¹³⁶ Předmětem zájmu autorů projektu Plzeňský architektonický manuál jsou stavby, případně budovy, dokumentující architekturu modernistickou.¹³⁷

Jedna z tras je stezkou, která spojuje místa realizací Adolfa Loose a jeho spolupracovníků. Loosovy interiéry byly v letech 2015 až 2019 součástí architektonických vycházek, které jsou pořádány při různých příležitostech jako například Mezinárodního dne architektury či u příležitosti oslav osvobození Plzně nebo oslav vzniku Československa. Zpřístupněné Loosovy interiéry jsou také nepravidelně využívány jako prostory pro různé tematické výstavy nebo divadelní představení, které souvisí s jejich prezentací a jejich úkolem je popularizace těchto zajímavých architektonických památek. Na základě výše uvedených zjištěných informací lze vyhodnotit, že Loosovy interiéry se staly vděčným turistickým cílem a Plzeň má také díky nim stále co svým návštěvníkům nabídnout.¹³⁸

V rámci využívání Loosových interiérů pro kulturní akce je třeba zmínit cyklus přednášek zaměřených zejména na životní styl a odívání 20. let. Návštěvníci se mohli těšit také na divadelní představení Odpolední čaj u Loosů a Moudří blázni z Osvobozeného nebo večer improvizované poezie.¹³⁹ Adolf Loos byl nejen vynikající architekt, ale také výborný tanečník charlestonu, proto se v Loosových interiérech vůbec poprvé konal taneční kurz pro veřejnost. Účastníci kurzu s názvem Josephine tančí, se učili základní charlestonové kroky a dozvěděli se

---

¹³⁶ Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfoosplzen.cz/>

¹³⁷ Plzeňský architektonický manuál (PAM) | Plzen 2015. Plzeň 2015 [online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/pam>

¹³⁸ Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfoosplzen.cz/>

¹³⁹ Plzen.cz/ [online]. In: [cit. 20. 8. 2020]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/architekt-loos-by-oslavil-150-let-bohatym-kulturnim-programem-si-ho-pripomene-i-plzen/>

mnoho zajímavostí ze života slavné tanečnice Josephine Bakerové.¹⁴⁰

8.1.2 Vyhodnocení prezentace projektu Moving Station

O realizaci projektu, který nechal vzniknout víceúčelové kulturní centrum v bývalém nádraží na Jižním Předměstí, jež bylo otevřeno 11. září 2015, informovali veřejnost články otištěné v Plzeňském deníku ze dne 8. 9. 2015 a v Divadelních novinách ze dne 12. 8. 2015.¹⁴¹ Objekt byl postavený v roce 1904 a fungoval přes osmdesát let. Jeho pozvolné chátrání bylo zastaveno až v roce 2000, občanským sdružením Johan.¹⁴² V opuštěné historické budově na Jižním Předměstí, která později dostala název Moving station vzniklo plzeňské centrum nezávislé a experimentální umělecké tvorby (viz kapitola č. 4.1). V roce 2007 odkoupila stavbu od Českých drah firma Klotz a společně se sdružením Johan získala potřebných 45 milionů korun na kompletní rekonstrukci.

Smyslem projektu Plzeň-Moving Station byla záchrana devastované nemovité kulturní památky, západního křídla budovy vlakového nádraží Plzeň-Jižní předměstí, která již od roku 1986 nebyla využívána pro svůj původní účel. Nové uplatnění rekonstruovaného objektu pro různé kulturní aktivity přispívá k rozvoji cestovního ruchu v Západočeské metropoli. Rekonstrukce budovy nádraží proběhla od

---

¹⁴⁰ Plzen.cz/ [online]. In: [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z <https://www.plzen.cz/do-loosovych-interieru-se-po-prazdninach-vraci-kulturni-program/>

¹⁴¹ Vlakem do divadla[online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/vlakem-do-divadla>

¹⁴² NEDVĚD, Jaroslav. Výjimečná proměna. Z opuštěného nádraží je víceúčelová kulturní scéna. In: *Mladá fronta dnes*. 2015, roč. 26, č. 187, s. 2. ISSN 1210 – 1168.

ledna do září 2015 za podpory projektu „Plzeň – Culture Station“ reg. Číslo CZ1.14/3.1.00/29.022616 a byla spolufinancována Evropskou unií a Plzeňským nadačním fondem. Projekt rovněž podpořily dotace města Plzně.¹⁴³ Vlastníkem budovy je společnost Klotz a.s. a provozovatelem občanské sdružení Johan.

S opravami bylo započato v únoru roku 2015, tyto přinesly nejen řadu změn, ale secesní budově také vrátila její původní tvář. Ke spolupráci na zahajovacím projektu byl přizván soubor Teatr Ósmego dnia z Poznaně, jehož tvůrci společně s českými spolupracovníky vytvořili performaci *Železná cesta*.¹⁴⁴

Moving Station je místo pro progresivní umění, uvedly Divadelní noviny ze dne 30. 11. 2016¹⁴⁵ v rozhovoru s Romanem Černíkem, který vede sdružení Johan a měl největší podíl na otevření tohoto alternativního prostoru. Roman Černík v rozhovoru přiblížil činnosti, které v prostorách probíhají, mimo jiné uvedl, že od září 2015 má alternativní divadlo každodenní provoz. Uvedl, že sdružení Johan je výhradním nájemcem budovy Moving Station a zaměřují se především na současný tanec a experimentující divadlo. Dosud uvedli například projekty: Ponec, Studio Alta, MeetFactory, X10, Cirkus Mlejn, Štvanice. Zároveň podporují inscenace místních souborů, například Divadlo Tyan nebo Víc než chleba, rovněž pořádají autorská čtení a prostory slouží rovněž jako galerie současného mladého umění. Pořádají výstavy v rámci oborových či tematických festivalů, které jsou i mezioborovými projekty například

---

¹⁴³ Jižní nádraží - Plzeň - Moving Station. *Jižní nádraží - Plzeň - Moving Station* [online]. [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.movingstation.cz/#puvodni-vyuziti>

¹⁴⁴ Nádražní budova na Jižním Předměstí: Ruina změněná v chrám kultury - Plzeňský deník. *Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/nadrazni-budova-na-jiznim-predmesti-ruina-zmenena-v-chram-kultury-20150908.html

¹⁴⁵ Moving Station / Hemžící se zastávka Plzeň – Divadelní noviny. *Divadelní noviny* [online]. [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/nadrazni-budova-na-jiznim-predmesti-ruina-zmenena-v-chram-kultury-20150908.html

Broken words. Roman Černík rovněž zmínil finanční problémy nového kulturního centra Moving Station.

Budova Moving Station je od roku 2015 využívána jako multifunkční zařízení. Základní kompoziční myšlenkou tvůrců přestavby budovy nádraží bylo vytvoření dvou multifunkčních sálů užívajících celou šířku objektu a vytvoření dostatečného zázemí pro účinkující a návštěvníky. Budova nádraží získala nové členění na tyto části:¹⁴⁶ vstupní secesní hala – výstavní prostory a malá scéna, malý sál v úrovni mostovky – výstavní prostory a malá scéna, velký multifunkční sál v úrovni peronu a poslední částí je zázemí multifunkčního kulturního zařízení – zkušebny, kancelář, šatny, sklady a sociální zařízení.

Z kulturních aktivit, které v této budově proběhly, je nutné zmínit projekt „*Alternativa na kolejích*“, jedná se o stále trvajícím program průběžné prezentace alternativního umění (divadlo, performace, výtvarné projekty), při níž jsou využívána specifika budovy.¹⁴⁷

Dále projekt „*Hemžící se zastávka*“, který probíhá každoročně v září jako sekce Mezinárodního festivalu Divadlo Plzeň a sdružení Johan připravuje každoročně doprovodný otevřený program festivalu. Dalšími projekty, které se pravidelně konají v budově Moving Station je „MOVE in STATION“, který navazuje na dřívější festival „Velká inventura.“ Tento program je již od roku 2005 součástí putovního divadla. Ve spolupráci s Novou sítí o. s. prezentuje sdružení Johan o. s. každoročně, na přelomu dubna a května výběr nejnovější scénické tvorby. Posledním projektem, který má tradici již od roku 2012 je projekt „Dramacentrum K3“ a navazuje na projekt „Medokin“, tj. regionální centrum pro iniciaci a rozvoj místní kultury – projekty zaměřené na specifika komunitního života. Od roku

---

¹⁴⁶ Jižní nádraží - Plzeň - Moving Station. *Jižní nádraží - Plzeň - Moving Station* [online]. [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.movingstation.cz/#puvodni-vyuziti>

¹⁴⁷ Jižní nádraží - Plzeň - Moving Station. *Jižní nádraží - Plzeň - Moving Station* [online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <http://johancentrum.cz/program-moving-station-ag7/vernizaz-venkovni-vystavy-moving-station-20-let-alternativy-na-kolejich--a2416>

2015 bylo v budově Moving Station uvedeno několik stovek představení¹⁴⁸, divadelní soubory využívají budovu prakticky každý den mimo divadelních prázdnin.

8.1.3 Vyhodnocení prezentace budovy Městských lázní

Budova městských lázní v Plzni je od roku 1996 chráněnou kulturní památkou České republiky.¹⁴⁹ Městské lázně sloužily svému původnímu účelu bez větších změn až do poloviny 90 let. 20. století, kdy byly pro špatný technický stav uzavřeny.¹⁵⁰ Budovu městských lázní vlastnili tři majitelé, ale žádný z vlastníků nerealizoval proces rekonstrukce nebo obnovy, objekt tudíž zchátral.

Plzeňský deník dne 12. 3. 2017 uvedl¹⁵¹, že Plzeň začala po letech řešit s italským majitelem, firmou TWB Praha, otázku zdevastovaných bývalých městských lázní. Primátor Plzně Martin Zrzavecký (2014-2018) ve zveřejněném rozhovoru pro Plzeňský deník uvedl, že město stále počítá s multifunkčním využitím celého objektu. Uvedl, že připadají v úvahu různé varianty. Podle informací České tiskové kanceláře by se majitel lázní prodeji nebránil. Původním záměrem majitele, firmy TWB

---

¹⁴⁸ JOHAN - Centrum pro kulturní a sociální projekty | Johancentrum. [online]. Copyright © Johan 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <http://www.johancentrum.cz/program/2016/>

¹⁴⁹ Památkový Katalog. *Památkový Katalog* [online]. [cit. 27. 11. 2020] Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam?katCislo=1000124129>

¹⁵⁰ Kolektiv autorů. *Technické památky*. s.93.

¹⁵¹ Plzeň jedná s italským majitelem o využití zchátralých městských lázní - Deník.cz. *Deník.cz - informace, které jsou vám nejbližší* [online]. Copyright © [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/plzen-jedna-s-italskym-majitelem-o-vyuziti-zchatralych-mestських-lazni-20170312.html>

Praha z roku 2010 bylo, vybudovat z prvorepublikových lázní byty, kancelář, hotel, restaurace a wellness, za 300 až 500 milionů Kč. Velkorysá hala s bazénem měla sloužit jako wellness a fitness areál pro 250 osob. V sklepních prostorech mělo být 200 parkovacích míst.¹⁵²

Od roku 1993, kdy byl v lázních ukončen provoz, budova chátrá, od listopadu 2012 se využívá jako paintballová aréna. Plzeňská architektonická kancelář Jana Soukupa již v roce 2009 vypracovala studii rekonstrukce celého objektu, v níž se počítá s obnovou bazénového provozu, ale i s novým využitím části komplexu pro hoteliérské, kavárenské, obytné a parkovací účely.¹⁵³ Italský majitel Pierlugi Cardoselli budovu městských lázní vlastní už od roku 2007, ale žádnou rekonstrukci dosud neuskutečnil. Byly vydány pouze demoliční výměry na zbourání několika přístavků ve dvoře. Stavební úřad ÚMO Plzeň 3, pod který budova spadá, neuvažuje o tom, že by majitele pokutoval za to, že se o budovu nestará, neboť je předpoklad, že majitel objektu nemá dostatek finančních prostředků, aby začal s rekonstrukcí. Majitel budovy již v roce 2016 požádal o Odbor památkové péče Magistrátu města Plzně o povolení opravy fasády městských lázní. Návrh venkovních úprav, o které majitel objektu požádal, vychází ze studie, kterou před lety vytvořil plzeňský Ateliér Soukup. Práce na budově lázní mají být rozděleny do několika částí – fasádu a vnitřní prostory lázně.¹⁵⁴

Budova bývalých městských lázní se v současné době, tj. v roce 2020 nachází stále ve velmi špatném stavu, exteriér budovy se dosud

---

¹⁵² Plzeň jedná s italským majitelem o využití zchátralých městských lázní - Deník.cz. *Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/plzen-jedna-s-italskym-majitelem-o-vyuziti-zchatralych-mestskych-lazni-20170312.html>

¹⁵³ Městské lázně | Objekty | Plzeňský architektonický manuál. *Plzeňský architektonický manuál* [online]. Copyright © 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c1-1217-mestske-lazne>

¹⁵⁴ Průlom? Bývalé městské lázně obnoví fasádu - Plzeňský deník. *Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/prulom-byvale-mestske-lazne-obnovi-fasadu-20160212.html

opravovat nezačal. Objekt je velmi specifický a podle architekta Soukupa je problém nalézt jeho využití, budova je příliš velká a již velmi zdevastovaná.¹⁵⁵

Budova městských lázní je součástí „*Stezky Staré a nové centrum*“, která je popsána na Plzeňském architektonickém manuálu¹⁵⁶ a je označena zeleně jako „C1“. Plzeňská veřejnost i návštěvníci Plzně se díky tomuto projektu mohou na stránkách PAM seznámit s historií této zajímavé budovy, shlédnout zveřejněné fotografie a projít si naplánovanou trasu, jejíž součástí je. Plánovaná trasa začíná na náměstí Republiky u budovy s orientačním číslem 22 a prochází středověkým jádrem města a částí jeho širšího centra. Stezka nabízí zájemcům pohled na to, jak moderní architektura první poloviny 20. století vstupovala do exponovaného historického prostředí a jak pomáhala utvářet charakter novějšího území města. Modernizovaná meziválečná výstavba se nejvíce projevuje v jedné z hlavních částí stezky, a to na nábřeží řeky Radbuzy, lemované významnými veřejnými budovami, jejíž součástí je budova městských lázní.

---

¹⁵⁵ Chátrající skvosty - 1. díl - Městské lázně, Plzeň | TVarchitect.com. TVarchitect.com - online televize o architektuře a stavebnictví [online]. Copyright © 2020 Living Media s.r.o. [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.tvarchitect.com/video/chatrajici-skvosty-1-dil-mestske-lazne-plzen/>

¹⁵⁶ Městské lázně | Objekty | Plzeňský architektonický manuál. *Plzeňský architektonický manuál* [online]. Copyright © 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c1-1217-mestske-lazne>

8.1.4 Vyhodnocení prezentace Cizineckého domu Škodových závodů a jeho interiéru

Uvnitř objektu Cizineckého domu se nacházejí vitráže a různé výtvarné objekty z poloviny 70. let minulého století, které mají nesporné umělecké kvality a odrážejí ducha tehdejší kultury a řemeslného zpracování různých materiálů – dřevo, keramika, sklo, kov, textil atd.

Autorem návrhu modernizovaného interiéru Cizineckého domu v období socialismu byl Klement Štícha (1933-2013). Tento malíř, grafik, ilustrátor, keramik a architekt se od roku 1967 věnoval také volné tvorbě, malbě, grafice a návrhům interiéru. Interiér Cizineckého domu v Plzni navrhl a realizoval v letech 1974-1975.¹⁵⁷ V Cizineckém domě jsou umístěny Štíchovy realizace v podobě dřevěných intarzií v několika saloncích, různá atypická osvětlení a jiné objekty.

Dalšími výtvarnými objekty v Cizineckém domě jsou keramické dělicí stěny pocházející z dílny autorů Jana Rybáka a Františka Pavlase, z roku 1975. Autoři Stanislav Staněk, Zdeněk Kejzlar a Stanislav Kostka pro Cizinecký dům vytvořili v roce 1974 barevnou intarzii (leptané sklo), která je umístěna v oknech na schodišti.¹⁵⁸ Zajímavá je rovněž vitráž v přízemí hotelu od Petra Renče pocházející z roku 1975¹⁵⁹ a čirá vitráž (leptané sklo) znázorňující fantazijní flóru od autorů Josefa Šteffela, Karla Březiny a Klementa Štíchy.¹⁶⁰

V hale v Cizineckém domě je umístěna keramická plastika autorky Jaroslavy Halířové Proškové, z roku 1974, která má podobu tří sloupů

¹⁵⁷ Klement Štícha »Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/autor/34/>

¹⁵⁸ "Východ slunce" »Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/375/>

¹⁵⁹ Vitráž v přízemí hotelu Cizinecký dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1067/>

¹⁶⁰ Vitráže v hlavním sále hotelu Cizinecký dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1548/>

vytvořených z lesklé bílé keramiky, na kterých se střídají různá zaoblení, výstupky a otvory.¹⁶¹ Uvnitř objektu je rovněž umístěna kovaná mříž, jejímž autorem je Josef Matas v roce 1975.¹⁶²

Uvnitř hotelu je rovněž bohatá obrazová výzdoba ze 70. let minulého století od autorů Josefa Ladislava Jíchy, Vlastimila Vodáka, Jaroslava Zapletala a Jindřicha Januse.¹⁶³ Mimo jiné je na obrazech zachycena výstavba sídliště v 70. letech. Další výzdobu tvoří dřevěné plastiky s různými náměty a od různých autorů – například Slunce a voda od autorů Ivana Tichého, Aloise Sopra a již jmenovaného Josefa Matase.¹⁶⁴

V interiéru hotelu rovněž nechybí z období v 70. letech minulého století módní tapisérie (textil – technika útkového rypsu) z dílny Vlastimila Vodáka (1975).¹⁶⁵

Významným autorem plastik pro Cizinecký dům, které vytvořil v Plzni v 70. letech minulého století a které se dochovaly do současnosti, je akademický sochař Břetislav Holakovský. Z jeho autorství pochází plastika „Žena u vody“ (tepaná měď) z roku 1974.¹⁶⁶ Práce Břetislava Holakovského, jak bylo již uvedeno v předchozí kapitole, se objevují na mnoha místech veřejného prostoru v Plzni.

---

¹⁶¹ Keramická plastika v hale hotelu CD » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/2157/>

¹⁶² Kovaná mříž v hotelu Cizinecký Dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/2178/>

¹⁶³ Obrazová výzdoba hotelu CD » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1745/>

¹⁶⁴ Slunce a voda » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/378/>

¹⁶⁵ Vodní krajina » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1582/>

¹⁶⁶ Žena u vody » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/601/>

Cizinecký dům Akciové společnosti dříve Škodových závodů v Plzni z let 1928-1931 je prezentovaný jako součást stezky uvedené v Plzeňském architektonickém manuálu, označené modře jako „C8“, nazvané Stezka Lochotín a Roudná, jejíž základní osou je Karlovarská třída, při této ulici vznikala v 19. století reprezentativní vilová čtvrť. V letech 1973-1975 podstoupil Cizinecký dům výrazné a zdařilé architektonické zásahy, především v interiérech. Projekt vypracoval plzeňský architekt a malíř Klement Štícha. Nově vzniklé, výtvarně atypicky pojaté sály a salonky byly vybaveny uměleckořemeslnými prvky od plzeňských výtvarníků Ladislava Fládra, Stanislava Staňka, Zdeňka Kejzlara a Břetislava Holakovského. Interiér budovy, dnes provozované jako součást souboru CD Hotel Garni, se až do současnosti zachoval v původním stavu a je jedním z nejautentičnejších souborných uměleckých děl Československa první poloviny sedmdesátých let a rozhodně by měl být památkově chráněn.¹⁶⁷

---

¹⁶⁷ Cizinecký dům Akciové společnosti, dříve Škodových závodů v Plzni | Objekty | Plzeňský architektonický manuál. *Plzeňský architektonický manuál* [online]. Copyright © 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c8-563-cizinecky-dum-akciové-společnosti-dříve-skodových-zavodu-v-plzni>

8.1.5 Vyhodnocení prezentace drobných objektů socialistické architektury

Drobné objekty socialistické architektury byly prezentovány veřejnosti v rámci projektu *Křížky a vetřelci*¹⁶⁸, který vznikl v roce 2014, jako část programu *Pěstuj prostor*¹⁶⁹, který byl podpořen v rámci grantu Plzeň EHMK 2015. Cílem tohoto projektu bylo zmapování veškerých drobných památek a uměleckých objektů ve veřejném prostoru města Plzně. Dále v rámci projektu *Skryté město a Plzeňská pohostinnost* se od roku 2015 při různých příležitostech (oslavy osvobození Plzně, výročí vzniku Československé republiky, Evropský den sousedů aj.) konaly tzv. *Sousedské vycházky* po zajímavých plzeňských lokalitách. Zájemce z řad široké veřejnosti prováděli po plzeňských sídlištích motivovaní dobrovolníci, například studenti Západočeské univerzity apod. V rámci této diplomové práce byli osloveni dva průvodci Vojtěch Cibulka a Daniel Jahn. Projekt *Skryté město* pracuje v současné době jako samostatný subjekt *Skrytá Plzeň, z.s.* Činnost organizace je financována z dotace programu *Prazdroj lidem a kulturního mikrograntu města Plzně*.¹⁷⁰

Vojtěch Cibulka prováděl veřejnost dne 19. 9. 2015 po sídlišti *Slovany*, vycházka byla nazvaná „*Křížky a vetřelci na Slovanech*.“ Autor tematické vycházky uvedl, že o problematice drobné architektury, která vznikla v období socialismu, napsal dvě diplomové práce. Uvedl, že vše se opíralo o data získaná z těchto prací a z informací z projektu *Křížky a Vetřelci*. Cílem jeho tematické vycházky bylo zdokumentovat drobnou architekturu z tohoto období. Jako zajímavá lokalita bylo vybráno sídliště *Slovany*, protože se zastavovalo v průběhu všech 4 dekád komunistické totality. Začátek vycházky byl u 20. Základní školy. Krátké zastavení bylo uskutečněno u sochy *Plavec* z roku 1985 na Náměstí Generála Píky 42.

¹⁶⁸ O projektu - *Křížky a vetřelci*. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. [cit. 27. 11. 2020] Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/o-projektu/>

¹⁶⁹ http://pestujprostor.plzne.cz/dnld/_PestujProstor_zpravaPololetni_2019.pdf

¹⁷⁰ Hledají se noví průvodci pro *Sousedské procházky* - *Český pohled*. *Český pohled* - [online]. Copyright © Český pohled 2017. Všechna práva vyhrazena. [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceskyphled.eu/depo-2015-hleda-nove-pruvodce-pro-sousedske-prochazky/>

(viz Přílohy, obr. č. 34.) od Jaroslava Veseláka u plaveckého stadionu na Slovanech.¹⁷¹ Dále vycházka pokračovala komentovanou prohlídkou obytných souborů bytu na Slovanech a atypických bytových jednotek východního předměstí v ulicích Jugoslávská, Suvorovova, Kyjevská a Gruzínská. Další zastavení bylo uskutečněno u domovních znamení Kočka¹⁷² z roku 1961 v Blatenské ulici, znamení Kohout¹⁷³ z roku 1961 ve Velenické ulici a znamení Páv¹⁷⁴ z roku 1961 ve Sladovnické ulici od Břetislava Holakovského, (viz Přílohy, obr. č. 34 - 36). Další zastavení s ukončením procházky s komentářem v rámci děl od Jiřího Hanzálka proběhlo u sochy Uzdravená z roku 1963 ve Francouzské ulici č. 4. (viz Přílohy, obr. č. 37.).¹⁷⁵

Průvodce Daniel Jahn prováděl v rámci Evropského dne sousedů zájemce dne 29. 5. 2016 po lokalitě Severního předměstí (Bolevec, Košutka), vycházka byla nazvaná „*Křížky a vetřelci po Severním předměstí.*“ Začátek vycházky byl u obchodního centra Plaská. První zastavení proběhlo u díla Klíčení¹⁷⁶ (viz Přílohy, obr. č. 39.) z roku 1986 od Jaroslava Bockera v Plaské ulici, dále vycházka pokračovala směrem k 1. Základní škole u díla Radost z léta¹⁷⁷ (viz Přílohy, obr. č. 40.) od Zdeňka Jílka a následovalo povídání o urbanismu Sídliště Bolevec a školy. Dalšími cíli byly novodobé dílo

---

¹⁷¹ Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

¹⁷² Domovní znamení Kočka » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/938/>

¹⁷³ Domovní znamení Kohout » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/940/>

¹⁷⁴ Domovní znamení Páv » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/942/>

¹⁷⁵ Uzdravená » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/318/>

¹⁷⁶ Klíčení » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/278/>

¹⁷⁷ Radost z léta » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/292/>

v Nýřanské ulici od Jiřiny Marešové, dílo Děti na houpačce¹⁷⁸ (viz Přílohy, obr. č. 41.) z roku 1981 od Karla Němce ve stejnojmenné ulici a sousoší Památník budovatelům Města Plzně¹⁷⁹ (viz Přílohy, obr. č. 42.) z roku 1986 v Kaznějovské ulici od Ladislava Fládra. Následovalo pokračování k interiérovému dílu Keramická stěna¹⁸⁰ (viz Přílohy, obr. č. 43.) z roku 1981, od Jana Rybáka v restauraci Balaton v Kaznějovské ulici. U 34. Základní školy bylo shlédnuto sousoší Matka s dítětem¹⁸¹ (viz Přílohy, obr. č. 44.) z roku 1984 od Ladislava Fládra a zmínka o mozaice od Vladimíra Štěpána uvnitř budovy. Další zastavení bylo uskutečněno u novodobého díla Králík¹⁸² (viz Přílohy, obr. č. 45.) od Adama Trbuška (těsně po instalaci). Další zastavení u odstraněného díla Rostlinný motiv¹⁸³ (viz Přílohy, obr. č. 46.) od Jaroslava Pleskala a Savvase Vojatzoglu. Všichni účastníci vždy obdrželi fotografie zaniklých děl. Další vyprávění proběhla u díla od Aloise Sopra, Život v míru¹⁸⁴ (viz Přílohy, obr. č. 47.) z roku 1980 v Sokolovské ulici, zaniklého díla Zvukové hodiny od Zbyňka Tichého a Klementa Štíchy a u zaniklého díla Charlie Chaplin od Stanislava Staňka. Procházka dále pokračovala kolem bývalé 32. Základní školy u díla od Zdeňka Jílka, Kluk s píšťalkou¹⁸⁵ (viz Přílohy, obr. č. 48.) z roku 1983 v Sokolovské ulici a směrem k nákupnímu centru

---

¹⁷⁸ Děti na houpačce » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/275/>

¹⁷⁹ Památník budovatelům města Plzně » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/280/>

¹⁸⁰ Reliéfy v Balatonu » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/497/>

¹⁸¹ Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

¹⁸² Panoptikum » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1441/>

¹⁸³ Rostlinný motiv » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/277/>

¹⁸⁴ Život v míru » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/305/>

¹⁸⁵ Kluk s píšťalkou » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné

z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/304/>

Gera, kde se nachází keramická stěna z roku 1976 V Aleji Svobody, od Františka Pavlase. Dalším cílem byla budova bývalé Krajské politické školy a obchodního centra Družba s osvětlovadlem od Petra Renče, mozaika Strom¹⁸⁶ (viz Přílohy, obr. č. 49.) z roku 1984 od Vladimíra Havlice a keramická dělicí stěna od Jana Rybáka. Ukončení vycházky proběhlo u budovy Středních škol na Karlovarské třídě a vyprávění o budově a o dílech osobnosti architekta Vladimíra Hrubce. Původně měla proběhnout ještě prohlídka hotelu CD, ale majitel na poslední chvíli odvolal.

Cílem další sousedské vycházky byla čtvrť Skvrňany v Plzni. Začátek se uskutečnil na předních Skvrňanech u staré školy ve Skvrňanech. Povídaní o historii a osudu bývalé obce Skvrňany a původu názvu. Prvním dílem vycházky bylo dílo Matka a dítě¹⁸⁷ (viz Přílohy, obr. č. 50.) z roku 1976 od Ladislava Fládra v ulici Terezie Brzkové, další dílo se nacházelo v obchodním domě Apollo, vitráže z roku 1974 od Stanislava Staňka a Karla Březiny. V zadních Skvrňanech pak zaniklé dílo Letící raci od Slavoje Nejdla. Opět účastníci dostali fotografie díla, dělicí stěny od Ivana Tichého na obchodním domě Volha. Následovala zastávka u sousoší Věda a technika¹⁸⁸ (viz Přílohy, obr. č. 51.) z roku 1978 od Jaroslava Veseláka v ulici Karla Steinera, díla Fontána Torzo¹⁸⁹ (viz Přílohy, obr. č. 52.) z roku 1975 v Lábkově ulici od Karla Němce, Holubice¹⁹⁰ (viz Přílohy, obr. č. 53.) z roku 1989 v Macháčkově ulici od dvojice Pleskal Vojatzoglu, od stejných autorů v lékařském domě keramická stěna Keramický reliéf pro zdravotní středisko Skvrňany¹⁹¹

---

¹⁸⁶ Strom » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/308/>

¹⁸⁷ Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

¹⁸⁸ Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

¹⁸⁹ Fontána-Torzo » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/281/>

¹⁹⁰ Holubice » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/593/>

¹⁹¹ Keramický reliéf pro zdravotní středisko Skvrňany » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky

(viz Přílohy, obr. č. 54.) z roku 1976. Další zastávkou bylo dílo u budovy základní školy, Učitel¹⁹² (viz Přílohy, obr. č. 55.) z roku 1978 v ulici Terezie Brzkové od Jaroslava Veseláka. Zakončení proběhlo ve Waltrově ulici u díla Květuška a její zahrádka¹⁹³ (viz Přílohy, obr. č. 56.) z roku 1982 ve Waltrově ulici, kde jsme probrali i osobnost Jaroslava Pleskala, autora, a jeho vztah k Jiřímu Trnkovi.

Sousedské vycházky v rámci projektu Skryté město, který byl jednou z vlajkových lodí Plzeň EHMK 2015 je projekt, který zájemce zavádí mimo centrum města Plzně, mezi obyvatele, na sídliště a do míst, která běžný turista nemá možnost navštívit. Sousedské vycházky probíhaly v roce 2015 pravidelně vždy první sobotu v měsíci nebo během speciálních kulturních akcí. Průvodci byli lokální obyvatelé, kteří nebyli profesionálními průvodci, ale dobrými znalci lokality, a kteří poskytli zájemcům i své osobní příběhy. V roce 2015 se konalo více než 18 vycházek, které navštívilo přes 700 zájemců z řad široké veřejnosti.¹⁹⁴ Například během Evropského dne sousedů v roce 2015 vyrazilo na vybrané vycházkové trasy až 150 lidí.¹⁹⁵ Sousedské vycházky se konaly nejen v roce 2015, ale navázaly na svůj ohlas u veřejnosti i v dalších letech¹⁹⁶, o vycházkách informuje tzv. Plzeňská vstupenka, na které si zájemci mohou rezervovat a zakoupit vstupenku na zvolenou trasu.

---

a vetřelci - Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/688/>

¹⁹² Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

¹⁹³ Květuška a její zahrádka » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 12. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/327/>

¹⁹⁴ Sousedské procházky Petrohradem a dalšími kouty Plzně už tuto sobotu. Plzeň.cz. [online]. [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/sousedske-prochazky-petrohradem-a-dalsimi-kouty-plzne-uz-tuto-sobotu/>

¹⁹⁵ Plzeň 2015 připravuje sousedské vycházky, pamětníci mají odkrývat tajná místa | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - *spolehlivé a rychlé zprávy* [online]. Copyright © 1997 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/regiony/plzen-2015-pripravuje-sousedske-vychazky-pametnici-maji-odkrivat-tajna-mista_201409171132_phasek

¹⁹⁶ Sousedské procházky v Plzni - září 2017]. *NaVikend.cz* [online]. Copyright © 2014 NaVikend.cz [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: http://www.navikend.cz/sousedske-prochazky-v-plzni-zari-2017/?date_from=2017-09-10&do=detail

Nejoblíbenějším se u veřejnosti stala oslava Evropského dne sousedů, jehož rámci probíhá doprovodný program v podobě procházek po různých plzeňských lokalitách. Evropský den sousedů¹⁹⁷ je komunitní akce konaná každoročně na přelomu května a června, jejímž původním cílem bylo zapojit do veřejného dění širokou plzeňskou veřejnost. První ročník Evropského dne sousedů se konal v roce 2014 a v roce 2015 byl součástí projektu Plzeň EHMK 2015 a od té doby se stal pravidelným každoročním projektem.

Další počín v roce 2019 představil spolek, Pěstuj prostor, festival Den architektury veřejnosti plzeňskou architekturou závěru osmdesátých let a počátku devadesátých let minulého století. Jednalo se o urbanisticko-architektonickou vycházku po sídlišti Vinice a sérii komentovaných prohlídek význačných objektů, které spadaly do tohoto období.¹⁹⁸ Sousedské vycházky, které se v současné době konají nepravidelně při různých tematických příležitostech, tak nabízejí jednu z mála příležitostí seznámit širokou veřejnost s drobnými architektonickými památkami na území města Plzně.¹⁹⁹

---

¹⁹⁷ O akci | Evropský den sousedů 2020. Aktuálně | *Evropský den sousedů 2020* [online]. Copyright © [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <http://www.evropskydensousedu.cz/o-akci.html>

¹⁹⁸ http://pestujprostor.plzne.cz/dnld/_PestujProstor_zpravaPololetni_2019.pdf

¹⁹⁹ Sousedské procházky v Plzni - září 2017]. *NaVikend.cz* [online]. Copyright © 2014 NaVikend.cz [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: http://www.navikend.cz/sousedske-prochazky-v-plzni-zari-2017/?date_from=2017-09-10&do=detail

9 ZÁVĚR

Diplomová práce *Památky moderní architektury v Plzni a jejich prezentace v rámci projektu „Plzeň Evropské hlavní město kultury 2015“* usiluje o vyplnění mezery v odborné reflexi a zhodnocení aktivit projektu Plzeň Evropské hlavní město kultury 2015, a to se zaměřením na prezentaci vybraných architektonických památek z dlouhodobého hlediska propagace architektury 20. století a kultivace povědomí široké veřejnosti o jejich hodnotách.

V diplomové práci byla zkoumána architektonická a technická památka z první dekády 20. století – zastávka Jižní předměstí, realizovaná v letech 1898-1904 a 1918-1920. Z předválečného období byl zařazen objekt městských lázní, realizovaný v letech 1929-1932. Byly zkoumány plzeňské interiéry navržené Adolfem Loosem, realizované ve dvou časových obdobích, tj. letech 1907-1909 a 1927-1932, které jsou unikátním souborem interiérové tvorby tohoto významného architekta. Z nejmladšího období, tj. z let socialismu 1950–1989 byla popsána budova a interiér cizineckého domu na Karlovarské ulici, neboť realizace výzdoby jeho interiéru pochází ze 70. a 80. let dvacátého století. V souvislosti s prezentací umění ve veřejném prostoru z éry socialismu, tj. 60. – 80. let 20. století, byla vybrána plzeňská sídliště Slovaný, Bolevec a Skvrňany, na jejichž území se nachází sochy, mozaiky, keramické reliéfy apod. V diplomové práci byla konkrétně uvedena a doplněna fotografií díla: Plzeň-Slovaný: *Plavec* od Jaroslava Veseláka, *domovní znamení: Kohout, Páv a Kočka* od Břetislava Holakovského, *Uzdravení* od Jiřího Hanzálka. Plzeň-Bolevec: *Klíčení* od Jaroslava Bockera, *Radost z léta* od Zdeňka Jílka, *Děti na houpačce* od Karla Němce, sousoší *Pomník budovatelům Města Plzně* od Ladislava Fládra, sousoší *Matka s dítětem* od Ladislava Fládra, *Rostlinný motiv* od Jaroslava Pleskala a Savvase Vojatzoglu, dílo Aloise Sopra, *Život v míru*, dílo Zdeňka Jílka, *Chlapec s písťalkou*. Plzeň-Skvřany: *Matka a dítě* od Ladislava Fládra, sousoší *Věda a technika* od Jaroslava Veseláka, dílo *Fontána*, Karla

Němce, *Holubice a Léčivé rostliny* od dvojice autorů Jaroslava Pleskala a Savvase Vojatzoglu, *Učitel* od Jaroslava Veseláka, *Květuška a její zahrádka*, autora Jaroslava Pleskala.

Vyhodnocením zkoumaných památek moderní architektury vyplynulo, že nejúspěšnějším dílčím projektem z pohledu jeho prezentace široké veřejnosti v rámci Projektu Plzeň EHMK 2015 s přesahem do současnosti jsou Loosovy interiéry. V roce 2015 Loosovy interiéry navštívilo jedenáct tisíc návštěvníků. Do rekonstrukce interiérů investovalo město Plzeň 14 miliónů korun. Přestože některé rekonstrukce například interiér bytu Hugo Sembera na Klatovské 19 provázely problémy v podobě nevyjasněných majetkových vztahů a zmařené dotace, otevřené a zpřístupněné interiéry se těšily velkému zájmu návštěvníků, o čemž svědčí 10. místo v turistické oblíbenosti v provedeném průzkumu agentury Czech Tourism za rok 2018. Loosovy interiéry byly zařazeny v roce 2015 do popularizačního projektu Plzeňský architektonický manuál, který mapuje architekturu města Plzně a je aktualizován do současnosti. Jedna z tras je stezkou, která spojuje místa realizací Adolfa Loose a jeho spolupracovníků. Loosovy interiéry byly rovněž v letech 2015 až 2019 součástí architektonických vycházek, které jsou pořádány při různých příležitostech jako například Mezinárodního dne architektury či u příležitosti oslav osvobození Plzně nebo oslav vzniku Československa. Zpřístupněné Loosovy interiéry jsou také nepravidelně využívány jako prostory pro různé tematické výstavy nebo divadelní představení, které souvisí s jejich prezentací a jejich úkolem je popularizace těchto zajímavých architektonických památek. Loosovy interiéry byly často místem konání akcí, které se vázaly k významným událostem, jako bylo například sté výročí vzniku samostatného Československa v roce 2018, nebo 150. výročí narození Adolfa Loose v roce 2020. Na základě výše uvedených zjištěných informací lze vyhodnotit, že Loosovy interiéry se staly vděčným turistickým cílem a Plzeň má také díky nim stále co svým návštěvníkům nabídnout.

Zkoumáním dále vyplynulo, že druhým nejlépe prezentovaným objektem moderní architektury 20. století byla v rámci projektu Plzeň EHMK 2015 částí budovy bývalého nádraží Jižní Předmětí (Moving Station). Od roku 2015 bylo v budově Moving Station uvedeno několik stovek představení, divadelní soubory využívají budovu prakticky každý den v roce mimo divadelních prázdnin. Z kulturních aktivit, které v této budově proběhly, je nutné zmínit projekt „*Alternativa na kolejích*“, jedná se o stále trvajícím program průběžné prezentace alternativního umění (divadlo, performace, výtvarné projekty), při níž jsou využívána specifika budovy. Dále projekt „*Hemžící se zastávka*“, který probíhá každoročně v září jako sekce Mezinárodního festivalu Divadlo Plzeň a sdružení Johan připravuje každoročně doprovodný otevřený program festivalu. Dalšími projekty, které se pravidelně konají v budově Moving Station je „MOVE in STATION“, který navazuje na dřívější festival „Velká inventura“. Tento program je již od roku 2005 součástí putovního divadla. Ve spolupráci s Novou sítí o. s. prezentuje Johan o. s. každoročně, na přelomu dubna a května výběr nejnovější scénické tvorby. Posledním projektem, který má tradici již od roku 2012 je projekt „Dramacentrum K3“ a navazuje na projekt „Medokin“, tj. regionální centrum pro iniciaci a rozvoj místní kultury – projekty zaměřené na specifika komunitního života.

Na rozdíl od výše uvedených objektů moderní architektury je budova městských lázní v současné době ve zdevastovaném stavu a byla v rámci Projektu Plzeň EHMK 2015 prezentována jen velmi sporadicky. Objekt se nachází na Denisovo nábřeží a je součástí „*Stezky Staré a nové centrum*“, která je popsána na Plzeňském architektonickém manuálu a je označena zeleně jako „C1“. Plzeňská veřejnost i návštěvníci Plzně se díky tomuto projektu mohou na stránkách PAM seznámit s historií této zajímavé budovy, shlédnout zveřejněné dobové fotografie a projít si naplánovanou trasu. Tato trasa začíná na náměstí Republiky u budovy s orientačním číslem 22, prochází středověkým jádrem města a částí jeho

širšího centra. Stezka nabízí zájemcům pohled na to, jak moderní architektura první poloviny 20. století vstupovala do stávajícího historického prostředí a jak pomáhala utvářet charakter novějšího území města. Modernizovaná meziválečná výstavba se nejvíce projevuje v jedné z hlavních částí stezky, a to na nábřeží řeky Radbuzy, lemované významnými veřejnými budovami, jejíž součástí je budova městských lázní.

Stejně jako městské lázně, tak i Cizinecký dům je v současnosti zchátralý a není známo, jak bude v budoucnu tato budova využívána. Cizinecký dům Akciové společnosti dříve Škodových závodů v Plzni z let 1928-1931 je prezentovaný jako součást stezky uvedené v Plzeňském architektonickém manuálu, označené modře jako „C8“ nazvané „*Lochotín a Roudná*“. V letech 1973-1975 podstoupil Cizinecký dům výrazné a zdařilé architektonické zásahy, především v interiérech. Projekt vypracoval plzeňský architekt a malíř Klement Štícha. Nově vzniklé, výtvarně atypicky pojaté sály a salonky byly vybaveny uměleckořemeslnými prvky od plzeňských výtvarníků Ladislava Fládra, Stanislava Staňka, Zdeňka Kejzlara a Břetislava Holakovského. Interiér budovy, dnes provozované jako součást souboru CD Hotel Garni, se až do současnosti zachoval v původním stavu a je jedním z nejautentičnejších souborných uměleckých děl Československa první poloviny sedmdesátých let a rozhodně by měl být památkově chráněn.

Výše popsané prezentace vybraných budov moderní architektury 20. století v Plzni dokumentují, jakým způsobem jsou jednotlivé budovy představovány do současnosti veřejnosti a jaký vliv měl projekt Evropské hlavní město kultury na začlenění těchto budov do povědomí návštěvníků města a na rozvoj cestovního ruchu ve městě Plzni.

Na samotný závěr je nutno uvést, že zapojením se do projektu Evropské hlavní město kultury město Plzeň získalo možnost začít s obnovou některých architektonických památek a realizovat rekonstrukci významných architektonických objektů, které delší dobu chátraly. Projekt EHMK svým hlavním zaměřením na kulturu pomohl rozvoji kultury ve městě, do projektu byla zařazena rekonstrukce objektů, jejichž využití je udržitelné i po skončení kandidatury města v projektu EHMK.

Ze zkoumaných budov moderní architektury v Plzni byly nejúspěšněji obnoveny a prezentovány veřejnosti Loosovy interiéry a multifunkční budova Moving Station. Budova městských lázní, stejně jako budova Cizineckého domu včetně drobných památek v jeho interiéru dosud chátrají a ani v roce 2021 není zřejmé jejich další využití.

Drobné objekty socialistické architektury jsou prezentovány v rámci projektu *Křížky a vetřelci*, který vznikl v roce 2014, jako podmět programu *Pěstuj prostor*, který byl podpořen v rámci grantu Plzeň EHMK 2015. Cílem tohoto projektu je zmapování veškerých drobných památek a uměleckých objektů ve veřejném prostoru města Plzně. Drobné objekty socialistické architektury rozmístěné především na plzeňských sídlištích, často dobře zapadají do moderního prostředí a jsou zajímavými solitéry, které zachycují dobu svého vzniku, je proto vhodné na ně upozornit veřejnost například formou komentovaných vycházek. Sousedské vycházky se díky motivovaným průvodcům, dobrovolníkům konají od roku 2015, jedním z nejoblíbenějších počinů se stal Evropský den sousedů konaný v jarních měsících. V příloze diplomové práce jsou uvedeny dva rozhovory s dobrovolníky, kteří uskutečnili vycházky kolem drobných objektů socialistické architektury, trasa vycházek je popsána v rozhovorech a vytypované objekty jsou v této práci zdokumentovány fotografiemi.

Diplomová práce se zejména svým obsáhlým terénním a badatelským výzkumem zkoumaných architektonických památek

zdokumentovaných v příloze fotografiemi a také získanými informacemi od průvodců a autorů tematických komentovaných vycházek z důvodu nedostatku relevantních zdrojů snaží o co nejucelenější podání v relevantních zdrojích chybějících informací o prezentaci zkoumaných památek široké veřejnosti od roku 2015 do současnosti.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Nepublikované zdroje

Monitorovací zprávy o realizaci Programu rozvoje kultury: oficiální informační server města Plzně. *Plzeň - oficiální informační server města: oficiální informační server města Plzně* [online]. Copyright © 2021 Statutární město Plzeň [cit. 12. 04. 2021]. Dostupné z: <https://www.plzen.eu/urad/magistrat-mesta-plzne/urad-sluzeb-obyvateľstvu/odbor-kultury/clanky-ok/monitorovaci-zpravy-o-realizaci-programu-rozvoje-kultury.aspx>

Publikace

BERNHARDT, Tomáš. *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti = Pilsen : guide through the architecture of the town from the beginning of the 19th century to present day*. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-433-7.

DOMANICKÝ, Petr. *Hanuš Zápál 1885-1964. Architekt Plzeňska*. Plzeň, Starý most, 2015. ISBN 978-80-87338-49-0.

DOMANICKÝ, Petr. *Loos-Plzeň-souvislosti v Plzni*. Plzeň: Západočeská galerie, 2011. ISBN 978-80-86415-79-6.

DOMANICKÝ, Petr. *Plzeň: průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. Plzeň: Nava, 2013. ISBN 978-80-7211-433-7.

DOMANICKÝ, Petr. *Pracovna republiky*. Starý most: 2018. ISBN 978-80-87338-88-9.

HAAS, Felix. *Architektura 20. století*. Praha: SPN, 1978, ISBN neuvedeno.

KAROUS, Pavel. *Vetřelci a volavky: atlas výtvarného umění ve veřejném prostoru v Československu v období normalizace (1968-1989)*. Praha: Pavel Karous, 2015. ISBN 978-80-260-9094-6.

KOCH, Wilfried. *Evropská architektura*. Ikar, 1998. ISBN 80-7202-388-8. Kolektiv autorů. *Dějiny města Plzně 2*. Příbram: PB Tisk, 2016. ISBN 978-80-87911-04-4.

Kolektiv autorů. *Malá encyklopedie výtvarných umělců a architektů západních Čech 1945-1990*. Západočeské nakladatelství: 1990. ISBN 978-80-7088-016-6.

Kolektiv autorů. *Průvodce architekturou města od počátku 19. století do současnosti*. Nava: 2013. ISBN 978-80-7211-433-7.

Kolektiv autorů. *Slavné vily Plzeňského kraje*. Foibos: 2009. ISBN 978-80-87073-17-9.

Kolektiv autorů. *Slovník českých a slovenských umělců 1950-1999*.

Výtvarné centrum Chagall: 1999. ISBN 8086171035.

Kolektiv autorů. *Socialistický realismus Československo 1948 – 1989*. Praha: 2008. ISBN 978-80-254-3382-9.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Libri: 2002. ISBN 80-7277-043-8.

RISSELADA, Max. *Raumplan versus plan libre: Adolf loos - Le Corbusier*. Zlín: Archa, 2012. ISBN 9788087545041

RUKSCHCIO, B.: *Adolf Loos – Apartmán Richarda Hirsche*. Praha : Adolf Loos Apartment a Gallery, 2012. ISBN 978-80-260-1994-7.

RUKSCHCIO, Burkhardt. *Die Wohnung Richard Hirsch*. Prague: Adolf Loos Apartment & Gallery, 2013. ISBN 978-80-260-4954-8

SARNITZ, August. *Adolf Loos 1870-1933, architekt, kritik*. Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-613-3.

ŠLAPETA, Vladimír. *Adolf Loos a česká architektura*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2000. ISBN 80-85394-26-X.

SZADKOWSKA, Maria. *Adolf Loos – dílo v českých zemích*. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2009. ISBN 978-80-85394-63-4.

ŠŤASTNÁ, Marie. *Socha ve městě, vztah architektury a plastiky v Ostravě ve 20. století*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7368-587-4.

UNGERSOVÁ, Liselotte. *O architektch, životy, díla, teorie*. Praha: Slovart, 2004. ISBN 80-7209-583-8.

Periodika

BÍLÁ, Valentýna. Prvorepubliková noblesa vábí návštěvníky. In: *Mladá fronta Dnes*. 2018, roč. 29, č. 88, s. 14. ISSN 1210-1168.

KOLEČEK, Michal. Interiéry duše inspirované Loosovými rezidencemi. In: *Plzeňský deník*. 2017, roč. 26, č. 32, s. 2. ISSN 1210-5139.

KORELUS Pavel. Rok kultury 2015 se loučí. In: *Plzeňský deník*. 2015, roč. 284, č. 284, s. 1, 4. ISSN 1210-5139.

KORELUS, Pavel. Primátor věří, že kulturní Plzeň obstojí i v dalších letech. In: *Plzeňský deník*. 2015, roč. 24, č. 290, s. 3. ISSN 1210-5139.

KORELUS, Pavel. Řekli o plzeňském roku kultury. In: *Plzeňský deník*. 2015, roč. 24, č. 301, s. 2. ISSN 0015-1831.

NEDVĚD, Jaroslav. Výjimečná proměna. Z opuštěného nádraží je víceúčelová kulturní scéna. In: *Mladá fronta dnes*. 2015, roč. 26, č. 187, s. 2. ISSN 1210 – 1168.

NĚMCOVÁ, Barbora. Loosovy interiéry přestaly být tajemstvím. In: *Mladá fronta Dnes*. 2015, roč. 26, č. 294, s. 24. ISSN 1210-1168.

VESELÁ, Dana. Radnice raději zaplatí, dům nedá. In: *Plzeňský deník*. 2015, roč. 57, č. 57, s. 1. ISSN 1210-5139.

Internetové zdroje

Adolf Loos a Heinrich Kulka | ZČG. ZČG | *Semlerova rezidence* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <http://semler.cz/adolf-loos-a-heinrich-kulka/>

Bendova 10 | Adolf Loos v Plzni. Adolf Loos v Plzni [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/bendova-10/>

Cizinecký dům Akciové společnosti, dříve Škodových závodů v Plzni | Objekty | Plzeňský architektonický manuál. *Plzeňský architektonický manuál* [online]. Copyright © 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c8-563-cizinecky-dum-akciove-spolecnosti-drive-skodovych-zavodu-v-plzni>

Děti na houpačce » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/275/>

Domovní znamení Kočka » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020].

Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/938/>

Domovní znamení Kohout » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020].

Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/940/>

Domovní znamení Páv » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/942/>

Fontána-Torzo » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/281/>

Hledají se noví průvodci pro Sousedské procházky - Český pohled. *Český pohled* - [online]. Copyright © Český pohled 2017. Všechna práva vyhrazena. [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.ceskyphled.eu/depo-2015-hleda-nove-pruvodce-pro-sousedske-prochazky/>

Holubice » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: [https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/593/Husova 58 | Adolf Loos v Plzni](https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/593/Husova%2058%20|%20Adolf%20Loos%20v%20Plzni). Adolf Loos v Plzni [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfloosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/husova-58/>

Chátrající skvosty - 1. díl - Městské lázně, Plzeň | TVarchitect.com. *TVarchitect.com - online televize o architektuře a stavebnictví* [online]. Copyright © 2020 Living Media s.r.o. [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.tvarchitect.com/video/chatrajici-skvosty-1-dil-mestske-lazne-plzen/>

Informace o projektu Plzeň - Evropské hlavní město kultury 2015 | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/o-projektu>

Jižní nádraží - Plzeň - Moving Station. *Jižní nádraží - Plzeň - Moving Station* [online]. [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <http://www.movingstation.cz/#puvodni-vyuziti>

JOHAN - Centrum pro kulturní a sociální projekty | Johancentrum. [online]. Copyright © Johan 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <http://www.johancentrum.cz/program/2016/>

JOHAN - Centrum pro kulturní a sociální projekty | Johancentrum. [online]. Copyright © Johan 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <http://www.johancentrum.cz/program/2016/>

Kauza Cizinecký dům. *Aktuality* [online]. Copyright © 2016 Plzeňská aliance. All Rights Reserved. Designed By WarpTheme [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzenskaaliance.cz/index.php/archiv-lank/92-kauza-cizinecky-dm>

Keramická plastika v hale hotelu CD » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/2157/>

Keramický reliéf pro zdravotní středisko Skvrňany » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020].

Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/688/>

Klára Becková a další Loosovy partnerky [online]. [cit. 18. 6. 2020].

Dostupné z:

<https://www.plzen.cz/klara-beckova-a-dalsi-loosovy-partnerky/>

Klatovská 110 | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020].

Dostupné z: <https://www.adolfoosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/klatovska-110/>

Klatovská 12 | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020].

Dostupné z: <https://www.adolfoosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/klatovska-12/>

Klatovská 140 | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020].

Dostupné z: <https://www.adolfoosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/klatovska-140/>

Klement Štícha »Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020].

Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/autor/34/>

Klement Štícha »Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020].

Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/autor/34/>

Klíčení » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020].

Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/278/>

Kluk s píšťalkou » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020].

Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/304/>

Kovaná mříž v hotelu Cizinecký Dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020].

Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/2178/>

Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. [cit. 23. 10. 2020].

Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/>

Květuška a její zahrádka » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 12. 11. 2020].

Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/327/>

Loos, kavárna, ale i byty – představujeme budoucí podobu Semlerova domu | Plzeň. Český rozhlas Plzeň [online]. Copyright © 1997 [cit. 18. 06. 2020]. Dostupné z: <https://plzen.rozhlas.cz/loos-kavarna-ale-i-byty-predstavujeme-budouci-podobu-semlerova-domu-8036243>

Loosovy interiéry v Plzni. Byt Huga Semlera se výjimečně otevře veřejnosti - Aktuálně.cz. Magazín - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 18. 06. 2020]. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/bydleni/adolf-loos-plzen/r~1aa944f61dbe11e783780025900fea04/>

Loosův interiér na Klatovské 19 se letos poprvé v sobotu otevře veřejnosti [online]. [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/klara-beckova-a-dalsi-loosovy-partnerky/>

Městské lázně | Objekty | Plzeňský architektonický manuál. *Plzeňský architektonický manuál* [online]. Copyright © 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c1-1217-mestske-lazne>

Městské lázně | objekty | Plzeňský architektonický manuál. *Plzeňský architektonický manuál* [online]. Copyright © 2014 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/objekt/c1-1217-mestske-lazne>

Moving Station / Hemžící se zastávka Plzeň – Divadelní noviny. *Divadelní noviny* [online]. [cit. 18. 6. 2020].

Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/nadrazni-budova-na-jiznim-predmesti-ruina-zmenena-v-chram-kultury-20150908.html

Nádražní budova na Jižním Předměstí: Ruina změněná v chrám kultury - Plzeňský deník. *Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/nadrazni-budova-na-jiznim-predmesti-ruina-zmenena-v-chram-kultury-20150908.html

Nejnavštěvovanější turistické cíle v Plzni: Pivovar, podzemí, ZOO či Loosovy interiéry [online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z:

<https://www.plzen.cz/nejnavstevovanejsi-turisticke-cile-v-plzni-pivovar-podzemi-zoo-ci-loosovy-interiery/>

O akci | Evropský den sousedů 2020. Aktuálně | *Evropský den sousedů 2020* [online]. Copyright © [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: <http://www.evropskydensousedu.cz/o-akci.html>

OBRAZEM: Plzeň nestihla opravit Loosovy interiéry, zaplatí miliony — ČT24 — Česká televize. ČT24 — Nejdůvěryhodnější zpravodajský web v ČR — Česká televize [online]. Copyright © [cit. 18. 06. 2020]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/1510346-obrazem-plzen-nestihla-opravit-loosovy-interiery-zaplaci-miliony>

Obrazová výzdoba hotelu CD » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1745/>

Plzeňský architektonický manuál. Plzeňský *architektonický manuál* [online]. Copyright © 2014 [cit. 26. 12. 2020]. Dostupné z: <https://pam.plzne.cz/>

Plzen.cz/ [online]. In: [cit. 20. 8. 2020]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/architekt-loos-by-oslavil-150-let-bohatym-kulturnim-programem-si-ho-pripomene-i-plzen/>

Plzen.cz/ [online]. In: [cit. 4. 9. 2018]. Dostupné z: <https://www.plzen.cz/do-loosovych-interieru-se-po-prazdninach-vraci-kulturni-program/>

Památkový Katalog. *Památkový Katalog* [online]. [cit. 27. 11. 2020] Dostupné z: <https://pamatkovykatalog.cz/uskp/podle-relevance/1/seznam?katCislo=1000124129>

Památník budovatelům města Plzně » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/280/>

Panoptikum » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1441/>

Pěstuj prostor *Pestujprostor.plzne.cz* [online]. In: [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné z: http://pestujprostor.plzne.cz/dnld/PestujProstor_zpravaPololetni_2019.pdf

Plachého 6 | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfoosplzen.cz/realizace-a-investori-v-plzni/placheho-6/>

Plzeň 2015 Evropské hlavní město kultury | Plzeň 2015. *Plzeň 2015* [online]. [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://www.plzen2015.cz/cs/uvod>

Plzeň 2015 připravuje sousedské vycházky, pamětníci mají odkrývat tajná místa | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. *iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy* [online]. Copyright © 1997 [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/regiony/plzen-2015-pripravuje-sousedske-vychazky-pametnici-maji-odkryvat-tajna-mista_201409171132_phasek

Plzeň jedná s italským majitelem o využití zchátralých městských lázní - Deník.cz. *Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/plzen-jedna-s-italskym-majitelem-o-vyuziti-zchatralych-mestських-lazni-20170312.html>

Plzeň jedná s italským majitelem o využití zchátralých městských lázní - Deník.cz. *Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/plzen-jedna-s-italskym-majitelem-o-vyuziti-zchatralych-mestських-lazni-20170312.html>

Plzeň jedná s italským majitelem o využití zchátralých městských lázní - Deník.cz. *Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/ekonomika/plzen-jedna-s-italskym-majitelem-o-vyuziti-zchatralych-mestських-lazni-20170312.html>

Plzeň zachránila opuštěné, zanedbané a poničené interiéry architekta Adolfa Loose | Plus. *Český rozhlas Plus* [online]. Copyright © 1997 [cit.

23. 10. 2020]. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/plzen-zachranila-opustene-zanedbane-a-ponicene-interiery-architekta-adolfa-loose-6572748>

Plzeňský deník: Část cizineckého domu asi zanikne, zastíní ho nové byty i administrativní budova. deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 4. 9. 2019]. dostupné z https://plzenky.denik.cz/zpravy_region/cast-cizineckoho-domu-asi.zanikne-zastini-ho.nove.byty-i.administrativni-budova-20170609.html.

Průlom? Bývalé městské lázně obnoví fasádu - Plzeňský deník. *Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/prulom-byvale-mestske-lazne-obnovi-fasadu-20160212.html

Radnice raději zaplatí, dům nedá - Plzeňský deník. *Plzeňský deník - informace, které jsou vám nejbliž* [online]. Copyright © [cit. 09. 11. 2020]. Dostupné z: https://plzensky.denik.cz/zpravy_region/radnice-radeji-zaplati-dum-neda-20150309.html

Radost z léta » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo den 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/292/>

Reliéfy v Balatonu » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/497/>

Rostlinný motiv » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/277/>

Samuel Teichner | Databáze obětí | Holocaust. *Holocaust* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/129632/>

Semlerova rezidence je kvůli rekonstrukci dlouhodobě uzavřena | Adolf Loos v Plzni. *Adolf Loos v Plzni* [online]. [cit. 2. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.adolfoospizen.cz/aktuality/semlerova-rezidence-je-kvuli-rekonstrukci-dlouhodobe-uzavrena.aspx>

Slunce a voda » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/378/>

Sousedské procházky Petrohradem a dalšími kouty Plzně už tuto sobotu. Plzeň.cz. [online]. [cit. 27. 11. 2020].

Dostupné z: <https://www.plzen.cz/sousedske-prochazky-petrohradem-a-dalsimi-kouty-plzne-uz-tuto-sobotu/>

Sousedské procházky v Plzni - září 2017|. *NaVikend.cz* [online]. Copyright © 2014 NaVikend.cz [cit. 27. 11. 2020]. Dostupné z: http://www.navikend.cz/sousedske-prochazky-v-plzni-zari-2017/?date_from=2017-09-10&do=detail

Strom » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/308/>

Uzdravená » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/318>

Vitráž v přízemí hotelu Cizinecký dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1067/>

Vitráže v hlavním sále hotelu Cizinecký dům » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020].

Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1548/>

Vlakem do divadla – Divadelní noviny. *Divadelní noviny* [online]. [cit. 4. 9. 2019]. Dostupné z: <https://www.divadelni-noviny.cz/vlakem-do-divadla>

Vodní krajina » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/1582/>

Východ slunce » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/375/>

Výročí narození Adolfa Loose připomenou v Plzni dvě velkoplošné výstavy – *Plzeňoviny.cz. Plzeňoviny.cz – Volnočasový magazín Plzeňského kraje* [online]. Copyright © 2017 [cit. 24. 10. 2020]. Dostupné z: <https://plzenoviny.cz/vyroci-narozeni-adolfa-loose-pripomenou-v-plzni-dve-velkoplosne-vystavy/>

www. *iDNES.cz*. [online]. [cit. 2020-06-18].

Dostupné z: https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/loos-adolf-dum-nabytek-loosovy-interiery.A150403_132321_plzen-zpravy_pp

www. *iDNES.cz*. [online]. [cit. 24. 10. 2020].

Dostupné z https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/adolf-loos-interier-dum-apartman-plzen-architekt.A200220_534324_plzen-zpravy_vb

www. *iDNES.cz*. [online]. [cit. 4. 9. 2019].

Dostupné z https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/mestske-lazne-v-plzni.A121105_092759_plzen-zpravy_pp,

www. *iDNES.cz*. [online]. [cit. 4. 9. 2019].

Dostupné z https://www.idnes.cz/plzen/zpravy/mestske-lazne-v-plzni.A121105_092759_plzen-zpravy_pp,

www. *plzeň.cz* [online]. In: [cit. 2020-06-18] Dostupné z: <https://www.plzen.cz/loosovy-interiery-budou-pravidelne-zpristupneny-verejnosti/>

Žena u vody » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [cit. 23. 10. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/601/>

Život v míru » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/305/>

11 RESUMÉ

The aim of this diploma thesis was to select buildings of modern architecture in the Pilsen area, which originated in the 20th century, and evaluate how were these buildings presented in the Plzeň EHMK 2015 project.

In the first part of this diploma theses was described and researched an architectural and technical monument from the first decade of the 20th century – train station Jižní Předměstí, built in the years 1898-1904 and 1918-1920. From the pre-war period, the town spa object, built in 1929-1932, was included in. Furthermore, the Pilsen interiors designed by Adolf Loos, built-in two-time periods, i.e. 1907-1909 and 1927-1932, were investigated. From the time of socialism 1950-1989, the youngest period of 20th century, the building and interior of foreigner's house on Karlovarská Street, was described. In connection with the presentation of art in the public space from the time of socialism, i.e. 60s-80s of the 20th century, the urban settlements Slovany, Bolevec and Skvrňany were selected, because of statues, mosaics, ceramic reliefs and other art can be found at these public spaces.

In the second part of this diploma theses, the presentation of researched architectural monuments within the Plzeň EHMK 2015 project was evaluated. The Loos interiors projects was a fundamental project of the European Capital city of the Culture Pilsen 2015. In the 2015, Loos interiors were visited by more than eleven thousand visitors, so this project belongs to very successful ones. It was also found that city of Pilsen invested to the reconstruction of these interiors 14 million Czech crowns. Since 2015, several hundred of performances, were introduced in the Moving Station building. Theatre ensembles are using this building practically every day except for the theatre holiday and the building of

train station Jižní Předměstí serves as a theatre and is still open for public at the same time. Other researched objects, such as town spa and foreigners' house are currently still in a decay and their architectural value remains unused. On the other hand, the socialist architecture is regularly introduced to the public in the community walks, lectures and other events, that take place regularly in Pilsen.

The diploma theses, with its extensive terrene research documented in the appendix with photographs and interviews with guides and authors of guided walks, is trying from the reason of lack of relevant sources to provide a comprehensive information as much as possible and to present the researched monuments to the public from the year 2015 to the present.

12 PŘÍLOHY

Obr. č. 1. Dům Richarda Hirsche v Plzni, Plachého ulice č. 6.

Foto autor ze dne 19. 9. 2019.

Obr. č. 2. a 3. Interiér domu Richarda Hirsche v Plzni, Plachého ulice č. 6.

Foto autor ze dne 19. 9. 2019.

Obr. č. 3.

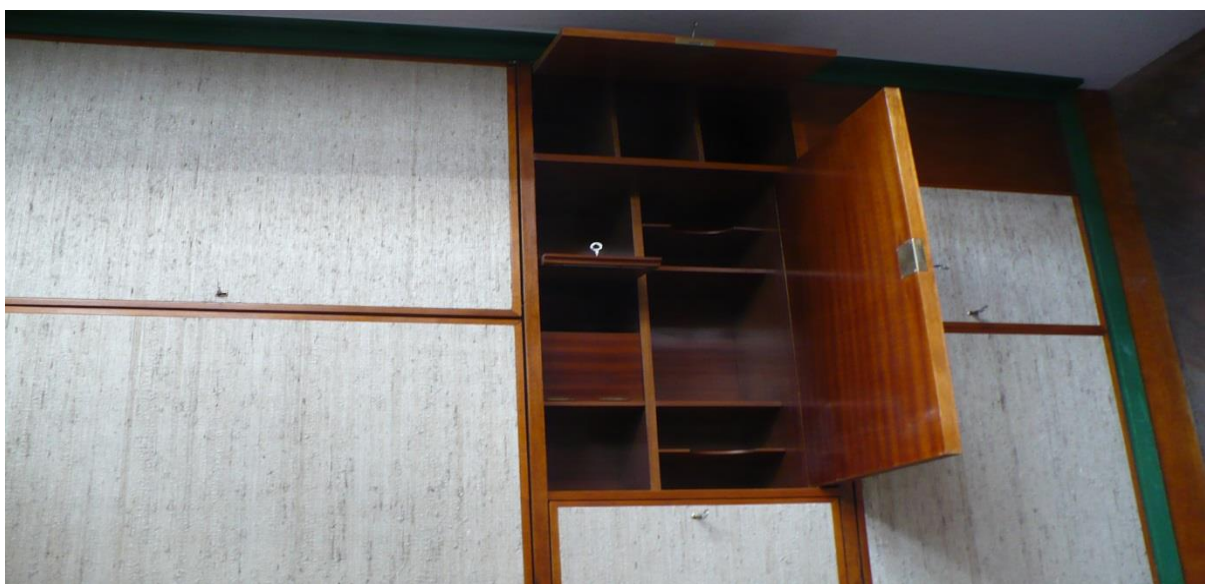

Foto autor ze dne 19. 9. 2019.

Obr. č. 4. Dům Otto a Olgy Beckových v Plzni, Klatovská tř. 12.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 5. a 6. Interiér domu Otto a Olgy Beckových v Plzni, Klatovská tř. 12.

Loosovy interiéry | Visit Plzeň. *Visit Plzeň* | *Oficiální turistický průvodce Plzní a okolím* [online]. Copyright © 2020 Plzeň [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.visitplzen.eu/lokalita/loosovy-interiery/>

Obr. č. 6.

Loosovy interiéry | Visit Plzeň. *Visit Plzeň* | *Oficiální turistický průvodce Plzní a okolím* [online]. Copyright © 2020 Plzeň [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.visitplzen.eu/lokalita/loosovy-interiery/>

Obr. č. 7. Dům Jana a Jany Brummelových v Plzni, Husova tř. 58.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 8. a 9. Interiér domu Jana a Jany Brummelových v Plzni, Husova tř. 58.

Loosovy interiéry | Visit Plzeň. *Visit Plzeň* | *Oficiální turistický průvodce Plzní a okolím* [online]. Copyright © 2020 Plzeň [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.visitplzen.eu/lokalita/loosovy-interiery/>

Obr. č. 9.

Loosovy interiéry | Visit Plzeň. *Visit Plzeň* | *Oficiální turistický průvodce Plzní a okolím* [online]. Copyright © 2020 Plzeň [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.visitplzen.eu/lokalita/loosovy-interiery/>

Obr. č. 10. Dům Viléma a Gertrudy Krausových v Plzni, Bendova 10.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

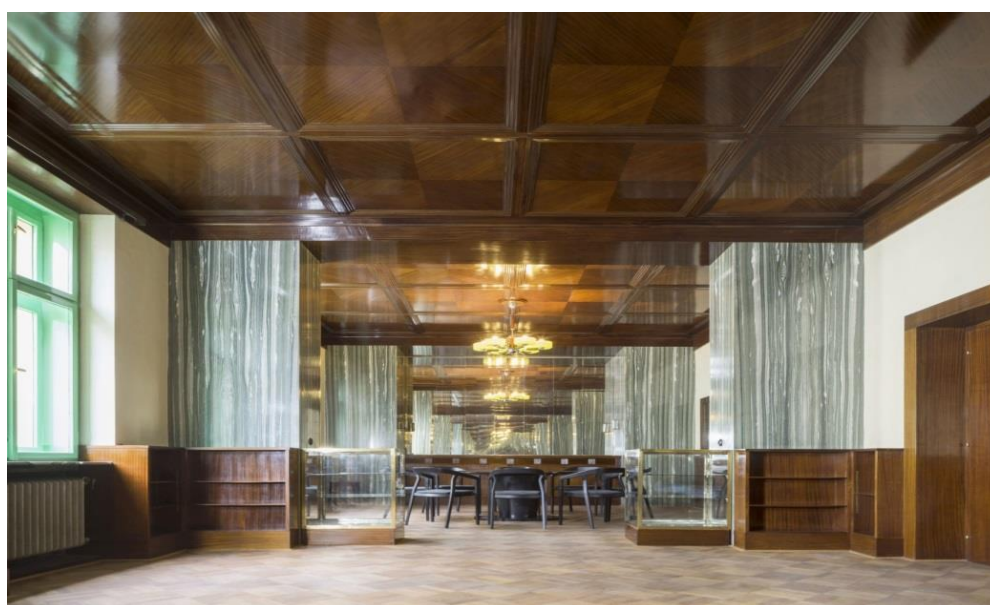

Obr. č. 11. a 12. Interiér domu Viléma a Gertrudy Krausových v Plzni, Bendova 10.

Loosovy interiéry | Visit Plzeň. *Visit Plzeň | Oficiální turistický průvodce Plzní a okolím* [online]. Copyright © 2020 Plzeň [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.visitplzen.eu/lokalita/loosovy-interiery/>

Obr. č. 12.

Loosovy interiéry | Visit Plzeň. *Visit Plzeň | Oficiální turistický průvodce Plzní a okolím* [online]. Copyright © 2020 Plzeň [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.visitplzen.eu/lokalita/loosovy-interiery/>

Obr. č. 13. Obchodní a činžovní dům Weiner se zubní ordinací Samuela Teichnera a bytem Pavla a Lili Weinerových v Plzni, nám. Republiky 22.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 14. a 15. Interiér Obchodního a činžovního domu Weiner se zubní ordinací Samuela Teichnera a bytem Pavla a Lili Weinerových v Plzni, nám. Republiky 22.

Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 24. 5. 2020]. Dostupné z: [https://pam.plzne.cz/objekt/c1-136-obchodni-a-cinzovni-dum-weiner-se-zubni-ordinaci-samuela-teichnera-a-bytem-pavla-a-lili-weinerovych#prettyPhoto\[object\]/10/](https://pam.plzne.cz/objekt/c1-136-obchodni-a-cinzovni-dum-weiner-se-zubni-ordinaci-samuela-teichnera-a-bytem-pavla-a-lili-weinerovych#prettyPhoto[object]/10/)

Obr. č. 15.

Plzeňský architektonický manuál [online]. [cit. 24. 5. 2020]. Dostupné z: [https://pam.plzne.cz/objekt/c1-136-obchodni-a-cinzovni-dum-weiner-se-zubni-ordinaci-samuela-teichnera-a-bytem-pavla-a-lili-weinerovych#prettyPhoto\[object\]/25/](https://pam.plzne.cz/objekt/c1-136-obchodni-a-cinzovni-dum-weiner-se-zubni-ordinaci-samuela-teichnera-a-bytem-pavla-a-lili-weinerovych#prettyPhoto[object]/25/)

Obr. č. 16. Dům Huga a Heleny Semlerových v Plzni, Klatovská tř. 19.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 17. a 18. Interiér domu Huga a Heleny Semlerových v Plzni, Klatovská tř. 19.

Foto autor ze dne 14. 9. 2019.

Obr. č. 18.

Foto autor ze dne 14. 9. 2019.

Obr. č. 19. Dům Oskara a Jany Semlerových v Plzni, Klatovská tř. 110.

Foto autor ze dne 14. 9. 2019.

Obr. č. 20. a 21. Interiér domu Oskara a Jany Semlerových v Plzni, Klatovská tř. 110.

Loosovy interiéry | Visit Plzeň. *Visit Plzeň* | *Oficiální turistický průvodce Plzní a okolím* [online]. Copyright © 2020 Plzeň [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.visitplzen.eu/lokalita/loosovy-interiery/>

Obr. č. 21.

Loosovy interiéry | Visit Plzeň. *Visit Plzeň* | *Oficiální turistický průvodce Plzní a okolím* [online]. Copyright © 2020 Plzeň [cit. 25. 12. 2020]. Dostupné z: <https://www.visitplzen.eu/lokalita/loosovy-interiery/>

Obr. č. 22. a 23. Zastávka Jižní předměstí v Plzni.

Foto autor ze dne 15. 9. 2019.

Obr. č. 23.

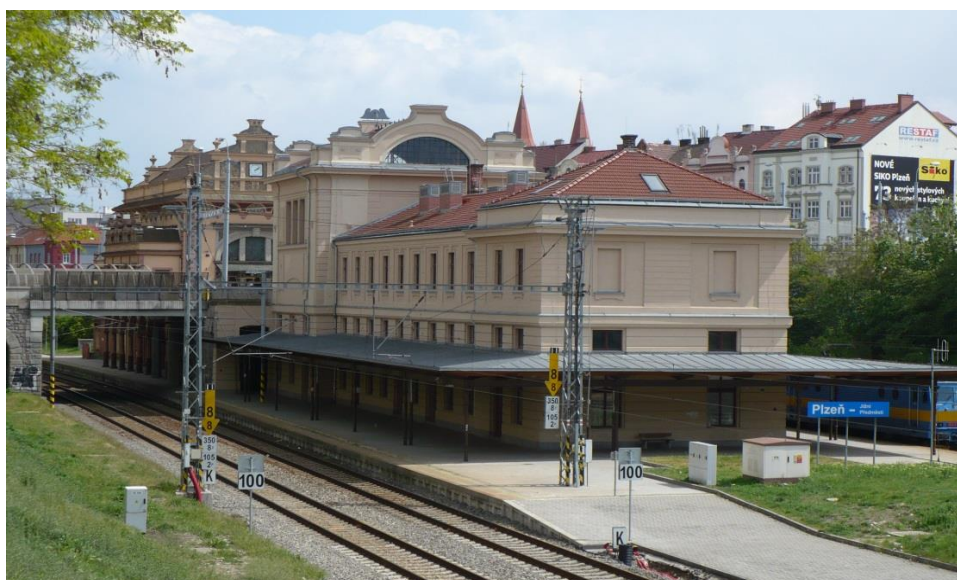

Foto autor ze dne 15. 9. 2019.

Obr. č. 24. a 25. Městské lázně v Plzni.

Foto autor ze dne 19. 9. 2019.

Obr. č. 25.

Foto autor ze dne 19. 9. 2019.

Obr. č. 26. Sousoší Skupina s dítětem. Nade Mží 734/1, Plzeň, Skvrňany.
Autor J. Fládr.

Foto autor ze dne 15. 5. 2020.

Obr. č. 27. Socha Vítání. Staniční, Plzeň, Doubravka, autor B. Holakovský.

Foto autor ze dne 15. 5. 2020.

Obr. č. 28. a 29. Sousoší Medvědi, Pod Vinicemi 885/10, Plzeň, autor B. Holakovský.

Foto autor ze dne 15. 5. 2020.

Obr. č. 29.

Foto autor ze dne 15. 5. 2020.

Obr. č. 30. Hotel CD, Karlovarská tř. 563/83, Plzeň.

Foto autor ze dne 17. 9. 2019.

Obr. č. 31. a 32. a 33. Díla Hotelu CD, Karlovarská tř. 563/83, Plzeň.

Foto autor ze dne 17. 9. 2019.

Obr. č. 32.

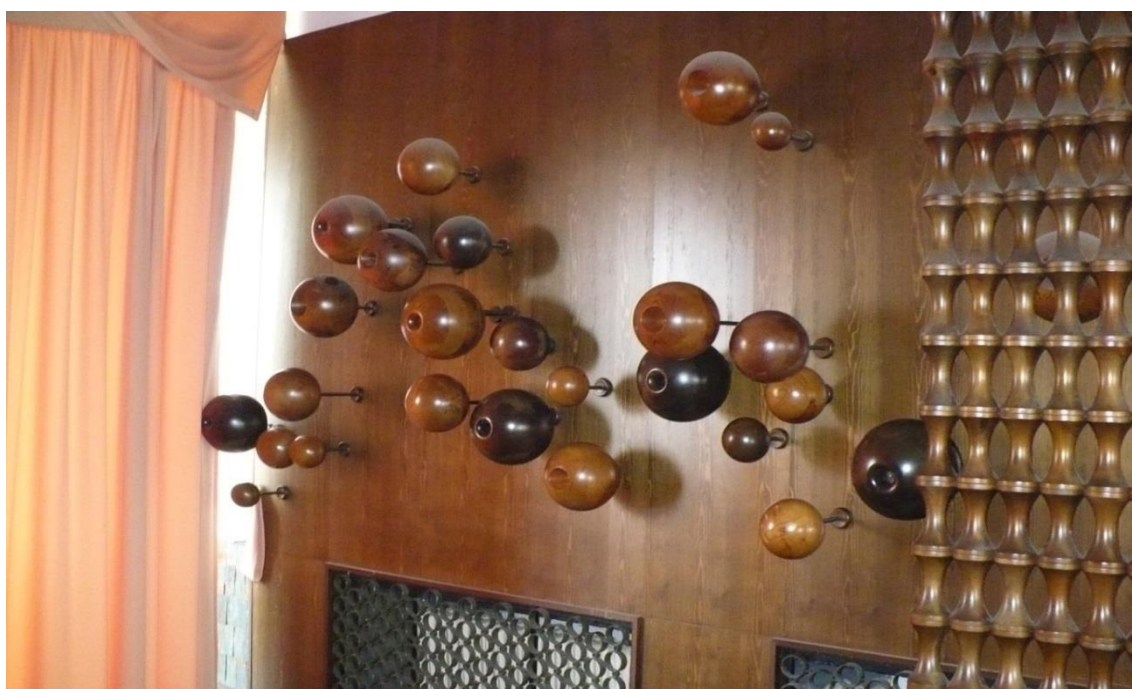

Foto autor ze dne 17. 9. 2019.

Obr. č. 33.

Foto autor ze dne 17. 9. 2019.

Obr. č. 34. Socha Plavec. Náměstí Generála Píky.

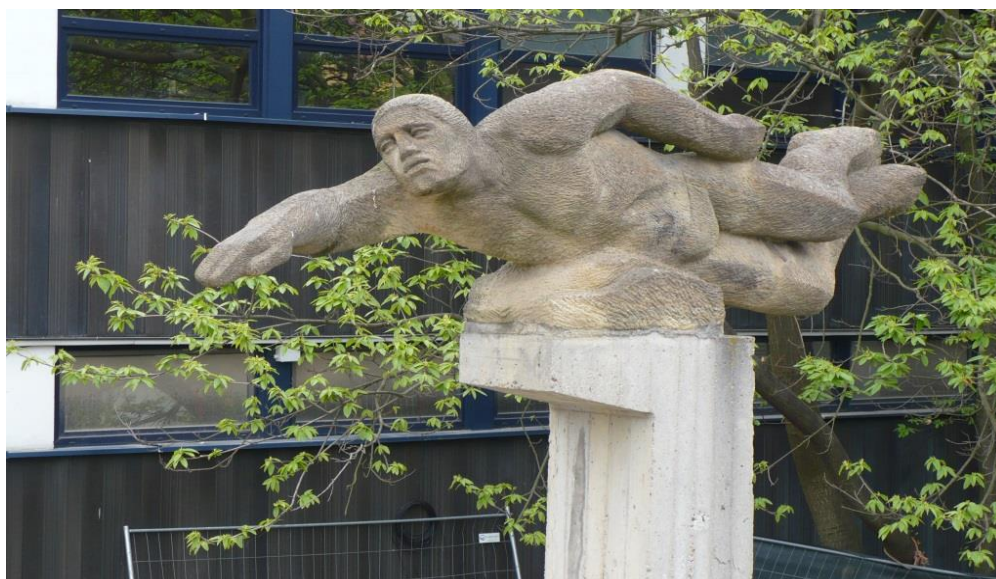

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 35. Domovní znamení Kočka v Blatenské ulici.

Domovní znamení Kočka » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/938/>

Obr. č. 36. Domovní znamení Kohout ve Velenické ulici.

Domovní znamení Kohout » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/940/>

Obr. č. 37. Domovní znamení Páv ve Sladovnické ulici.

Domovní znamení Páv » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 11. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/942/>

Obr. č. 38. Socha Uzdravená ve Francouzské ulici.

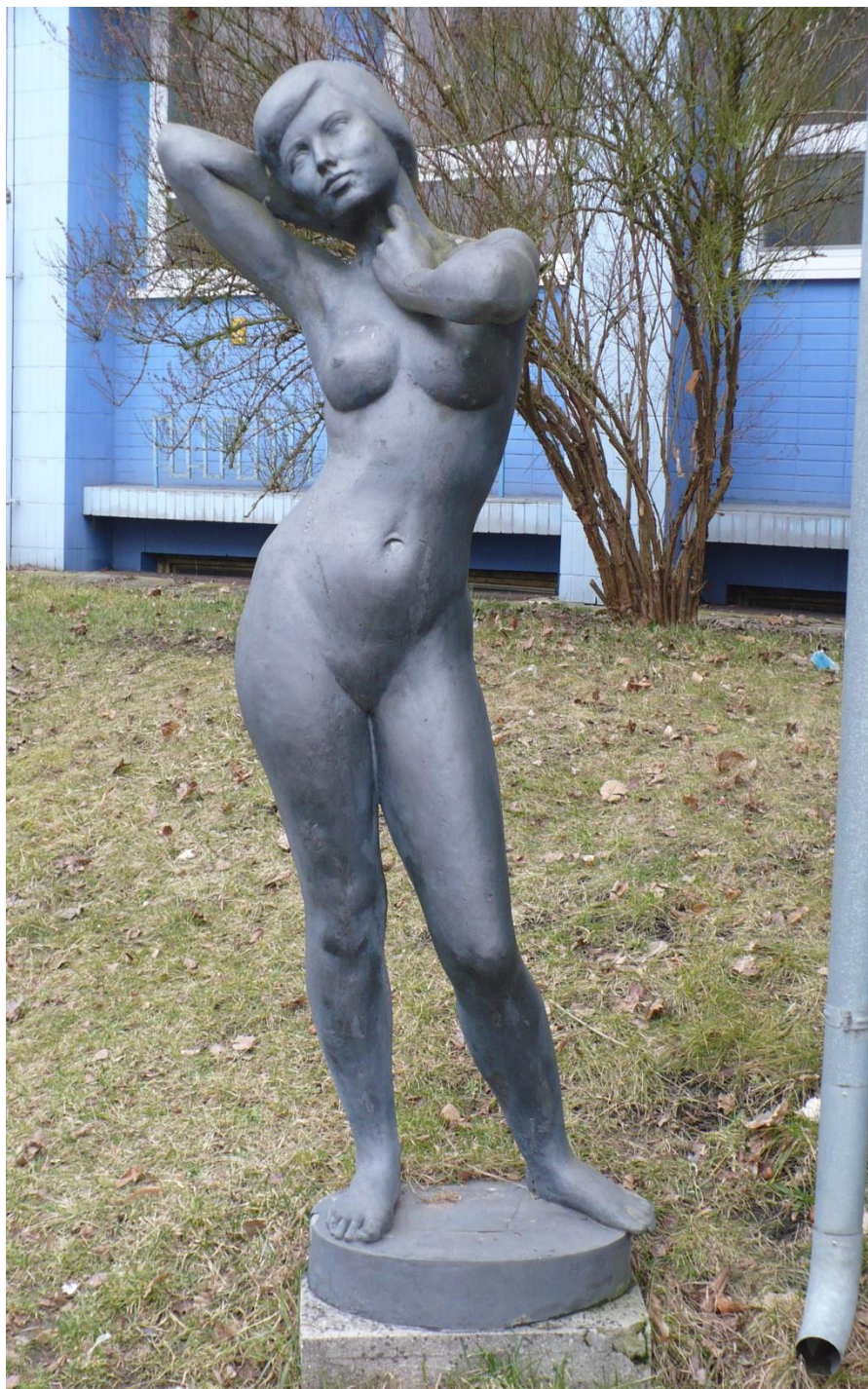

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 39. Dílo Klíčení v Plaské ulici.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019

Obr. č. 40. Dílo Radost z léta v Bolevci.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019

Obr. č. 41. Dílo Děti na houpačce v Brněnské ulici.

Foto autor ze dne 27. 11. 2019

Obr. č. 42. Památník budovatelům města Plzně v Kaznějovské ulici.

Foto autor ze dne 27. 11. 2019

Obr. č. 43. Reliéfy v restauraci Balaton v Kaznějovské ulici.

Reliéfy v Balatonu » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - *Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/497/>

Obr. č. 44. Sousoší matka s dítětem v Bolevci.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 45. Dílo Králík Panoptikum v Bolevci.

Foto autor ze dne 27. 11. 2019.

Obr. č. 46. Dílo Rostlinný motiv v Kralovické ulici.

Rostlinný motiv » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/277/>

Obr. č. 47. Sousoší Život v míru v Sokolovské ulici.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 48. Dílo Kluk s píšťalkou v Sokolovské ulici.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 49. Mozaika Strom v Karlovarské ulici.

Strom » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/308/>

Obr. č. 50. Sousoší Matka s dítětem v ulici Terezie Brzkové.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 51. Sousoší Věda a technika v ulici Karla Steinera.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 52. Fontána-Torzo v Lábkově ulici.

Fontána-Torzo » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - *Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/281/>

Obr. č. 53. Dílo Holubice v Macháčkově ulici.

Holubice » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. Křížky a vetřelci - *Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <https://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/593/>

Obr. č. 54. Keramický reliéf v části Skvrňany.

Keramický reliéf pro zdravotní středisko Skvrňany » Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni. *Křížky a vetřelci - Drobné umění v Plzni* [online]. Copyright © CC [staženo dne 13. 11. 2020]. Dostupné z: <http://krizkyavetrelci.plzne.cz/katalog/dilo/688/>

Obr. č. 55. Dílo Učitel v ulici Terezie Brzkové.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.

Obr. č. 56. Dílo Květuška a její zahrádka ve Waltrově ulici.

Foto autor ze dne 27. 10. 2019.